

ACADEMIA ROMÂNĂ

DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN

CULEGERI ȘI STUDII

VII.

SĂRBĂTORILE POPORULUI

CU OBICEIURILE,
CREDINȚELE ȘI UNELE TRADIȚII LEGATE DE ELE

CULEGERE DIN PĂRȚILE MUSCELULUI

DE

C. RĂDULESCU-CODIN și D. MIHALACHE

ȘEDIȚA DIN 12 MAIU 1909

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA „COOPERATIVA”

No. 6, STRADA BELVEDERE, No. 6

1909

PREȚUL LEI 1.50

ACADEMIA ROMÂNĂ
—
DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN
—
CULEGERI ȘI STUDII

VII.

SĂRBĂTORILE POPORULUI

CU OBICEIURILE,
CREDINȚELE ȘI UNELE TRADIȚII LEGATE DE ELE

CULEGERE DIN PĂRȚILE MUSCELULUI

DE

C. RĂDULESCU-CODIN și D. MIHALACHE

ȘEDINȚA DIN 12 MAIU 1909

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA „COOPERATIVA”

No. 6, STRADA BELVEDERE, No. 6

1909

D. 9960/1909

Cota *18171 dublet*
Inventar *620129*

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI
18171

DIN VIEȚA POPORULUI ROMÂN

- I. *Hora din Cartal*, de Pompiliu Pârvescu, 1908 . . . L. 3.—
- II. *Cimilituri românești*, de T. Pamfile, 1908 . . . » 1.—
- III. *Poezii populare din Maramureș*, de Tit Bud., 1908. . . » 1.—
- IV. *Cântece și urături*, de Al. Vasiliu, 1909. . . . . » 5.—
- V. *Din literatura populară*, de N. Păsculescu. (*Sub presă*).
- VI. *Jocuri de copii*, de T. Pamfile, 1909. . . . . » 1.—

B.C.U. Bucuresti

C620129

LĂMURIRI.

Cele cuprinse în acest volum sunt cunoscute și culese de noi de prin satele Negrești-Sgripcești, Priboeni, Țigănești, Golești-Badi, Budișteni și Leordeni — în care în o parte a satului sunt locuitori veniți din Mățau, lângă Câmpulung — toate aceste sate aflate în Muscel. Unele din aceste sate (Negrești-Sgripcești și Golești-Badi) sunt locuri ale nașterii și copilăriei noastre; iar celelalte sunt sate prin cari am trăit și lucrat ca învățători — deci tot ce dăm aci la lumină, e bine știut de noi, iar nu comunicat de altul.

2) Pe lângă obiceiuri și credințe, s'au scris și unele tradiții străns legate de aceste sărbători, pentru că ni s'au părut necunoscute și pentru că prin multe din ele se răspunde la unele deceuri. 1) Dealtfel socotim că dăm ceva nou, sau poate și variante ale celor ce s'au mai scris în lucrări similare.

3) Sărbătorile sunt puse aci cu numele dat de popor; de asemenea credințele și tradițiile — din acestea din urmă nu toate cele cunoscute — sunt trecute numai cele moștenite din vechime de popor, nu cele auzite la biserică.

4) Am fi dorit ca, așa cum am trecut viersurile și ariile, necunoscute în alte colecții, la unele colinde și cum am lucrat cele două desenuri cu diferitele chipuri de a se încondeia ouăle, să fi trecut și ariile tuturor jocurilor naționale, cum și unele strigături. Dar n'am avut timp și ni s'a părut că prea mărim lucrarea. Nădăjdum însă să le dăm într'un alt volum.

5) Ceeace, poate, va da de gândit unor cercetători cu dragoste de neam, socotim că va fi mulțimea de sărbători, credințe și obiceiuri rele,

1) Intrebări din popor, ca d. ex. „De ce sunt pete'n lună?” — „De ce au mierlele picioare roșii?” — „De ce broasca nu putrezește?” etc.

cum și izvorul unora : («pentru că Turcu a mâncat porcu—asă, ș. a.»), «pentru că Turcu-a scos întâiu Oșârliă, ș. a.), etc.

Nu trebuie însă să ne îngrijim așa de mult. E îmbucurător — pentru viitorul acestui popor că unele din aceste sărbători se părăsesc încetul cu încetul și azi numai bătrânii și bătrânele, din credință, ori unele femei tinere, din lene, le mai țin pe toate. Ar fi bine însă ca mâinile să lucreze în toate zilele, afară de cele oprite de biserică — dar, odată cu lucrul mâinilor, să nu se piardă în vâlmașagul uitării: credințele, tradițiile și obiceiurile frumoase.

Priboeni, 1909, Fevruarie 20.

C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache.

SFÂNTUL-VASILE (pe alocuirea Sânt-Văsii),

Anul nou (1 Ianuarie).

OBICEIURI ȘI CREDINȚE.

I. *Punțile*. În seara spre Sf. Vasile, când «toață popă», fetele se duc după crăcuțe de măr dulce, spre a face din ele punți. O *punte* e făcută din două crăcuțe, în formă de furci, între ramurile cărora se pune deacurmezișul un băț, tot de măr dulce, așa că seamănă c'o punte (de cele cari se pun peste ape, spre a le trece).

Punțile sunt așezate de fete în marginea gârlilor; sau, de nu-i gârlă în apropiere, prin vâlcele, grădini, sau alte locuri ascunse.

De punte se leagă, atârând în jos, o stebă de busuioc, c'o pară de argint, în așa fel ca vârful mănunchiului de busuioc să se moaie puțin în gârlă, sau într'o strachină cu apă. Unele fete leagă busuiocul, cum și paraua de argint, cu fire de arnicu roșu; și mai pun la punți, pe lângă cele arătate, următoarele lucruri: o geavreă (batistă făcută din pânză de casă și cusută frumos cu flori de arnicu sau lănicuri), un inel, șire de mărgele, cum și alte obiecte de găteală. Fiecare fată își pune puntea ei.

Punțile se pun din pricina credinței că: Fetele cari au pus punți își vor visă peste noapte «scrisul», ursita ori rândueala.

— «Am visat, maică», spuneă o bătrână, «un flăcău cu pălărie și mintean, așa cum eră îmbrăcat, în vremea lui, bărbatu-meu; se ținea după mine prin niște bălți, tocmai când plecasem

după cireșe pe deal. Când am spus a doua zi mamei, a intrat în griji: «ce-o să mă fac eu, sărmana, zicea ea, că o să-ți fie nunta tocma'n timpul cireșelor?! Și nu le am toate gata. Ba o să-ți și plouă la nuntă. Și cât te-am păzit eu să nu mănânci din oală». ¹⁾

Și spunându-ne acestea, bătrâna mai adause: «Și, uite, maică, că tocmai așa s'a 'ntâmplat, după cum visasem. Vara în timpul cireșelor m'am și măritat. Și la nuntă a plouat *vlog* vreo trei zile, de ne făcuse ploaia, în căruțe, mai rău ca pe niște paparude!»!

Punțile mai au și menirea de a prooroci fetelor, dimineața, în ziua Anului nou, cum le vor fi bărbații. Iată cum:

Înainte de a plecă la biserică, unde popa «pomenește» pe toți enoriașii, cu copiii lor, fetele dau raita pe la punți, să vadă ce-or găsi?

Dacă puntea e cu *chidă* (chiciură, brumă), e semn că va lua bărbat *bogat*. Dacă nu, e semn de sărăcie.

Unii flăcăi pândesc seara pe fete, cu toată fereala lor, și le fură punțile peste noapte. Când nu-și mai găsesc dimineața punțile, le vine să crape de ciudă, căci, pe lângă pierderea odoarelor, mai e și credința că, din această pricină, vor avea rânduială rea.

II. Masa. Fetele și flăcăii se strâng de obicei în seara asta mai mulți la câte o casă. Acolo, ei pun în mijloc o masă colțurată, pe care aștern o pânză («masă» de pânză). Așează pe la colțuri, sub așternut următoarele lucruri: Sub colțul 1-iu, o bucată de mămăligă, ori un ban. La colțul al doilea, sare. La al 3-lea, o oglindă (de buzunar) ori un inel. Și, în sfârșit, la al 4-lea, un cărbune, un piepten ori un fus.

Fiecare flăcău sau fată vine pe rând spre a desveli un colț al mesei, să vadă ce lucru e acolo, după ce mai înainte a fost dus la ușă, astupat la ochi, și după ce s'a schimbat direcțiunea mesei, fie învârtind-o, fie schimbând între ele lucrurile. După cum va nemeri lucrul, așa-i va fi și ursitul: de-o nemeri banul, va fi bogat de parale; mămăliga însemnează bogat de vite și de bucate; de-o înnemeră oglindă, frumos; inel, subțire, cilibiu «tras prin inel»; De-o înnemeră pieptene ori fus, e colțat și *zâmbat*, ca fusul; iar cărbunele însemnează că va fi țigănos și cu inima neagră. În sfârșit, sarea e semnul sărăciei... ș. a. m. d.

¹⁾ Se crede că aceluia, care mănâncă din oală, neașteptând să i se toarne în *cenac*, îi plouă la nuntă.

La alte case se obișnuiește a se pune pe masă 7—8 oale ori căciuli. Și lucrurile de mai sus (ban, oglindă, cărbune, pieptene, etc.) în loc de a se vâri sub așternutul de pânză, se pun sub oale (ori căciuli). Incolo, e ca și mai sus.

III. **Peri de porc.** Dela «masă», trec la vatră, care-i încinsă și curățită de jăratec.

Pe vatră, pun apoi pe rând, doi câte doi peri de porc. Unul din fire închipuește pe o fată (din adunare) iar celălalt pe un flăcău care i-e drag fetei, sau pe care îl doresc ai casei, de bărbat.

Părul de porc, arzând, sfârâe și se răsucește.

Dacă cele două fire de păr se depărtează, apucând în părți opuse, se crede că tinerii nu s'or lua; dacă, dimpotrivă, firele s'or apropiă și s'or răsuci, încolăcindu-se unul cu altul, tinerii s'or lua.

IV. **Semințe de cânepă.** Tot la vatra arsă, unul din bătrâni iea o mână cu semințe de cânepă și pune pe vatră mai întâiu două semințe cari închipuesc pe «împăratul» și pe «împărăteasa» terii noastre.

Dacă semințele, pocnind, sar în foc, e semn de rășboiu. Dacă sar la «icoană» (spre răsărit), se crede că «împăratul» ține cu țara, și că țara va merge bine. Dacă sar spre Soare-apune, «împăratul» nu ține cu țara.

Pe urmă, pun semințe de cânepă, pe rând pentru toți sfinții, începând cu Sf. Vasile, și având acelaș tâlc, ca și pentru «împărat».

Se pun apoi pentru «ai casei». Dacă sămânța plesnită sare, în foc sau la ușă, e semn că omul va muri curând. Dacă sare la icoane, e semn că omul e «temeiu de casă»; iar dacă sare numai în loc, însemnează că omul e puturos (leneș). Se mai pun, în sfârșit, semințe pentru vitele din curte, cum și pentru bucate (semănături).

Semințele rămase în mână se pun toate deodată pe vatra fierbinte; iar când încep a plesni, femeia, care le învârtește pe vatră, urează:

«Găinele noastre necărcăitoare și ouătoare; iar ale dușmanilor cărcăitoare și neouătoare». «Boii mei trăgători, iar ai dușmanilor gemători».

Sămânța plesnită se strânge într'un blid și se dă dimineața la «lighioni», urându-se: «Să trăească lighionile mele, să crească, să înflorească și să se prăsească, ca frunza în codru, ca spuza în vatră și ca nisipul în mare». Se mai oprește puțină sămânță plesnită și

se pune bine ; căci e bună de dat femeilor însărcinate (se dă pisată și amestecată într'o lingură de apă) când nu pot naște. După aceasta, vor naște pruncii cu înlesnire.

V. Numărătoarea parilor. Când pleacă acasă, fetele și flăcăii, înainte de a se despărți, merg la un gard, unde numără parii, începând dela 10 îndărăt până la 1. Parul cu numărul *unu* se însemnează c'un fir roșu de arnicu ori de lânică, ca să-l cunoască la ziua.

Dimineața, când vin dela «punți», dau o raită pe la pari.

Dacă parul ce și-a însemnat seara, are coaje pe el, ursitul va fi bogat. Dacă n'are coajă, o fi sărac ; dacă o fi înalt și subțire, bărbatul i-o fi frumos ; dacă o fi strâmb și noduros, ursitul i-o fi cocoșat și gușat.

Dacă parul o fi scurt, va lua bărbat *bondoc*,... ș. a. m. d.

VI. Dumicitul. Tot cu scop de a-și visă peste noapte rândueala, nu înghite cel dintâiu dumicat dela masă, în seara de Sf. Vasile, ci-l pune în sân, și cu el așa doarme peste noapte.

Altele îl bagă (dumicitul) pe mâneca cămășii.

VII. Scularea vitelor. Fata sau flăcăul merge în coșar la un bou (ori junc), care e culcat ; și, dând în el cu piciorul, zice : «hi, *estimp* ! hi la anul ! hi la doi ani ! hi, la trei !» La a cătea lovitură se va scula vita în sus, după atâția ani se va căpătui flăcăul sau fata mare. Dacă nici după : «hi la trei ani !» nu se scoală bouul în sus, fata, de ciudă, ca să nu îmbătrânească nemăritată, îl iea de coarne, dă în el cu nuiua, și tot nu-l lasă culcat.

VIII. Betele fetelor. Tot în seara de Sf. Vasile, unele fete încing cu betele lor câte o femeie însărcinată. Peste noapte acea femeie ci-că va visă neapărat, chiar pe cine anume va lua fata cu pricina.

Alte fete pun betele pe furiș, sub căpătâiul femeii însărcinate (fără știrea acesteia) care, dormind peste noapte cu ele sub cap, va visă «scrisul» fetei cu betele.

IX. Oglinzile. Fata căreia îi e *agea* să se mărite, iea o oglindă, îi lipește în fiecare din cele 4 colțuri câte o lumânare, se despoaie până'n brâu, se despletește și ocolește astfel oglinda, care-i pusă pe o masă, de 3 ori.

Apoi se uită în oglindă, unde ci-că vede pe cine va lua și cum are să fie.

Dacă o fi să-i moară bărbatul curând și să rămână văduvă, i

s'arată în oglindă un cosciug ; dacă o fi să-l iea vădov, il vede înconjurat de copii.

Ori se iau două onglinzi, cu cari flăcăul sau fata se duc într'o odaie. Așează o oglindă în față și alta în spate, și ci-că ai «buni la Dumnezeu» își văd scrisul în oglinzi.

X. Grâul și nuiaua de alun. Tot în acea seară fetele și flăcăi aruncă grâu peste *argea* ori peste cotet.

Și bat în cotet, ori în *argea* c'un băț de nuc și de alun, ba chiar și cu unul de arțar, zicând :

Tu, băț de alun	Iar tu, băț de-arțar,
Sa mi-l arăți mâine	Ca p'un armăsar!
Venind ca un nebun,	Să-l văd secerând la grâu,
Cu cărămida'n sân!	Până 'n brâu,
Și tu, băț de nuc,	Și eu culegând la cânepă
Ca p'un haiduc !»	Ca o păsărică!

XI. Oasele. Un flăcău ori o fată mare iea trei oase, rămase din piftii, iese cu ele afară și le rânduește : unul pentru *estimp*, altul pentru *la anul*, și celălalt pentru *la doi ani*. Strigă câinele. Ce os o luă câinele 'n gură, ala arată anul în care se va căpătuî flăcăul sau fata.

2) Mai multe fete și-aleg câte un os din piftie. Le pun la rând în casă și chiamă câinele înăuntru. Pe osul cărei fete o pune gura întâiu câinele, aceea se mărită în anul ce se pune. Ba e credința, că și de nu s'o mărită, tot «o iea popa» (moare).

3) Fata iea 10 oase, iese cu ele afară, le pune în rând și numește pentru fiecare os câte un tânăr, pe care l-ar dori fata de bărbat : întâiul pentru.... (cutare) flăcău, al doilea pentru.... cutare ; iar al zecilea pentru «un băiat străin». Osul pe care-l va mânca câinele, va arată pe cine are să iea fata. Iar dacă s'o repezi la osul al zecilea și l-o mânca, acesta e semn că fata nu va luă băiat din sat, ci unul de departe, pe care i-l va fi rânduit ei Dumnezeu și pe care până atunci nici ea nu-l știe.

XII. Lătratul câinilor. In seara Sfântului Vasile, fetele după ce se scoală dela masă, ies afară și ascultă... Incotro or auzi lătrat de câine, într'acolo s'or mărită.

Dacă câinele o fi vreo potaie bătrână (se cunoaște după lătrat), va luă bărbat bătrân ; dacă dimpotrivă va fi cățelandru ori cățel, il va luă tânăr.

XIII. **Calendarul cu cepele.** Pentru a se vedea în cari luni ale anului o să fie secetă și în cari *plointe*, fac calendar cu foi de ceapă, în chipul următor :

Se iau 12 căușe (foi) de ceapă, în cari pun sare. Fiecare lună de peste an e închisută prin câte o foaie de ceapă. Se pun apoi într'un loc, nici prea uscat, nici prea umed și rece.

Dimineța, foile, cari vor avea în ele mai multă apă, provenită din sarea topită, vor arăta lunile ploioase ; iar celelalte, lunile secetoase.

XIV. **Plumb sau ceară topită.** Se iea plumb sau ceară topită într'un vas. Se despoaie apoi fata până'n brâu și pune o strachină plină cu apă rece în cap ; iar mă-sa sau o soră îi toarnă plumbul topit în strachină, unde, din pricină că se răcește brusc, formează fel de fel de figuri.

Apoi închide ochii, coboară strachina în jos și deschide repede ochii în apă. În feluritele figuri din apă, ci-că își vede fata și rânduiala ei.

XV. **Colindele.** În seara Anului nou, *fetele*, în cârduri de câte 4—5, merg cu colindul pe la casele gospodarilor mai cu dare de mână și cântă la fereastră următoarele 4 colinde: 1) unul de *voinic*, 2) unul de *fată mare*, 3) altul cu caracter *religios* și în fine, 4) ultimul pentru stăpânii casei. ¹⁾

1). Colind de voinic.

Sus pre apa Jiului,
Domn din cer,
Vin coconi de-ai Diului,
Domn din cer (se repetă)
Și de-ai Diamantului.

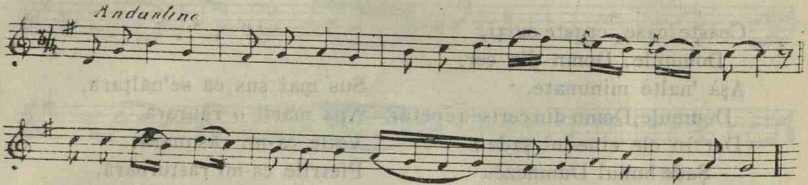
Dar nainte cine-mi vine ?
— Vine... (cutare) Fat-Frumos
P'un cal negru, mângâios.
Vine calul tot jucând,
Tot jucând și nechezând
La părinți tot mulțumind.

¹⁾ S'au publicat felurite colecții de colinde. Totuș reproducem aci colindele de prin aceste părți, fiindcă par interesante și prin cuprinsul și prin melodia lor ; cum și fiindcă nu prea sunt identice cu cele publicate aiurea.

Ce bun cal de'ncălicat,
Bune haine de'mbrăcat !
Calcă calu'n câmpu roșu,
Câmpu roșu și'nverzește,
Voinici cai că-mi priponește.
Calcă calu'n văi adânci,
Văi adânci și apa cură,

Voinici cai că mi-i încură.
Calcă calu'n piatră seacă,
Piatra seacă se'mplinește,
Voinici cai ca-mi potcovește,
Cu potcoave de argint,
Cum nu s'a mai pomenit,
Domn din cer !

2). Colind de fată.

Scoal' (...cutare), scoala dragă,

Cununaș de vinețele,

Iea *năstrapa* la direapta,

Cununaș de vinețele (se repetă)

Și mi-apucă prin grădină,

Prin grădină la fântână,

Unde-mi cură apa lină.

Prin grădină, prin nucet,

Unde-mi cură apa 'ncet.

Mâna ¹⁾ (...cutare), mână dragă,

Că vin trei norei de ploaie.

Nu sânt trei norei de ploaie,

Ci sunt pețitorii tale (sic).

Vin la mă-ta și te-or cere;

Dar de zestre ce ți-or cere ?

— Cere-or mii de *miorele*

Cere-or sute

Oi cornute,

Cere-or zeciuri

De berbecuri.

Dar de zestre ce-or mai cere ?

Cere ie, dintr'o mie

Și rochița de cutie

Și brău lat din Tarigrad,

Cotul câte-un galben luat.

Bete late din cetate,

Cotul câte-un galben luate.

Dar p'acilea ce-or mai cere ?

Cere pe murgu din grajd,

Inșelat și înfrânat,

Cum e bun de'ncălicat.

Cu pripoane de mătase

'mpletite de (...cutare) 'n șase,

Cununaș de vinețele.

¹⁾ grăbește

3). Religios.

Ceaste case, ceaste curți,

Domnule, Domn din cer,

Așa 'nalte minunate,

Domnule, Domn din cer (se repeta).

Dar în ele cine-mi șade ?

— Șade bunul Dumnezeu

Și cu Maica-Precista.

Lângă bunul Dumnezeu

Șade Moșul Moș-Crăciun.

Lângă Moșul Moș-Crăciun

Șade sfânt Sfântul Stefan.

Lângă sfânt Sfântul Stefan

Șade sfânt Sfântul Vasile.

Lângă sfânt Sfântul Vasile

Șade Sfânta Bobotează.

Lângă Sfânta Bobotează

Șade sfânt Sfântul Ion.

Lângă sfânt Sfântul Ion

Șade Sfântul Constandin.

Sus mai sus că se'nălțară,

Apa mării o râurară,

Văile că-mi răsunară,

Pietrile că-mi răsturnară,

Boieri mari se deșteptară

Și pe Domnul laudară.

Dormiți, dormiți, vă culcați,

Și pe noi ne ascultați.

Dormiți, dormiți, odihniți,

Și pe noi ne dăruiți,

Tot cu aur și argint

Bunătați de pe pământ.

C'un colac de grâu curat

Pe-o vadră de vin tăiat,

C'am umblat din sat în sat

Și pe la toți am urat.

La anu și la mulți ani!

4). Pentru stăpânii casei.

Se cântă pe aceeaș melodie și cu acelaș refren, ca și col. 3.

Ele însă nu se cântă amândouă deodată, ci la aceeaș casă se cântă numai unul din ele (ori 3 ori 4.).

La tulpina la doi meri

Dormiți, dormiți mari boieri,

Cu dalbe la căpătâiu,

Cu pistoale scumpe 'n cuiu.

Cine-și merge să-i deștepte ?

(sic)

Cine-și merge să-i deștepte ?

Saltă-un stol de rândunele,

Și săltară de sburară,

Jos, mai jos că se lăsară

Tocma'n fundu măriei (sic)

Și-mi cântară, 'mi grângurară.

Pe cruci dalbe de fereastră

Pătrunde lumina'n casă.

Sus mai sus că se'nălțară,

Jos mai jos că se lăsară,

Pietricele-mi răsunară

Luar'apșoară

'n gurișoară,

Pietricele

'n degețele,

Și-mi cântară, 'mi grângurară

Cu apșoară'mi râurară

Boieri mari se deșteptară.

XVI. **Plugușorul.** E un pluguleț făcut din lemn și văpsit ori îmbrăcat în hârtii colorate. De coarne ori de grindeiu se atarnă un clopoțel, pe care-l sună colindătorii, când vin la fereastră.

Ei colindă în grupuri de câte 4—5 copii, în seara spre Sf. Vasile și cântă :

Seara Sfântului Vasile
Fie-vă boieri de bine.
Seara Sfântului Vasile
De multcel a 'nserat,
Dar noi am întârziat
Și noaptea ne-a apucat,
Cam puțin am colindat
Și la puțini am urat.
C'a fost vreme mai dedemult,
Și noi nu ne-am priceput,
Și-a fost vreme de cu seară,
Dară n'am băgat de seamă.
De urat am mai ură,
Dar ni-e că uăm înseră
L'aste curți mari boierești,
L'aste case mari domnești,
Case nalte minunate
Și de buni meșteri lucrate.

Că sunt cu var vâruite
Și cu șiț'acoperite,
Cu mândre flori zugrăvite.
Iar nu case de-ale noastre,
Ce-s cu baligă lipite,
Cu coceni acoperite...
De urat am mai ură,
Da ni-i că uăm înseră,
Și nu suntem de coleă
Ci suntem dela Buda,
Tocmai dela Buda-Bechea,
D'unde pisica dă strechea
Ș'un motoc ¹⁾ nu-și află loc,
Intr'un fund de boloboc.
Seara Sfântului Vasile
Să vă fie tot spre bine,
La mulți ani cu sănătate,
S'aibă și plugarii parte.

După acest colind, unul din copii recitează cunoscuta poezie «Plugușorul»: «Aho! Aho! copii argați, stați puțin și nu mânați, etc. Mânați mâi, hăi! hăi!»

XVII. **Bicele.** În ajunul Sfântului Vasile, fiecare flăcău se pregătește de un *gârbaciu* ²⁾ făcut din fuior de cânepă, cu *sfârc* de mătase (ori de borangic), ca să trosnească mai sdравăn.

Apoi seara flăcăii pornesc cărd cu bicele'n mână și merg din

¹⁾ Cotoiu.

²⁾ biciu mare și gros.

casă în casă, la oamenii mai cu dare de mână ; iar *la cei cari au cai, dearândul*, fie sărac, fie bogat.

Când intră în curtea omului, se așează pe un rând ori două, depărtați unul de altul la 3—4 pași, așa ca să nu se lovească când or pocni din bice.

Un colindător are în mână un clopoțel (sau chiar o talangă mai mare). Acesta recitează la fereastră poezia «Plugușorului»; și când încheie fiecare strofă a poeziei, zice : «Ia mai mânați, băieți, hăi ! hăi !» și sună clopotele, pocnesc toți din bice.

La urmă mai adaog următoarele «urături».

Câte cuie pe casă,
Atâți galbeni pe masă !

Câte pietre în râu,
Atâția saci cu grâu !

Câte pietre în munte,
Atâtea oi în curte !

Câte nuiiele'n gard,
Atâția cai în grajd !

Câți bolovani,
Atâția cârlani !

XVIII. **Vasilea**. O căpățână de porc (tăiat), gătită frumos cu cercei și cu mărgele, îmbrobodită și'mpodobită cu hârtii colorate și flori artificiale, e pusă într'un coșuleț și merg Țiganiii cu ea din casă în casă, colindând și cântând din vioară și din gură, cunoscutul cântec : «*Vasilca*».

După ce isprăvesc, cine dorește, ascultă dela Țigani felurite secături și pățanii țigănești : (Evanghelia țigănească, Blagoveștea, etc.).

XIX. **Buhăzul**. Colind care se practică până mai acum 10—15 ani. Se luă o donița goală, înfundată la amândouă capetele cu piele de capră, sau de altceva. Fundurile aveau câte o gaură mică, prin care se trecea o sbilță de păr din coada calului. Sbilțca eră trasă în sus și'n jos, cu mâna, în care timp donița (buhazul) urlă și mugea ca un taur.

Și în aceste mugete, colindătorii recitau «urături» că cele dela bice.

XX. **Sorcova** e obiceiul și cântecul cunoscut în multe locuri și se practică și pe aici, în ziua de Sf. Vasile. Cei «sorcoviți» vor fi ci-că sănătoși și norocoși.

XXI. **Copiii la moașe**. Tot în ziua de Sfântul Vasile, femeile cari au copii mici, duc *plocon* moașelor, pentru ca acestea să

le «ridice» copiii. Ploconul e la fel cu cel dela nunți și constă din : o ploscă cu rachiu (țuică), un urcior de vin, o strachină de piftii, orez sau prune uscate, puse peo farfurie, patru «răsunoaie» (pâini de cele lungi), covrigi, cozonaci și turte dulci.

După ce femeia a ajuns la moașă și a dat bună ziua, urează : «bine v'am găsit sănătoși», «ziua de azi la mulți ani, cu noroc și sănătate», «Maica Domnului de bun ajutor», etc. Femeia pune copilul înfășat în pat și alături coșul cu plocon.

Moașa iea copilul în mâini și ținându-l vertical îl ridică de 3 ori, cu capul până'n podină, urându-i să crească mare și voinic, să fie norocos și sănătos. Apoi pun masa acolo la moașă, mănâncă și beau. La plecare, moașa dăruiește pe copil cu 50 bani, un leu, ori doi, (după cum îi dă mâna) și cu o cămășuță, o rochiță, o tichie, etc.; iar femeia își iea darurile, le pune în coș, (gol) și pleacă acasă.

BOBOTEAZA (*Botezul Domnului*) (la 6 Ianuarie).

Obiceiuri și credințe. *Botezul.* În ajunul Bobotezei, preotul umblă cu botezul din casă în casă. Sătenii, pe lângă banul ¹⁾ pe care-l aruncă, ca de obicei, în căldărușă, mai dau preotului la ziua asta și următoarele lucruri : *limba porcului*, sau un *șold* ²⁾ și un *fuior*. ³⁾ Acesta nu lipsește niciodată, de unde a ieșit zicătoarea : «*Ca fuiorul popii*», când trebuie să dai ceva, de care nu-i chip de scăpare.

Femeile întind pe paturi și în cuie (pe pereți) toate lucrurile și zestrea casei (velințe, scoarțe, procoave, șervete, fuste, ii, mărimi... etc.) să le boteze ca să fie trainice, aducătoare de sănătate, și să nu le roadă moliile». Tot atunci se mai botează și *bolovanul de sare*; apoi se dă la vite să lingă spre a fi sănătoase peste an.—În această zi, cine vrea să aibă noroc, să *ajuneze* (să nu mănânce nimic). Copiii cari vor ajunã, au noroc de cuiburi și de pui de pasări.

Notă. La ajunul Bobotezii nu se lucrează, că e rău de *ros*. Îți rod moliile și șoarecii foalele.

Nici nu se laie (îmbăiază) omul până'n Bobotează, că până atunci nu-s apele sfințite.

¹⁾ Gologanul.

²⁾ tot de porc.

³⁾ O manuşe de cânepă, melițată, periată și întocmită în chip de păpușe sau «scul».

Mărgele și busuioc. Înainte de a intra popa în casă cu botezul, fetele-și pun mărgelele 'n prag să treacă Părintele peste ele, când o păși pragul. În timp ce botează casa, fata ferindu-se să n'o vază poța — își ridică mărgelele din prag, ca să nu mai fie pășite și la ieșire.

Cere apoi o crăchiță din pământul de busuioc al preotului și noaptea doarme cu el sub căpătăiu, ca să-și viseze «ursitul». De aci, poate, următoarele versuri într'un colind :

Iar când fu la Bobotează,
Când preoții că-mi botează,
Busuiocul fetelor
Răscrucea voinicilor !

Altele pun semn pe pământ, chiar în locul unde s'a oprit popa, când a botezat casa. Busuiocul, pe care i l-a dat preotul, îl pune în sân și peste noapte se culcă (cu el în sân) pe jos, chiar în locul însemnat, cu capul spre răsărit. Ea își va visa ursitul.

Aiasma. În dimineața de Bobotează, când sătenii merg la gărlă, la «cruci», duc câte un urcior, sticlă, doniță ori vadră, în care are să iea apă sfințită, *aiasmă*. În gura vasului, se leagă la un loc cu lumânarea (pe care o aprinde în timpul slujbei) un mănunchiaș de busuioc, de căline și măciulii de scaieți.

Venind cu aiasma dela «cruci», fiecare sătean se duce și toarnă câte puțină în puț, în buțiile de vin și de țuică, în putina cu varză, în cea cu murături și'n cea cu oțet; — apoi se mai pune puțină în mațele porcului tăiat, după ce au fost spălate; ba cu aiasmă se stropește și carnea de porc, în timpul când ea «își iea sare».

Apoi cu aiasma rămasă se umple un clondir, care se astupă cu mănunchiașul de busuioc, căline, etc. și se pune în perete într'un cuiu, lângă icoană. Ea se păstrează peste an, pentru a lua (bea) din ea câte nițică, dimineața în sărbători, când creștinul și ai casei, din cine știe ce pricini nu se pot duce la biserică.

Ori cu ea se «ismuiesc» (se stropesc cu aiasmă) puțul, putina cu varză ori alt vas, care s'ar «spurcă» (picând în el ceva necurat : un șorice, un psoiu, etc.).

E mare păcat când verși pe jos un pic de aiasmă, peste an, ori să iei aiasmă, decât pe nemâncate. În ziua de Bobotează, însă, ori câtă aiasmă s'ar vărsa pe jos, nu e păcat, căci în acea zi se botează pământul și apele.

Altă credință. E tare bine (îți faci și pomană !), dacă impre-

uni (amesteci) aiasmă veche, de cea din anul trecut, cu aiasmă nouă; ci-că ele sunt surori și se doresc foarte mult.

Alia credință. E bine să duci vitele să bea apă din vadul unde s'a făcut slujba și s'au muiat steagurile.

Scăldatul. In vadul gărliei unde s'au muiat steagurile, când s'a făcut slujba la cruce, se scaldă mulți săteni, tineri și mai maturi, în noaptea de Bobotează spre Sf. Ion, ori cât de frig ar fi.

Numai așa vor fi sănătoși peste an.

La gărlă, tot în dimineața de Bobotează, după ce a sfârșit popa aiasma de slujit, foarte mulți din ceata credincioșilor se spală cu apă din gărlă, «pe ochi», chiar din locul de unde au fost muiate steagurile; iar femeile și fetele udă batista cu apa luată pe steaguri și se șterg cu batistele ude pe frunte, ca să fie sănătoase tot anul.

Unele păstrează aceste batiste, fără a le mai spăla, (căci deo spăla-o, își pierde puterea vindecătoare) și șterg cu ele pe frunte pe aceia cari s'ar bolnăvi în cursul anului, — ca să le treacă.

Credința cu dracii. Culcușul dracilor (locul unde se pitesc ei) sunt apele: bălți, lacuri, gărle, etc.; și fiindcă în ziua de Bobotează «se sfințesc apele», peste noapte «nu le mai dă meșii» ¹⁾ să se pitească acolo; așa că ei sunt goniți de lupi, cari-ii mănâncă mai abitir ca pe purcei.

Alia credință. Dacă bate *Crivățul* la Bobotează, când moaie crucile, timp bun însemnează, dacă o bate *Agostrul* (Austral), timp rău «că va fi».

Burta porcului. In ziua de Bobotează fiecare sătean fierbe și mănâncă burta porcului umplută (tobă).

Zicători. 1) «La bobotează brăzdează» crește ziua simțitor.

2) «Gerul Bobotezii». «De, că n'o fi gerul bobotezii», se zice când cineva se vaită de frig, fără a fi ger mare.

3) «bobotează» belea, trăsnaie. «Nu mi-i face vreo «bobotează?!»

SEĂNTU-ION (7 Ianuarie).

Iordănitarii. (Iordanul: «te duci în Iordan?»). In unele sate de pe aici, iordănitarii colindă în noaptea de Bobotează spre Sf. Ion; iar în altele, chiar în ziua de Sf. Ion. Flăcării cari au să se ducă

¹⁾ nu le mai dă mâna.

«în Iordan» se strâng la câte o casă, unde petrec (uneori cu lăutari) pân' la un timp din noapte.

După aceea pornesc din casă'n casă. Unul din ei e cu căldărușa popii plină cu apă și cu un pământuf de bisuoc (busuioac). În casă, cel cu căldărușa cântă : În Iordan botezându-te tu, Doamne, etc., pe când ceilalți colindători ridică pe toți ai casei în sus, până'n podină, zicând : hop una ! hop două ! hop trei ! » botezând pe cei ridicăți și urându-le să trăească și să crească mari.

Ei primesc în schimb, dela fiecare casă, bani, «cinsturi», cărnuri și altele. Cei «iordanîți» vor crește mari și sănătoși.

Iordanitorii merg apoi și așteaptă la ușa bisericii până se sfârșește slujba; și când iese lumea, ei înhață pe aceia cari n'au voit să-i primească noaptea, și vrând nevrând îi ridică și pe ei, primindu-și plata. Ei opresc și săniile cu cai, cari trec pe drum ; și, punând mâna mai mulți iordanitori, ridică 'n sus de trei ori sania cu totul (și cu cine s'ar afla în ea).

SFÂNTU-TUDOSE (*Cuviosul Teodosie*) 11 Ianuarie.

În această zi nu se lucrează ; în deosebi nu lucrează femeile în casă, fiindcă cei ce nu țin această sărbătoare vor zăcea de «lingoare».

(Inchinarea lanțului Sf. Ap. Petru, la 16 Ianuarie).

SÂMPIETRU DE IARNĂ. (*Inchinarea lanțului Sf. Petru la 16 Ianuarie*). **Obiceiuri și credințe.** În această zi femeile nu lucrează și nu dau gunoiul afară, că «e rău de lupi». «P'asta să-l ții mai abitur ca p'al de vară».

Lupii sunt «câinii lui Sfântu Petru». El îi rânduiește (îi împarte) după pradă, când se adună la urlătoare, de obicei pe la răspântii. «Tu să mănânci oaia lui cutare, din cutare sat». «Tu porcul cutăruia». «Tu pe cutare (om)», etc. Și ci-că, pe cine o rândui Sf. Petru «câinilor» lui, nu scapă nici în gaură de șarpe. «Mai ales pe aceia cari îndrăznesc să lucreze în astă sfântă de zi (Sâmpietru de iarnă) îi rânduiește Sf. Petru lupilor : pe ei sau vitele lor.

«Câinii lui Sf. Petru» sunt foarte lacomi. Ei au fost rânduiți și blestemați de Dumnezeu, să nu se mai sature niciodată ; și chiar când o muri, când o fi să-i iasă sufletul, câinele ăsta să moară tot cu gura plină.

D'aia, când îi omori vreun lup, să nu te apropii de el, până nu te-ai încredințat pe deplin că a murit de «isnoavă». Altfel, chiar pe moarte fiind, el se repede la tine, își înfige gura'n carne, i se încheștează fălcile și nici naiba nu te mai scoate din gura lui. Iar când n'are pe cine mușcă, își înfige colții în pământ și moare cu gura plină de pământ.

Tot din pricina lăcomiei lui, lupul, când intră'n târlă, întâiu omoară multe oi — face jaf mare — pe urmă își iea una, cu care fuge și o mănâncă.

O legendă, din care se vede că cei rânduți lupilor nu scapă: 1) Niște ciobani erau cu oile în munte. Intr'o noapte aud lupii urlând la o răspântie; că acolo se adunau ei la *urlătoare*.

— Mă fraților, știți ce-am să fac eu? Mă duc să ascult și eu la lupii ăia de urlă, să văd de ce s'or fi strângând ei acolo, zice unul.

— Hei! Pe semne că ți s'a urit cu vieața! Îi vrea să te împartă ale jigăanii.

— «N'am habar, că mă suiu pe cruce». Acoalea alături eră și o cruce.

N'a ascultat *nederul* sfatul tovarășilor, ci s'a dus. Acolo, după ce Sfântu-Petre rânduî fiecarei «câine» *tainul* lui, hop și un lup schiop pă urmă.

— Ție ce să-ți dau? Ce să-ți dau!? zice Sfântul. — Uite, să mănânci și tu ciobanul ăla de sus de pe cruce.

Pe cioban, de frică, «l-a fost luat în *jacă!*» Pân la ziua scăpă el cum scăpă, cu toate târcoalele ce-i dete lupul pe la rădăcina crucii.

În noaptea următoare, după ce spuse tovarășilor lui pățania, aceștia îl povățuiră să-și lege la picioare: clopote, o căldare și un vătraiu, și să se mai lege și cu o frânghie de picioarele celorlalți, ca să audă, să simță și să se deștepte, când o veni lupul să-l iea.

Cum o fi făcut lighioana dracului, nu știu. Știu atât că dimineața, când se sculară ciobanii, îi găsiră cât colea pe poiană: căciula, câteva oăse și țurloaiele, de cari erau legate clopotele, căldarea și vătraiul.

2) Chiar de-o mări lupul căruia i s'a rânduî un om, înainte de a fi mâncat pe cel rânduî, omul tot nu scapă cu vieața:

Cică unul de prin părțile astea eră rânduî unui lup și s'a întâmplat ca, înainte de a-l mânca, să moară lupul împușcat de vânători. Bucuria celui rânduî! Cum sta lupul mort, a început să-i

dea târcoale și să se laude la ceilalți. Da naiba știe cum a făcut că s'a atins o leacă la mână cu un colț al lupului mort.

Atât i-a trebuit: s'a umflat mâna, a copt și, la două zile, tot s'a aflat mort.

ANTONIE CEL MARE. 17 Ianuarie. E rău de ars, de fript și de opărit.

TÂNASE DE CIUMĂ. (Cuviosul Atanasie și Chiril). 18 Ianuarie.

EFTENIE CEL MARE. (Eftimie cel Mare). 20 Ianuarie.

În aceste zile, în câteși trele, dar în deosebi la Tănase de ciumă, nu se lucrează în casă, fiindcă e rău de ciumă.

«Și ci-că Ciuma asta e rea, foc! Mânia lui Dumnezeu, și pace! Nici Puternicul și cu Sfântul Petre n'au avut ce-i face!

Ci-că într'o zi mergea pe drum Dumnezeu și cu Sfântu Petre. Într'un loc, văzând niște abur ieșind din pământ, se opriră în drum.

— Ce să fie?... Ce să fie? se întrebă Petre mirat.

— Petre, hai îndărăt.

— De ce, Doamne?

— Păi bine, tu nu vezi că aia e ciuma?

— Eu nu cred; și la vreme, chiar de-ar fi ciuma, de ce mi-ar fi frică?

— Dacă nu crezi, înfige toiagul ici în pământ (în locul de unde fumează). Îl înfipseră și pe urmă ei, ocolind pe altă cale, se duseră unde aveau de dus.

La întoarcere, pe seară, Dumnezeu zice: «Hai Petre pe colo să vedem ce a făcut toiagul?»

Se duc, da minune: găsec pe toiag nouă bube.

— Vezi, Petre, dacă nu-ți spuneam eu să înfigi bățul aci, toată lumea care ar fi trecut pe aici ar fi murit. Ba se putea să fi murit și noi! Asta face sodom ¹⁾ mare'n lume; și n'are decât un leac — cine i-l știe și p'ala!

Leacul ciumei e următorul: Când mor într'o casă toți de ciumă, vecinii dela 9 case din apropiere să sară cu mic cu mare. Să iea o găină neagră (ori un cocoș negru) cu ei, și să se urce cărd p'un deal, unde vor face 9 vetre cu 9 focuri. Apoi să ocolească vetrele de 9 ori (unul având găina tot în mână).

¹⁾ prăpăd, pustiire.

Dacă s'ar întâmpla să moară vreunul din ei, să nu se sperie. Să-l îngroape acolo, pe brânci, cu găină cu tot; iar ei să urce pe alt deal, să facă alte vetre, și să urmeze la fel, până n'o mai muri nici unul. Numai așa se va stinge ciuma.

Pe cei morți să-i îngroape *cioclii*, aleși din acei cari au zăcut de această boală și au scăpat.

GRIGORE TIOLOGU (*Părintele Grigorie Teologul*). 25 Ianuarie.

Ci-că-i zice și *Tiologu*, adică *ologu*, rău de ologeală. «Maria lui Costache, în ziua asta, nu-ș ce bruma a făcut, că a căzut de i-a venit laba la gură și a rămas oloagă».

În această zi nu se lucrează în casă, din pricina credinței că e rău de *ars* și de *innec*.

Ci-că Sf. Grigore Tiologu în tinerețe eră cioban și a fost slujind la un Turc. Din pricina traiului rău, și-a părăsit stăpânul și s'a dus în lume; iar mai târziu, cum o fi făcut, cum o fi dres, că s'a înecat într'o gărlă. Deasupra apei, acoala unde s'a înecat, s'a văzut mai târziu arzând în văzduh o candelă. Când a aflat Turcul candela și, sub ea, trupul sfântului, a cercat de mai multe ori să le urnească d'acolo și să le ducă la el acasă; dar n'a fost chip. Căci până a doua zi piereau — pe semne fiindcă Turcul eră lege spurcată! — și tot la gărlă se duceau.

Dacă a văzut Turcu că nu-i chip de scos la cale cu Sfântul, l-a vândut unui Român milostiv și bun la Dumnezeu, care a scos trupul Sfântului Grigore diu apă și l-a adus acasă, — cu candelă cu tot.

Și apoi, ci-că odată adus aici în țară, nu s'ar mai fi întors îndărăt la gărlă.

SFÂNTU ION GURA DE AUR. 27 Ianuarie și:

SFINȚII TREIERAȘI (*Sf. Trei Ierarhi*), cărora lise mai zice și *Strefelitele* și cari, ci-că, au fost trei doctori vindecători ai boalelor omenești (30 Ianuarie). În aceste zile nu se lucrează, fiindcă e rău de *ars*, de *friguri*, de *pagubă*, de boale și de năpădirea tuturor relelor.

Sf. Ion gură de aur în sobor. Se iscase odată ceartă mare între sfinți, pentrucă Sf. Ion gură de aur și alți câțiva susțineau, că e păcat numai când *făptuești* ceva rău; nu și când *numai ai gândi*. Alții susțineau că e tot așa de păcat și atunci, când

numai ai gândi, fără să făptuești ceva. După multă ciorovăeală ei rămaseră tot neînțeleși.

Trecuse multă vreme de atunci, așa că mulți își uitaseră chiar de sfida pe care o avuseseră.

Sfinții trăiau cu toții laolaltă, gătindu-și bucatele tot ei, cu rândul, fiecare în câte o zi. Când îi veni rândul și lui Sf. Ion să fie bucătar, el făcù toate bucatele *nesărate* și le puse pe masă.

— De ce n'ai sărat bucatele, Ioane ?

— Ei așa ! Se poate ? Știu bine, când mă țineam să pun sare în ele. Și socotesc că am pus.

— N'ai pus.

— Păi, o să pun acum.

— Bine, în mâncări mai merge ; dar cum o să pui tu sare în pâine ?

A luat o mână de sare, și o purtă pe deasupra mâncărilor, făcându-se că presară — dar nu le sără.

Se cam supărara ei sfinții ; dar în urmă.... tot ei se desșupărara.

— Vedeți ? Așa e că una e fapta, și alta e gându ?

Eu am *gândit* să săr bucatele, dar ele nu s'au sărat ; pe când, dacă puneam sare în ele, adică dacă făceam fapta, mâncările s'ar fi sărat.

Toți sfinții au recunoscut, că drept grăește St. Ion gură de aur.

TRIFONUL VIERMILOR ȘI AL LĂCUSTELOR. — VIER-MARITUL (*Martirul Trifon*). 1 Fevruarie.

I se zice astfel, pentrucă-i credința că celui care o munci în acea zi, îi vor prăpădi viermii și lăcustele semănăturile. De aceea, în această zi, unii săteni fac slujbe de sfințirea grădinilor și țarinilor. «Să-l ții mai abitir ca pe ziua de Paști, că-ți scoate viermii semănăturile», zice poporul.

În ziua de *Trifon*, ca să-ți meargă bine, să-ți faci ție *vrajă de folos* și altuia *vrajă de pagubă*.

Tot în ziua asta e bine să dai *din mână* (de pomană) câte o *strachină cu mălaiu*, ca să nu-ți mănânce lăcustele porumbii, ci să mănânce din mălaiul pe care l-ai dat.

Trifon se ține și pentru *minunea* ce s'a făcut în ziua de 1 Fevruarie, când plecase Maica Domnului la biserică. Iată ce spune tradiția :

Când a «ieșit la biserică» Precista, Trifon ăsta, om m este sugăr, bătea șită pe o casă. Și văzând pe Fecioara cu prunc în brațe, n'a avut de lucru! A început să se mire, că adică: de ce ea, nemăritată, a născut copil? Și-și bătea joc cu diferite vorbe, mai zicându-i:

— Mă! mă! Te duci la biserică, Mario, că ai făcut treabă!»

Maica Domnului s'a rușinat, deși nu se știă vinovată cu nimic, și a tăcut din gură, văzându-și de drum; dar și-a pus în gând să-l pedepsească.

În drumu-i spre biserică, uite că se întâlnește cu *Trifonița*, nevasta lui Trifon. Se duceă spre casă.

— Trifonițo, îi zice Fecioara, când o vede — du-te mai repede acasă, că Trifon al tău și-a tăiat nasul.

— Vai de mine! strigă Trifonița și numa o fugă ține până acasă. Acolo însă, spre mirarea ei, bărbatu-său cu nasul nevătămat.

— Trifoane, îmi spuse *Maria lui Ioachim* că ți-ai tăiat nasul. Ce vorbă fu asta?

— Ei aș! zise el. Uite, nasul meu e întreg. Și, când zise uite, dete și cu degetul peste nas, ca să o încredințeze că așa e.

Dar, minune! Cum a dat, și-a retezat Trifon nasul și a început să sară 'n sus de durere și să curgă sângele gârlă. Și-a rămas Trifon cu nasul tăiat, că răsese de Maica Domnului.

Și pentru minunea ce a făcut-o Trifon cu nasul în ziua de 1 Făurar, d'aia se ține ziua asta.

STRĂTENIA ORI STRETENIA (*Intâmpinarea Domnului*) 2 Fevr.

Când a ieșit Maica Precista la biserică, cu Domnul Cristos, el eră de 5 săptămâni și trei zile. Biserica eră cam departe și calea grea. Ar fi dorit Fecioara să iasă la biserică într'ascuns: să n'o vadă și să n'o știe nimeni.

În drumul ei însă, uite un cioban cu turma lui de oi. Pe când treceă Fecioara, ciobanul eră sus într'un corn; și fără să-i bage ea de seamă, odată a cântat: «Cucu!» așa de tare, că Fecioara s'a speriat și uitându-se în sus, a zărit pe cioban, p'o cracă de corn. De necaz, ci-că i-ar fi zis: «blestemat să fii tu; și să te faci urs, să se sperie lumea de tine». Cornului i-a zis: «Să înflorești înaintea tuturor pomilor și să te coci ăl din urmă»; iar oilor: «să vă mănânce căinii lui Petre pe toate, și să nu sbierați».

Și ciobanul s'a făcut urs ; cornul înflorește primăvara ăl din-tâiu și se coace ăl din urmă ; iar pe oi le-au mâncat lupii pe toate, fără a fi sbierat vreuna.

De atunci a rămas, ca să nu sbiere oile, când le iea lupii și le îngătuie, chiar dac'ar mănca o turmă întreagă. Oaia, ci-că atît zice doar, când vine lupul :

— Nașule, decât foarfeci pe spinare,
Mai bine masă dumitale !

Pe câtă vreme capra, când vine lupul, o știe tot satul :

O-ia ! O-ia ! O-ia !....
Vine nașu să mă iea !

Se mai știe că Maica Precesta, în drumul spre biserică, a ajuns la o apă, peste care eră întinsă în chip de punte o salcie. Ce eră să facă ? Să treacă, îi era frică c'o fi salcia șubredă, și s'o rupe cu ea, de-o cădea în gârlă și s'o înecă.

Dar neavând ce face, și-a făcut cruce și a trecut dincolo fără să se fi rupt salcia. Maica Domnului a binecuvîntat-o și i-a zis : «Blagoslovită să fii tu, salcie ; să crești în orice loc ; și cu ce cap te-o pune în pămînt, tu cu ala să te prinzi. Și să te ducă oamenii la biserică în ziua de Florii».

Sătenii cred că Strătenia, dacă găsește ghiață, o sparge ; dacă nu găsește, o face, adică se întâmplă neapărat o schimbare de vreme, ori în bine, ori în rău.

De asemenea, dacă o fi lună plină la *Strătenie*, va fi vara *timpul bun*, anul productiv.

Strătenia este după unii săteni tot *Pilipi* și ea e mai mare din *toți* Pilipii. În ziua asta nu se dă gunoiul afară, din următoarea pricină : În noaptea asta vine *lupoica*, scormonește prin gunoiu și dacă găsește cărbune, îl fură și numai așa se împerechează în noaptea aia și *iea* cățai de se prășește, și atunci.... vai de vitele oamenilor.

D'aia să nu dai gunoiul afară atunci.

MOȘ SIMION. 3 Februarie. (Bătrânul Simion, care a luat în brațe pe Domnul Isus Cristos).

HALALAMPIE (Sf. Haralambie). 10 Februarie. Sărbătoare mare cu prasnici și prinoase duse la biserică de toți sătenii.

În această zi nu se lucrează, fiindcă-i rău de *ciumă*. Ci-că

Sfântul ăsta ține toate boalele în lanț și, să te ferească Dumnezeu, când s'o necăji și le-o da drumul.

Se spune că, într'o vreme, făcuse *Ciuma* atâta pustiire în oameni, că *unu* nu eră să mai rămâie.

— Să ne rugăm, fraților, și lui Sfântu Halalampie, poate ne-o scăpă el, zise un unchias.

— Să ne rugăm, dec, răspunseră ceilalți.

Și unde îngenuchiă norodul întreg: mic, mare, tânăr, bătrân, și se puseră pe mătânii și rugi fierbinți! Iar după trei zile, iacă se pomenesc c'un flăcău frumos și înalt ca bradul, că vine și cum dă cu ochii de ciumă, o babă urită și rea de mama focului, dând târcoale satului, o și înhăță de păr.

— Intră aici, huștupină bătrână! Și o băgă într'o nucă.

— Păi, ce să fac aci, Halalampie? strigă baba icnind de ciudă.

— Ia să te mai hodinești, surată, că destul ai mâncat la oameni.

Și a purtat Sfântu Halalampie nuca în sân, trei ani și șase luni. Atunci, după multe rugăciuni ale ei, i-a dat voie să iasă din nucă și să umble prin lume, dar să nu mănânce decât rădăcini.

— Pentru ce să mă canonesc așa, Halalampie? Mai lasă-mă, că mi-e dor de carne de om.

— Nu! Mai mănâncă și ce-ți dau, să mai slăbești.

Și trei ani împliniți, ciuma nu roase decât rădăcini, de i se strepeziseră și dinții în gură.

Apoi a mai canonic-o trei ani, dându-i voie să mănânce numai ghindă de prin pădure, și încă alți trei ani, mănâcând *pădure tânără*.

După ce-și isprăvi osânda, o legă c'un lanț la marginea unei ape..... și acolo stă legată și azi. Iar Halalampie sfântulețu o păzește; și numai când vede că s'a înmulțit lumea și s'a făcut rea, îi dă drumul din lanț să mai dea câte o raită prin oameni.

D'aia să nu lucrezi la Sf. Halalampie, că-ți trimete ciuma «pe oase» și te-ai dus!

Din coliva sfințită în ziua de Sfântu Halalampie și de Sântoader se păstrează și peste an de se dă la găini, amestecată cu tărâțe, ca să le vindece când e vreo molimă între ele. Tot cu această colivă se ung pomii ce nu rodesc, ca să se îndrepteze pentru anul viitor. Se mai ung vitele, via și lighionile.

Tot în Făurar e și **lăsatu secului de carne și de brânză**, rămâind luna Martie întreagă în post. De aceea: «Martie din post nu lipsește!»

Rândueala *cârnălegilor* (câșlegilor) e următoarea: Până'n ajunul Bobotezii e *harți*, adică se mănâncă *dulce* în toate zilele de-a rândul. De aci încolo se mănâncă o zi cu dulce, una cu post.

Penultima săptămână a dulcelui e tot de *harți*.

Iar *cea din urmă* săptămână se numește de *praguri*, pentrucă e iarăș *împetrițată*. Poporul explică această rândueală în chipul următor:

Turcul a fost tăiat și el porc de Crăciun. Porcul lui eră mare și el vrea să-l sfârșească *tot*, în dulce. De aia s'a apucat și două săptămâni (până la Bobotează) a mâncat carne în toate zilele. Acestea sunt zilele de *harți*.

Făcându-și el socotelile, i s'a părut că n'o să-i ajungă carnea.

De aceea s'a apucat să mănânce o zi cu dulce și una cu post.

Dacă a văzut el că mai e numai o săptămână de dulce și are carne multă, s'a apucat să mănânce *carne lăcomește în toate zilele*, crezând că doar-doar o isprăvi-o. Aceasta e săptămâna de *harți*.

Dar tot n'a fost chip ca Turcu să isprăvească porcul. Atunci a mai amânat lăsatul secului c'o săptămână; și fiindcă nu-i mai rămăsese carne tocmai multă, mănăcă iarăș o zi cu dulce și una cu post.

D'atunci a rămas săptămâna de «praguri» răsniță de celalalte.

SÂMBATA MORȚILOR, e Sâmbătă în «praguri».

Obiceiuri și credințe. În această zi, pentru ca morții să nu stea cu «țărâna în gură», se împart la săraci, la rude și la vecini *colaci* (feli de pâine, pe care se pune câte o mână de colivă, în care se înfige și o lumânare; une-ori se împart și haine) și se fac *căpețele*, adică se duce colivă la biserică și o lipie, pe cari le iea popa.

În această zi nu se lucrează. Deasemenea când într'o casă moare cineva, nu lucrează nimeni, nici dintre ai casei, nici dintre rude ori vecini, nu se laie și nu se premenește: «dacă-i coase, coși gura morților». Apoi nu se spală și nu se dă gunoiul afară...

Apa pe care ai avut-o în casă, până a se îngropă un mort din sat, s'o verși, că nu mai e bună, și să aduci alta a *viilor*.

Când într'un sat s'au încuibat multe boale molipsitoare, e credința că umblă noaptea prin acel sat *sfânta* (ori *sfințele*), care trânteste la pat în dreapta și în stânga.

Ca s'o împace — că ea e mâniată — și s'o facă să plece aiurea, femeile din sat se adună la o casă, pun mână dela mână și fac o pomană pentru sfânta, după ce mai întâiu tot ele, punând una ceva, alta ceva, au strâns un rând de haine și au îmbrăcat de sus până jos o fată mare mai sârmană.

La *lăsatul secului de carne* nu se mănâncă piftie (tremuriciu), că te tremură frigurile toată vara.

În **săptămâna brânzii**, care în multe cazuri face împreună cu celelalte săptămâni din carnaval, nouă (de unde zicătoarea: *dute... nouă cu a brânzii*) se țin mai multă sărbători și anume:

Marția ciorilor. (Marți în săptămâna brânzii). S'o ții ca să nu-ți mănânce ciorile și viermii semănăturile.

Joia furnicilor. (Joi în săptămâna brânzii).

I se zice astfel, pentrucă aceluia care o lucră în acea zi, cum și aceluia care nu va face cum e datina acestei zile, îi vor năpădi furnicile în casă și în grădină, de-i va mânca varza și pomii.

Ca să nu mai aibă ce căută furnicile prin casă ori prin grădină, femeile fac *turta furnicilor*, o turtă ca oricare alta, unsă cu unt, și c'un morman de brânză deasupra, spre a o mânca copiii mai cu poftă.

Să se ducă cu ea încolo, departe de casă, ori pe *storistea* vitelor, s'o mănânce p'un buștean; nicidecum în casă.

Acolo copiii să se scuture bine pe haine, de frimituri; să scuture bine și șervetul pe care au mâncat, că o frimiturică dacă ar aduce în casă, vin și ele îndărăt și nu le mai scoți din casă, Doamne ferește! Când se scutură de frimituri, să zică din gură:

— U! Furnici, furnici, furnici,

Roșii, negre, mari și mici,

Aripate, nearipate,

Fugiți încolo departe,

Cu aste frimituri mâncate...

Luați, mâncați și vă umflați,

Prin casa și arătura mea,

Să nu mai dați!

Intâia Sâmbătă a lui Lazăr (Sâmbătă în săptămâna brânzii).

Lazăr ăsta eră un flăcău frumos nevoie mare! Acù, într'o Sâmbătă, el s'a suit într'un tufan să taie o cracă, să-și facă un resteu de boi. Alții spun că să dărâme muguri la capre. S'a întâmplat însă, să fie craca subțire și subredă; și când a bătut vântul, s'a rupt craca, de-a căzut jos voinicul și a murit.

Vântul a răscolit frunzele copacilor, cari l-au acoperit, de n'a știut nimeni de urma lui, timp de șase săptămâni. Atât a stat el sub frunze.

Din pricină că Lazăr a căzut în ziua asta din copac, e tare rău să lucrezi. La «femeiesc» mai îndrăznești. Să te terească însă Dumnezeu, să lucrezi ceva voinicesc, că e rău de *căzături* și pace.

În *săptămâna brânzii* e bine să mănânci, de unde ai, de unde n'ai, urzici, căci numai așa vei scăpa vara de purici.

Scuturătura urzicilor s'o lepezi, dar nu prin casă, că mai rău vin puricii și nu mai scapi de ei nici mort, ci să le arunci departe.

Când îi băgă urzici în gură, întâiu, primăvara, să zici: «pe sănătate! Bucate noi în gură veche!»

În săptămâna brânzii nu se *laie* nimenea, că îmbătrânește și se face alb ca brânza. Tot așa și în săptămâna Floriilor.

În ziua de **Lăsatul secului de brânză**, se strânge după prânz la «lăutari» foarte multă lume; și joacă de-i pasă pământului.... să se sature de joc, că destul n'or mai jucă toate păresimile — 7 săptămâni ¹⁾ — ducând jind jocului!

Nefind nici nunțile slobode, acelora cari ar îndrăzni să pângărească sfintele zile ale postului, «fugind» cu vreo fată, li se scot fel de fel de cântece cu împunsături:

Oleoleo, Gheorghîța măi,
 Făcuși nunta făr' de noi!
 Făcuși nuntă'n postu 'al mare,
 Fără *neam* de cheltueală!

Ci-că ăștia n'o împlinesc bine, ci-că se îmbolnăvesc de boale lumești.

¹⁾ Pe aici e frumosul obicei, că în păresemi să nu se facă hori. Ba chiar nunțile, logodnele și cumetriile sunt oprite în acest post.

Și am zis verde ș'o creită,
 Și-o cracă de lămâiță,
 Maria lui Ionița,
 S'a făcut călugărița
 La spital la Racovița !

Horele ce se joacă pe aici de flăcăi, sunt: Hora dreaptă, Sârba, Ungureasca, Brăul, Brăulețul, Hora Nuții, Zoralia, Moldoveneasca, Tărășelul, Piteșteanca, Joiana, Floricica, Murgulețul, Irindeaua, Costoreanca, Mânioasa, Jianul, Petrișor, Rostimul (sau Restul), Ațica, Ardeleneasca, Bugeacul, Ulmeasca, Lozeasca, Foișoreanca, Bulgăreasca, Pipărușu, ș. a... ¹⁾

Seara «*immurgit*» (amurg), după ce lumea ajunge acasă, se strâng mai mulți vecini ori rude la un loc și lasă sec, adică mânăncă și ei mai de «Doamne ajută», beau, cântă și dau la puști și pistoale.

Înainte de a lua din băutură ori din mâncare, cei tineri sărută mâinile celor mai bătrâni, în chip de respect, iar aceștia îi sărută pe frunte, urându-le noroc și zile multe, obicei frumos, care se practică și'n celelalte zile de sărbători și Duminici, înainte de a se mirui lumea.

La sfârșitul mesei, se aduc (spre mâncare) ouă, zicându-se: «cu ouă ne legăm gura, cu ouă să ne-o deslegăm» (la Paște).

În seara de *lăsatul secolui de brânză*, pe lângă obiceiurile frumoase de cari vorbirăm până acum, este și unul foarte înrădăcinat, dar foarte rău :

După ce mânăncă, flăcăii se furișează din casă, se adună în cete, și se urcă unii p'un deal, alții p'alt deal. Acolo, în întunecul și înfiorarea nopții, strigă cât pot, să se audă în tot satul, și «își dă cu carul» de fetele și femeile oamenilor, scornind pe socoteala lor lucruri rușinoase, și în foarte puține cazuri adevărate ; iar de cele mai multe ori scornituri, numai așa ca să răză.

— Haoleo ! strigă un flăcău de p'un deal, cu voce tare, dar schimbată, ca să nu-l cunoască lumea.

— Ce ți-e mă ? răspunde altul din celălalt deal.

— Fata.... (cutăruia) se ține cu.... (cutare). Ori : ...a făcut... (așa și pe dincolo).

Și se pornesc pe chiote, răs și huidueli. Căinii hămăie în

¹⁾ Nadăjduim ca într'o lucrare viitoare să dăm și *aria* jocurilor cum și «strigăturile» ce însoțesc pe unele.

tot satul ; iar părinții și bărbații, cari aud pe ai lor necinstiți în așa chip, înjură cât pot de pe la casele lor așa în vânt ; și toată lumea stă pe afară în noaptea asta : bătrâni și tineri, femei și fete, ba chiar și copii, tâlcuind vorbele flăcăilor și dându-se cu chipul acesta o lecție proastă tinerimii.

Încercările de a destrădăcină acest obicei au rămas până în prezent zadarnice. Acest obicei, așa de degenerat și vulgar astăzi, eră înainte vreme mult mai curat. În câteva sate se mai păstrează încă și azi tot așa :

Băieții, urcați pe deal, dedeau în vileag pe toate acele fete, cari nu și-au păstrat cinstea, ci au alunecat dela datoria și demnitatea de fată mare.

Ei arătau «pe șleau» pe acele anumite fete, satirizând prin cuvinte pișcătoare purtarea lor nedemnă, pentru a le ști lumea «ce poame» sunt.

Mai încoa au început a râde și de fetele, chiar cinstite fiind, cari sunt în vârstă de măritat și le-a apucat păresemile necăpătuite. Ei rād de ele, că au îmbătrânit în vatră, că au știrbit că n'o să le mai iea nimeni, etc.

Miercurea strâmbă sau **Miercurea frumoasă**, cade Miercuri, în păresemi, în săptămâna mare (cea care vine după lăsatul secului de brânză). Numele acestei zile e Miercurea strâmbă.

Multe femei, însă îi zic Miercurea frumoasă. «De ce să-i zici că e *strâmbă* ? că-i pare rău. Ea nu e tot sfântă de zi ca și alelalte ? E păcat să răzi de ea !»

În acea zi nu se lucrează, că e rău de pocituri, de izmenituri și de strâmbături. S'o țină femeile însărcinate, că nasc copiii cu gura strâmbă.

«Lupa, o femeie din Leurdeni, a îndrăznit d'a cusut nu știu ce în astă sfântă zi ; și din asta i s'a tras, că bărbatu-său a rămas cu gura stâmbă»

Joia iepelor. Joi, tot în săptămâna mare. În ziua de Joia iepelor nu se lucrează, că e rău de înțepături : în mărăcini, ștepi, ștoflecii, cuie, ace, cărlige de ciorapi, în sucală și chiar în parii gardului. S'o țină mai ales femeile însărcinate, căci altfel, în loc de a naște la 9 luni, îi vor naște la un an ; îi vor naște anevoie și unii vor aveă chiar mustați.

Sa nu lucreze nici femeile oamenilor cari au cai ori iepe, căci

altminteri le sar vitişoarele acestea în parii gardului şi se în-teapă.

Sân-Toader se serbeasă de două ori : odată la 17 Fevruarie, în ori ce zi ar cădeă, şi a doua oară *Sâmbătă*, tot în săptămâna mare, când se face slujbă la biserică şi se duc oamenii cu pri-noase.

Vineri seara, ori Sâmbătă dimineaţa (acei cari vor fi *obriciți*) femeile şi fetele se laie cu *iarbă mare*, să le crească părul şi să facă coadele mari, zicând vorbele :

Toadere, Sân-Toadere,

Ia codiţa iepelor,

Dă cosiţa fetelor !

ori :

Toadere, Sân-Toadere,

Dă-mi cosiţa capului,

Ca pe furca grajdului ! (ori a şoprului).

Pe alocuri :

Ca pe coada calului !

În această zi nu se lucrează. O țin cu sfinţenie mai ales cei cari au cai, căci ci-că Sân-Toader a fost având nişte cai, frumoşi nevoie mare, şi năzdrăvani, căci multe minuni mai făceau ! Aceşti căişori l-au ajutat pe Sfânt de a birui în lupta cu balaorii.

Căci pe atunci eră un deal plin cu vii, păduri, *curături* şi *părăsiştii*; şi acolo în *hălăciuda* aceea s'a fost iscat un balaor gros ca putineul şi lung de-o prăjină de pogon ! Acest balaor *stinsese* lumea de prin împrejurimi şi nimeni n'a fost putând să se apropie de culcuşul lui.

Sân-Toader, flăcău voinic şi frumos, îşi luă paloşul, încălică p'un cal şi plecă să răpue acea leşinată de lighioană.

Din pricină că nu prea cunoşteă *uibul locului*, şi mai fiind osteniţ de cale, descălică, legă calul de o tufă şi mai puse Toader o leacă capul jos, să aţipească niţeluş la umbră.

Soră-sa, după plecarea lui, începù să se îngrijoreze, ca nu cumvă să-l mănânce balaorul. De aceea porni după el să-l găsească. Il află lungit la umbra tufanului şi îl deşteptă.

— Ce faci tu aci, Toadere ?

— Căutai balaorul şi nu-l găsi,

— Scoal d'aci, că e coleă într'o *redie*, din marginea pădurii. Scoal, că vine la tine şi te mănâncă.

Dar Toader nu s'a înduplecat la rugămintele sorei sale; ci în loc de a se întoarce acasă, a plecat să caute șarpele, și când l-a văzut, s'a și repezit să-l reteze cu sabia. Il croi de-a'ncălare cu paloșul, pe cărarea capului, dar i se indoii sabia.

Cum văzu așa, ridică ochii la cer, puse gând la Dumnezeu și dete pinteni calului, de sări cu picioarele peste el, calcându-l; iar cu sabia îi făcù capul drojdii.

Cei cari au cai, acum la Sân-Toader le tund și le netezesc coamele și coadele. Unii le îngroapă în băligar, «ca să se prăsească vitele». Pe-alocuri, flăcăii mai ales, scot caii din grajduri, îi încură și se iau la întrecere.

În această zi e bine să se ducă și *colivi* la biserică; iată pentru ce:

Sân-Toader este acela care a născocit pentru întâiaș dată coliva, Sâmbătă în săptămâna a mare.

Ci-că eră odată un împărat păgân, care-și bătea totdeauna joc de creștini și de cele sfinte.

Acù, văzând el că nu poate nici să scape de creștini și nici să-i întoarcă dela credința cea adevărată, îi dete dracul în gând să batjocorească pe creștini, silindu-i să se spurce, adică să mănânce dulce ori alte pângăriciuni, în săptămâna a mare din păresimi.

Și așa a dat poruncă, ca pentru Sâmbăta asta să nu mai rămâe nimic dela mâncări, afară din cetate, unde erau adunați creștinii; iar în oraș să fie toate bucatele pângărite.

Își da păgânul cu socoteala, că, de foame, doar-doar or veni creștinii și or cumpără bucate spurcate, din cetate.

Dar nu și-a văzut visul împlinit, căci pe creștini i-a scăpat Sân-Toader, care eră printre ei.

— Ce mâncăm noi azi, Toadere? — ci-că l-ar fi întrebat ailaltă.

— Cum, ce să mâncăm? — «Căutați de post», a răspuns Sfântul.

— Păi, de unde? Că n'a mai rămas nici *strop*, din porunca împăratului.

— Grâu aveți?

— Avem, dar ce să facem cu el?

— Faceți *colivă* din el, mâncați, și duceți din el și *pinos* la biserică.

Și i-a învățat Sân-Toader, cum să fiarbă grâul și să-l facă colivă, după ce mai întâiu l-a ales de neghină și l-a pisat în piuă. Le-a arătat apoi și cum s'o frământa și să amestece în ea și nuci pisate; că, până atunci, nimeni nu știă ce e coliva, și nu se pomenise de grâu fiert.

Și așa, dela Sân-Toader e coliva.

DOCHIA (*Curviosa Evdochia*) — 1 Martie.

Poporul serbează această zi, care aduce cu ea o schimbare a vremii, de frica Dochiei, căci această mătușă rea a adus multe pacoste pe capul bieților oameni, și li-i frică să n'o necăjească și să le aducă altele și mai boacâne.

I. Lemnele de foc, de case, șoproane, etc. veniau înainte vreme singure acasă. Adică se ducea omul în pădure, le tăia, dar până le isprăvia, ele și porniau în grabă târiș spre casă, unul după altul, până când sosiau în curtea omului. Când sosiă omul acasă, lemnele erau venite gata.

Dochia asta n'a avut de lucru? S'a dus în pădure, a tăiat lemnele și pe urmă, când să plece acasă, a îndemnat-o «Ucigă-l toaca», de s'a suit p'un lemn, s'o aducă și pe ea acasă; că, pe semne, îi eră lene să vie pe jos.

— Așa? a strigat lemnul. Hei, leliță, păi, d'aici înainte n'o să mai venim noi singure acasă. Până nu v'ăți huțupi cu spinarea să ne faceți *crossie*, ori să ne aduceți cu boii și cu caii, fie târiș, fie în car sau sanie, să nu ne mai vedeți în curte.

Și, cum vă spusei: din pricina Dochiei se canunesc ¹⁾ bieții oameni, jupuindu-și spinările cu crosniile, și degerând prin pădure, până să-și aducă o cărucioară de lemne.

II. Dochia avea o *noră* în casă. O cicăliă și o bătea într'una, de-i veniă bieteii femeii să-și iea lumea în cap.

— Lasă, puică, nu te mai necăji, că mult a fost, puțin a

¹⁾ Termenul literar e «canonesc». Poporul însă niciodată nu pronunță «canon» ori «canonesc», ci *canun* și *canunesc*. Și cum această lucrare nu-i altceva decât produsul poporului, intenționat am întrebuițat pe cât s'a putut termenii *populari*, nu cei *literari*.

rămas. O să vie primăvara și o să se ducă mama cu oile la munte, o mângâia alde bărbatu-său.

Baba a priceput; și, ca să amărăscă și mai rău pe noru-sa, îi zise: — Ia ascultă, fetică, ce mă tot împilduești tu că a venit primăvara și că să plec cu oile la munte? Să faci bine și s'o ștergi din casa mea; și de unde-i ști, să-mi aduci fragi. Numai atunci te cred că a venit primăvara.

— Păi, de unde să iau eu fragi, acum în Făurar?

— De unde-i ști. Altminteri e vai de pielea ta.

A plecat biata noră, plângând, pe marginea pădurii, căutând fragi. Dar de unde să găsească?

În drumu-i, norocul ei, se întâlnește cu Sfântu-Petre.

— De ce plângi, leliță?

— Uite, moșule (că eră uncheaș sfântul), am o soacră mai rea ca o scorpie; și m'a trimes, acū în Făurar, după fragi. Unde s'a mai pomenit?

— Ba s'a pomenit, zice sfântul, căruia i se făcuse milă de biata noră. — Du-te în piscul ăla, că găsești fragi berechet!

Și-i arătă un pisc spre soare-răsare. Apoi Sf. Petre se rugă de Dumnezeu, care făcū acolo fragi destule, de le găsi nora și le duse soacră-sii acasă.

Hârca de mătușă le mîncă, dar de acasă tot nu se urni.

— Ca să scapi de mine, îi mai zise ea noru-sii, — du lâna asta neagră la gărlă, și spal'o, până mi-i face-o albă.

Și s'a dus biata noră, de a frecat lâna două săptămâni la gărlă; dar cum să se albească?

De canunul ăsta a scăpat-o tot Sfântul Petre, care a innălbit lâna și a blestemat pe babă: să se prăpădească, așa cum nu s'a mai prăpădit nimeni până la ea.

Ziua asta o țin mai ales fetele mari, căci «cine n'o ține, are parte de soacre rele și de traiu rău în casă».

III. După ce i-a dus lâna albă, baba Dochia și-a luat oițele și a plecat cu ele la munte.

Martie, un flăcău frumos, i-a spus că e prea detimpuriu; dar ea l-a luat cam peste picior și, cum eră ea îmbrăcată cu nouă cojoace, s'a suit cu oile în munte să le pască.

Acolo a început să joace și să strige, râzând:

— Ha! ha! ha!

Când mi-a venit Făurar,
 Eu l-am tras prin g.....ar.
 A venit și Mărțișor,
 O să-l trag prin c.....șor.

Când a auzit Martie așa, ci-că par'că i-ai fi dat cu ardei pe la nas, așa s'a necăjit de rău !

Se plânse lui Dumnezeu și Sfântulețu i-a dat voie să pedepsească pe babă cum o ști mai bine.

Și s'a împrumutat Martie la Făurar cu câteva zile.

D'aia are luna asta zile mai puține decât celelalte luni de peste an.

Apoi s'a pornit, nene, p'un vifor și o sloată, de credeai că s'a desfundat Cerul.

Pe baba Dochia o luase în *jacă*. Incepû să lapede cojoacele unul câte unul, căci se îngreunaseră de ploaie : în ziua întâia unul, a doua zi altul, a treia altul... până la nouă, căci o udase ploaia până la piele.

Pe urmă, ca s'o pedepsească de *isnoavă*, a dat Martie un ger strașnic de a înghețat *scut*, și baba și oile ei.

Acù, ci-că, într'un munte e o femeie de piatră. Și împrejurul ei, alte 9 pietre mai mici. Femeia de piatră se crede că e Dochia ; iar pietrele de pe lângă ea, unii ci-că sunt turmulița ei de oi ; alții ci-că sunt cele nouă cojoace udate și înghețate de puterea și furia lui Mărțișor. Din stânca aia țâșnește apă.

Alte obiceiuri și credințe. În ziua de 1 Martie, fetele și copiii pun la gât și la mâini *mărțișoare* : două sbilțe de arnicu, una roșie și una albă, răsucite.

Mărțișorul în felul acesta se pune la mâini, atât de băieți, cât și de fete. Fetele pun mărțișoare și la gât, nu numai la mâini.

Cel dela gât e făcut tot din sbilțe răsucite de arnicu, de care fetele mai bogate atârnă o pară de argint, iar cele mai sărace câte-o pară, ori mai multe, în cele mai multe cazuri fără valoare. E credința că mărțișorul aduce noroc celui care l-o purtă.

BABELE.

În primele nouă zile din Martie, numite *babe*, femeile să nu prea lucreze în casă, căci e rău de boala numită *babițe*. Și babele prezic norocul și soarta flăcăilor și fetelor mari.

Se strâng mai mulți la un loc și se rânduiesc : «baba întâia

să fie a mea»; «a doua a mea»; «a treia a cutăruia».... ș. a. m. d. până la nouă.

După cum ziua («baba» fiecăruia) va fi frumoasă, viforoasă, etc., așa îi va fi și soarta: vieața, nevasta ori bărbatul, etc.

Poporul crede că întâia zi din Martie e de primăvară; a doua de vară, a treia de toamnă și a patra de iarnă. Cum va fi vremea în zilele astea, așa vor fi și anotimpurile pe cari le închipuiesc.

Primăvara, mai ales luna Martie, are niște toane : După vreme frumoasă, după zile de adevărată primăvară, când și când, prin *babe* și chiar mai târziu, te pomenești cu câte un *prășcău* de zăpadă, însoțită de lapoviță, ori de vifore. Aceste zăpezi însă sunt trecătoare ; ele se iau repede și poartă diverse numiri, ca : *zăpada mieilor*, a *cucilor*, a *berzelor* ș. a.... Cucii, ci-că, atunci când vin, trec marea pe berze.

Tot primăvara, către sfârșitul lui Făurar și prin Mărțișor, încep a înflori pe dealuri și pe văi felurite floricele, care mai de care mai frumoase ; flăcăii și fetele, fiindcă prin sărbători nu mai fac hori (deoarece e în păresemi), se încârduesc mai mulți și pleacă să adune floricele, ca : *ghiocei*, *cocăraii* ¹⁾, *găgățele* (pe alocuri : *nițuvere* și *ghicitori*), *călțuneii popii* (despre cari se crede că miroase numai până aud cucul cântând întâiu), *pupezele*, *viorele*, *toporași*, *floarea Paștelui*, etc.

Dacă fetele găsesc flori multe, să facă buchetul mare, să vină cu el acasă. Dacă însă găsesc puține (7—8), e mai bine să le lapede, și cu ele în casă să nu intre, căci *în vara ce vine, le vor scoate cloștile pui puțini*.

DRAGOBETE ori GABROVETE.

Cap de primăvară, Logodiciul păsărilor — 3 Martie.

În această zi nu se lucrează. O sărbătoresc până și păsările. Atunci se strâng ele în stoluri și ciripesc. Apoi se logodesc și ele și încep a strânge cuiburi.

Nu se muncește, fiind rău de «lovituri».

Unii serbează pe Dragobete în ziua de 24 *Februarie* (Aflarea capului Sfântului Ion).

În ziua de Dragobete nu se lucrează, că-i rău de friguri.

¹⁾ Pe semne fiindcă înfloresc odată cu venirea cocorilor.

Pe o femeie, care lucrase în ziua de Dragobete la o maramă, au prins-o frigurile și n'au prins-o decât în cele trei zile ale Paștelui, în cari își pusese în cap marama la care lucrase.

«E rău și de pocituri». O fată care lucrase în ziua de Dragobete și torsese, când s'a plecat să-și iea fusul, a pocit-o.

Dragobete e flăcău **iubieț** și umblă prin păduri după fetele și femeile cari au lucrat în ziua de Dragobete. Le prind și le fac de râsul lumii, atunci când ele se duc după lemne, flori, bureți....

— «Nu te-o prinde Dragobete prin pădure!» se zice unei fete care îndrăznește să lucreze.

MĂCINICII (*Sfinții patruzeci de Mucenici*) — 9 Martie.

În această zi se începe cu adevărat primăvara. Atunci ies toate jivinele din pământ, iar cele amorțite își vin în fire (se desmoțesc).

În ziua de *Măcinici*, cei 40 Sfinți Mucenici izbesc cu măciucile în pământ să iasă căldura.

La *Măcinici* și *Blagoveștenii* se iau muguri pentru coade (se pun în unt și se topesc).

În ziua de *Măcinici* și în toată luna Martie, e bine să cauți căpătâna de gușter, s'o plămădești în lapte dulce și amestecul ăsta să-l dai porcilor când se umflă la gât, bolnăvindu-se de boala numită *gușter*.

Focurile Mucenicilor. De cu noapte, sătenii strâng gunoiul și *gozărăul* din curte, îl fac grămadă și dau foc grămezii.

Din toate curțile se înalță în sus vâlvătai și fumărie, iar copiii veseli și voioși sunt roată împrejurul focurilor, cântând și sărind de bucurie, că așa e primăvara când se arată ea.

Femeile rup cârpe bucăți-bucăți și le aprind pe la colțurile caselor, ori prin odăi, pe sub paturi, prin coșare și prin târle, căci fumul ce se răspândește din cârpă, aduce sănătate și alungă duhurile necurate.

Asemenea nu se pot apropia șerpii, dihorii, năvăstuicile și alte lighioane.

Iea în mână un băț, de multe ori chiar furca de tors, și *cotrobăie* prin toate colțurile caselor și pe sub paturi, zicând următoarele vorbe :

İeșiți șerpi, fugiți departe,
Ca să intre sănătate.

Ori Ieșiți șerpi, ieșiți jivine,
Ieșiți broaște și șopârle,
Ieșiți, pădurea 'nfundați
Și pe-aici să nu mai dați.

«Acù se deșteaptă ele, că le-ajunge de când dorm, dela Boreajă».

Când *colorăe* cu bățul, e bine ca bățul să fie de *alun*; că de alun fuge strașnic șarpele. Căci alunul ci-că ar fi *nașu* șarpelui. D'aia, pe semne, în alunish nu stă șarpele, Doamne ferește! Când vezi șarpele, dacă te-i întâmplă cu băț de alun în mână, numa să-l atingi pe șarpe cu el, ori unde ar fi, și moare pe loc. Când se descântă de șarpe, tot cu nuiă de alun se mestecă în oala cu descântecul.

De *soc*, iarăș se aude că fuge șarpele.

Când se fac focuri la Măcinici, e bine de asemenea, ca copiii să sară peste focuri, spre a li se afumă hainele, iarăș pentrucă e credința ca acel fum alungă șerpilii peste vară, și le dă sănătate.

Unele femei chiar și-afumă mâinile cu fumul dela cărpele aprinse, ca, atunci când or începe a jumuli bălării vara, ori când or seceră buruiian, grâu, etc., să le miroase șerpilor a cărpă aprinsă și să fugă.

Ci-că în ziua de Măcinici, ori cât de rău ar fi *vacu* afară, să nu te mâinii ori să cărtești, ci să fii cât se poate de vesel și liniștit. Altfel superi pe Sfinții Mucenici și se poate întâmplă să tragi vr'un rău, cum se vede din următoarea poveste:

Un unchiaș, care aveà o fată vrednică, cuminte și frumoasă, «iși legă capul» la vreme de bătrânețe c'o scorpie de mătușă, care aveà și ea o slujenie de fată, urită ca ciurma și puturoasă, de-i pasă pământului cu ea.

De necaz, mătușă vrea să răpuie pe fata unchiașului. D'aia într'o noapte, tâlvac! cu donița de apă... stinse focul.

Sculă pe fata unchiașului în creierii nopții și o trimise după foc.

— Scoal' *dubină*, și pleacă de ado nițel foc.

— De unde să aduc eu foc acum în cumpăna nopții?

— De unde-i ști; că de nu, să-ți iei tiliuțele și să te duci din casa mea, «unde a dus mutul iapa și țiganul cărlanul».—Sui-te și tu pe bordeiu, și uită-te în toate părțile, că doar-doar îi vedeà încotrovă vr'o licăreală de lumină.

Credeă hârca, că s'o prăpădi, ori o mătrăși-o niscăi *gădini*.

Plecă fata p'un *proșcău* de zăpadă, spre soare-răsare, că într'acolo văzuse lumină, când se urcase pe bordeiu.

Merse, merse și iar merse, cale lungă să-i ajungă, până ce, despre ziuă, dete peste un foc în marginea unei păduri. Pe lângă foc, cine credeți dumneavoastră că se prăjiau?

Cei 40 de Mucenici; își desmorțiau oscioarele și ședeau de *domă* pe lângă foc.

— Ce cauți tu, fetico, pe aici, pe vremea asta?

— Uite, oameni buni, așa și pe dincolo... spuse ea pătania; și venii să iau nițel foc, c'altfel n'am de ce mai trage acasă.

— Bine, fetico, ți-om da foc. Dar întâiu să ne spui, cum e mai bine: pe vac bun, or pe vac rău?

Ei o văzuseră înghețată *sloiu* și cu picioarele roșii, ca coaja de rac fiert, că săraca de ea! o luase la goană, încălțată cu *imineeii dela botex*! Și vreau s'o încerce, cătu-i de răbdătoare și bună la Dumnezeu?

— Sănătate dela Dumnezeu să fie, că-i bine: și pe bine și pe rău; căci și binele și răul nu sunt dela noi, ci de la *Ăl-de-Sus*.

— Să trăești, fetico, o blagosloviră Mucenicii, — să fii frumoasă ca soarele, să-ți sară stropi de aur din gură, și să-ți fie: urma și stebila de busuioc!

Luă foc în ciob, și fetica noastră plecă la bordeiu. Și, minunea lui Dumnezeu! Ce eră frumoasă fata pân'aci? Dar acum... ce să vă mai spun? Numai când ați fi văzut-o și dumneavoastră, m'ați fi crezut. Intreacă pe Ileana Cosinziana. Când vorbiă, îi săriau stropi de aur din gură; și pe unde călcă ea, te slăviă mireasma de busuioc, căci îi eră: urma și stebila de busuioc!

Când o văzù mă-sa a vitregă, se umflă de ciudă... cât o butie și mai-mai să crape!

În noaptea următoare stinse iarăș focul și... cu chiu, cu vai, izbuti să pună pe picioare, chipurile fără mangealăc! și pe *buligaiul* ei de fată, care scâncea de mama focului, că-i stricase somnul. Ochii în cap îi erau numai cât alica; iar capul, cu *stuf* cu tot, nici mai mic, nici mai mare: cât banița.

O trimese și pe ea la foc; și innemeri tot la vatra Sfinților Mucenici.

Când o văzură Sfinții, până să-i bage de seamă că-i chip de femeie, unii din ei, câțivă d'ăia mai fricoșii, o și sbughiaseră spre pădure, crezând că-i vr'o *Joimariță* ori *Miază-noapte*!

Cum veni, căzu «grapă» pe foc! Căci o întetise și pe ea frigul, sdравн!

— De ce-ai venit, fată mare?

— Ia, nu știu cine mă mai aduse; că altfel nu mă mai prindeați voi pe aici, ci-mi vedeam de somnulețul meu, că... dulce mai e Doamne! M'a trimis mama să iau o leacă de foc, c'al nostru a rămas neînvelit aseară și «a murit»!

— Ți-om da foc, fetico, dar întâiu spune-ne; cum e mai bine: pe vreme bună, ori pe vreme rea? zise al mai bătrân din ei.

— E bine pe bine; nu pe rău — fi-ți-ar răul al dracului! îi răspunse sluta.

— Iea foc și pleacă! Să te faci mai urită după cum ești; limba să-ți măture coșul; să-ți sară din gură stropi negri de păcură; și să-ți fie: urma și b.....a.

Așa au blestemat-o Sfinții Mucenici, și așa s'a întâmplat. S'a dus fata acasă la mă-sa mai «opărită» după cum plecase.

Ce-o fi mai zis mă-sa și ce-or fi mai pățit fetele astea în urmă, nu vă mai spun.

Atâta știu că e bine să fie fata harnică, nu ca a mătușii.

* * *

La Măcinici se retează stupii, și se stropesc cu rachiu de drojdii, ca să-i ferească de vărsat, («zac și ei, ba și mor de vărsat») și de găselnițe (insecte cari mănâncă stupii).

NUMĂRĂTOAREA OUĂLOR sau MIAZA PĂRESIMILOR.

E Miercurea în a 4-a săptămână din Păresimi, la jumătatea postului.

În această zi, femeile strâng de prin cuiburi toate ouăle, lăsând numai *cuibarele*, și înnumără ouăle ce s'au strâns dela găini, din ziua de lăsatul secului de brânză, până atunci.

Copiii sunt și ei roată pe lângă mamele lor, și nu mai pot de bucurie!

Ei aleg deoparte pe cele făcute de «moțata», de «bolbojata», ori de «porumbaca». — Aleg în deosebi pe cele făcute de găini *hărăpești*¹⁾ (se cunosc aceste ouă, căci au coaja gălbuie), căci sunt tari; pe acestea le pun copiii bine, pentru ca să le roșească deosebit și să le aibă de ciocnit.

Tot tari sunt și ouăle cari au *rod* (pori) mult.

¹⁾ hărăpești: găini cu fulgi negri, cu creasta neagră, cu picioarele negre și chiar cu pielea neagră peste tot.

Ca să obțină ouă tari, unii copii le bagă (ingroapă) în băligar și le țin acolo câte 2—3 săptămâni. Alții le țin mai multă vreme în leșie tare de aceea cu care se face săpunul. Alții le leagă cu ațe, și le țin în fum pe coș. În fine, alții le fac cu smoală : Iau ouă clocite, le găuresc puțin, scot zeama din ele, apoi le umplu (cu multă migăleală, deoarece gaura e foarte mică) cu smoală pisată.

Apoi le fierb bine, pentru a se topi smoala înăuntru, lipindu-se de coajă.

BLAGOVEȘTENIILE (*Buna-Vestire*). — 25 Martie.

Sărbătoare mare cu praznice și cu ținere. Cade în postul Păresimilor. Are deslegare de pește. Singura zi, afară de Duminica Floriilor, când sătenii se înfruptă din pește. În celelalte zile ale postului se mănâncă numai icre și lapți, pe lângă celelalte *legumuri* de post.

STOBORUL BLAGOVEȘTENIILOR. — 26 Martie.

Stoborul, zice poporul, e ca frate și ca soră sfântului care s'a serbat în ziua dinainte. Nu se muncește, că e rău de boale, de lovituri.

Femeile, după ce rămân însărcinate, umblă încinse cu brâu ; ci-că, după Blagoveștenie tot așa a umblat și Maica Domnului. În biserică, e un brâu — sfințit pe semne — cu care preotul înfășură pe femeia însărcinată, care nu poate să nască, după ce mai întâiu i-a cetit niște molifte (ale nașterii).

Atunci ea va naște cu ușurință. Acel brâu sfânt e *Brăul Maichii Precistii*.

În Martie, să nu mănânci urzici și să nu bei țuică, că e rău de pârleală. De asemenea dacă vrei să n'ai vara *purici* în casă, să nu-i *pomenesti* (să nu le zici pe nume) în Martie.

SĂPTĂMÂNA FLORIILOR.

Săptămâna dinaintea Floriilor. În săptămâna asta nu e bine să se pună nimic în pământ, mai cu seamă pomi, căci «răsar, cresc și înfloresc, maică, dar nu leagă și nu fac roade».

Vaca care s'ar gonit în săptămâna asta, face vițel floriu (priian).

Asemenea dacă ar fi căteà, face căteii bălțați (florii).

SĂMBĂTA LUI LAZĂR (a doua), în Sămbăta Floriilor.

Nu se lucrează, căci, ca și în prima Sămbătă a lui Lazăr, e rău de căzături din pom. În deosebi, nu se lucrează «voinesc».

Tradiție :

Când s'au împlinit șase săptămâni, de când Lazăr căzuse și murise, au început mierlele să râcăie și să răscolească prin frunze, până l-au descoperit.

Așa că în Sămbăta asta s'a aflat de urma lui Lazăr, al de a căzut din copac și a murit.

Mierlele, râcâind prin frunze, și dând de Lazăr, s'au umplut de sânge pe picioare — sângele din trupul lui Lazăr.

D'atunci, ci-că, ar fi rămas mierlele cu picioarele roșii.

Unii spun că acest Lazăr e altul, decât cel din evanghelie, pe care l-a înviat Cristos. Alții spun că un Lazăr a fost și că, după ce l-au găsit în frunze și l-au îngropat rudele, a venit Cristos și l-a înviat.

Amintirea lui Lazăr se păstrează și prin jocul: *Hai să înviem pe Lazăr.*

Un jucător, cel care inchipue pe Lazăr cel mort, se lungeste pe pământ, cu ochii închiși și cu mâinile puse pe piept.

Ceilalți jucători fac horă împrejurul mortului și-l prohodesc.

Apoi încep să sărute mortul îngenunchind peste el (c'un genunchiu într'ó parte și cu altul în cealaltă parte.

La un moment dat, când se pleacă să-l sărute și jucătorul pe care «Lazăr» are pică, odată Lazăr își desprinde brațele, îl apucă peste mijloc, îl încoleșează sdравă și-l ține strâns.

— Ietă, mă! A înviat Lazăr! și încep să-i care la spate celui prins, care cu mișca ¹⁾, care cu palma, până se scoală cu mortul (cel înviat).

Cel prins se face acum Lazăr, și jocul se continuă mai departe până își fac cam toți rândul la «lăptuceală».

FLORIILE, în Duminica dinaintea Paștelui.

Sărbătoare mare, cu deslegare de pește. Sătenii se duc de dimineață la biserică, cu crăcuțe de salcie îmbobocită ori înfrunzită, ca

1) Mișca e un șervet (ori basmă) răsucit și împletit în două ca biciul.

să le slujească preotul. Prin alte părți, aduce un cântăreț câteva brațe de ramuri.

Pe urmă, preotul împarte tuturor câte un mănunchiaș de răchite, pe cari sătenii le fac *colac* (coroană) și le pun la icoană, de le păstrează peste an. Unele femei dau din ele vacilor borțoase, pentru ca să fie lăptoase și pentru ca să facă viței prieni (florii).

Venind acasă, unele femei bătrâne ies afară pe prispă și, la căldura dulcelui soare de primăvară, povestesc copiilor fapte de ale Mântuitorului, încă de pe când *El erà copil*, fapte minunate ce stau în legătură cu timpul de afară. Bunioară :

Domnul Cristos se jucă odată pe deal cu alți copii de seama lui. Când ajung la un copac scorburos, un copil zice :

— Vedeți voi scorbura aia ? Acolo e un cuib cu pui.

— Mă suiu eu, să bag mâna acolo și să-i omor, adatase un alt tovarăș.

— Nu face asta, că e păcat, a zis Domnul Cristos.

Copilul n'a ascultat însă, ci a băgat mâna, apucând doi pui. Dar când s'o scoată, scoate-o dacă poți.

I se întepenise atât de rău mâna, că nu mai vrea să iasă nici cu pui, nici fără pui.

Ce erà să facă ? L-apucă noaptea acolo și copilul se sbătea ca vârluga de pește în plasă.

Atunci Domnul Cristos, mic așa cum erà, puse mâna p'un cuțit și harșt ! Taiè mâna copilului.

Rămâne ăla ciung, și începe sângele să curgă.

— Ce făcuși, mă ? strigară ceilalți. Nu știau pe semne că-i Dumnezeu.

— Uite ce făcui. Și într'o clipă Sfântulețu îi făcui copilului mâna la loc, fără să-l doară.

Pe toți îi cuprinse mare mirare, fiindcă crâmpeii pe care-l băgase în scorbura, tot acolo rămăsese.

Un tovarăș dintre copiii ce erau de față, ca să arate că și el e grozav, zise :

— Hei ! Păi ce crezi tu, că eu nu pot să fac ca tine ?

— Fă, dec, și tu.

Merg la alt copac scorburos, unde erau iarăș pui, și bagă un copil mâna să-i scoată. Lăudărosul, harșt ! îi taie mâna cu cuțitul. Dar când să i-o pună la loc, punè-o dacă poți !

Copilul ăla a murit. Chiu și vai pe toți !

S'au rugat tot de Domnul Cristos de a învia pe mort și i-a făcut mâna la loc, după ce mai întâiu înfruntă sdravăn pe copilul cel lăudăros.

Așa că Domnul Cristos a făcut minuni și pe când era mic de tot.

Cu începere din ziua de Florii, copiii își fac *tilinci* din coaja smicelilor de salcie, căci acum are salcia *măzgă*. Apoi cântă cu ele, care de care mai frumos.

SĂPTĂMANA MARE (a Patimilor).

În această săptămână, nu e bine să muncești din greu, că e păcat să ne facem treburile când domnu «Ristos» e'n canun.

În serile acestei săptămâni, merg oamenii la denie. La denia de Joi seară, când lumea îngenuche de 12 ori, căci se cetesc 12 evanghelii, după isprăvirea fiecărei evanghelii, țarcovnicul stinge câte o lumânare din policandru. (Dacă policandru ar avea mai multe lumânări, în acea seară i se aprind numai 12). Unele femei vin cu câte o sfoară; și îndată ce s'a isprăvit de cetit fiecare evanghelie, face un nod pe sfoară. Așa că la sfârșitul slujbei sunt înșirate pe ată 12 nodulețe. Cu acea sfoară e bine să încingi pe copiii bolnavi de friguri, căci se vor lecu.

Tot cu ea se încing și femeile însărcinate, la «facere», când nu pot să nască.

În sfârșit tot cu această sforcică, unele vrăjitoare «leagă copiii», adică vrăjesc pe unele femei, să nu mai facă copii — femei de acelea cari ar vrea să «iubească», dar copii să nu mai facă.

JOIMARIU. Joi în săptămâna patimilor.

În această zi, femeile împart colaci pe la vecine și rude, întocmai ca și la Sâmbăta morților. Se fac căpețele pentru morți.

Un căpețel e compus din : o *năpuroșnie* (colac de grâu făcut în casă); deasupra ei se pune colivă presărată pe deasupra cu nuci pisate și zahăr pisat și așezat cu gura cuțitului în felurite figuri, (laba găștei, etc.). Se mai puné apoi o prescură și un *aranghel* (colăcel tăcut tot din făină, în casă, și având deasupra o cruce).

Tot la biserică, femeile aprind lumânări pe morminte și jelesc rudele moarte. E credința că în ziua de Joimari, când se fac colaci pentru sufletele răposaților, vin chiar sufletele celor morți și se așează pe streășina casei, unde stau până la *Moși*.

În multe părți se crede că, după ce iese sufletul din trupul o-mului, îl poartă îngerul prin toate locurile și pe toate potecuțele, pe unde i-au cutreerat piciorușele, cât a fost în viață. După ce a colindat peste tot, vine îndărăt și s'așează la streășina casei, unde stă 3 zile.

Cuprins de sete, sufletul zice îngerului : Mult mi-e sete, îngere !

— Du-te 'n casă și bea apă.

Intră sufletul și vede rudele jelind mortul. Iese scârbît.

— Ai băut apă ? întrebă îngerul.

— Nu, n'am băut.

— De ce ?

— Apoi, mi-au venit mațele la gură, de scârbă mare ce mi s'a făcut. Acolo eră un *hoit* și niște *ciori* grămadă pe el. Il mâncau !?... nu știu ce-i făceau !.

— Vezi ! îi zice îngerul. În hoitu-ala ți-ai făcut tu vacu ; iar acum nu-l mai cunoști, cu toate că ieri-alaltăieri, nu mai departe, ieșiși dintr'însul. Alea de zici tu că sunt *ciori*, sunt rudele mortului, rudele tale, te jelesc.

În zilele de se împart colaci, precum și când se fac pomeni, nu e bine să se facă în *casa nouă*. E rău de moarte !

De asemenea nu e bine ca în astfel de zile să se măture prin casă de dimineață și să se dea gunoiul afară, căci morții sunt flămânzi și cu gurile căscate și le azvârli gunoiul în gură ; ci să dai gunoiul afară mai târziu, după ce s'au împărțit colacii și s'au săturat morții.

JOIMĂRIȚA.

Fetele mai micșoare (codane) și leneșe sunt speriate cu *Joi-mărița*, o slută de femeie urită, de mama focului, despletită și cu dinți rânjiți, care, după credința poporului foarte înrădăcinată în bătrâni, vine și toacă «deștele» acelor fete, la cari ea în noaptea de Joimari o mai găsi cânepă netoarsă.

Înainte vreme, când lumea eră rară, nu ca acum, în noaptea

de Joimari, când venia Joimărița, toți ședeau de frica ei cu ușile încuiete și mânjite cu usturoiu.

Dar de ea tot nu scăpau. Venia la fereastră și zicea :

Câții, câții,

Tors-ai câții ?

Câlții dacă n'ai *torcat*... (tors),

Măinile ți-le-am tocat.

Fetele răspundeau : — Tors, cocoană, tors !

Așa a răspuns și o fată, care tot mai avea un fuior în pod.

Hoța de Joimărița n'a crezut. S'a și urcat în pod și a nceput a cotrobăi prin sgrebeni, prin *leftere*¹⁾, prin dinții dăracilor, până dat de fuior.

A venit jos, făcută foc și răcnind :

Hor ! hor ! hor !

Mai e în pod un fuior !

Apoi a intrat, prin ușile mânjite cu usturoiu, în casă ; și tot n'a ăsat pe fată în pace, până nu i-a ciopârțit mâinile.

De atunci încoă, toate fetele se zoriau să nu le mai apuce Joimărița cu cânepa netoarsă.

La vreme, dacă cuivă i-ar fi mai rămas vr'un caer două, de i-ar fi dat foc, și tot «ii făcea de muma pădurii» ! Iar când venia Joimărița și întreba :

Câlții, câții torsu-i-ai ?

Sgrebenii 'ndrugatu-i-ai ?

Fata răspundeă cu curaj :

Două ouă 'ncondeite,

Puse la părete !

Adică : «am isprăvit și de tors, și de îndrugat, ba am încondeiat și două ouă ; uite-le la părete !»

Unii spun că Joimărița e o femeie făcută necumpănit, lungă până'n podină, care umblă despletită și cu o *procoviță* de cânepă în cap. Ci-că-i miroasă de departe cânepa și caerele netoarse și n'ai cum le piti. Unde-o miroși, vine la fereastră și zice :

Pute-a câții !...

Tors-ai hâlții câții ?

¹⁾ Piepteni cu cari se perie fuioarele.

Tot ce-o găsi nelucrat din cânepă, le dă jos, trage jarul și le pune pe foc; apoi iea pe leneșă, o pune cu mâinile în jar și i le acopere cu spuză. I le frige.

Așa pățesc și flăcării sau gospodarii pe cari îi apucă Joimarii cu gunoiul prin curte. Dă Joimărița foc gunoiului și le bagă mâinile'n spuză. Frige și mâinile celora cari au gardurile nefăcute ori rupte în vreo parte (în Golești-Badi).

VINEREA SEACA. (*Vineri în săptămâna patimilor*).

Ii zice Vinerea seacă, fiindcă orice ai pune în pământ în ziua aia, ci-că nu prea răsare, fiindcă atunci au răstignit și îngropat pe Mântuitorul. E rău și de bube pentru cine-o munci. Din pricina aceasta, nu prea se lucrează în câmp, ci mai mult *roboteală* pe acasă în vederea sărbătorilor învierii.

După prânz, copiii se duc pe deal ca să adune flori de câmp, de cele cari se găesc atunci înflorite: Călțunei, viorele, merișor, floarea Paștelui, etc. spre a le duce seara de vreme la biserică împreună cu o lumânare, când s'or duce să treacă «pe su' Domnu' Ristos».

Unii duc și flori de grădină: zambile, ghiocei albi și galbeni, ba chiar și foi de leuștean și ismă.

E regulă generală pentru copii, trecerea pe sub Domnul Ristos. Toți în acea zi către seară se îmbracă cu hainele cele nouă, pe cari și le-au făcut ori cumpărat de Paște, apoi merg la biserică și trec de 3 ori, după ce s'au închinat, pe sub masa pe care-i așezată crucea și evanghelia.

A doua zi, Sâmbătă dimineata, îmbrăcați cu aceleași haine nouă merg la biserică și se *grijesc*.

Vineri seara, lumea merge la priveghere.

Femeile se jelesc pe la morminte. Atunci se ocolește biserică. În timpul ocolirii, dacă pe lângă biserică e vreun *mălin*¹⁾ înflorit, lumea rupe din el ramuri și flori, căci sunt bune ca leacuri, la fel de fel de boale.

La biserică, preotul împarte credincioșilor, în timpul mi-

1) Malinul = arbore cu flori mărunțele albe. Tocmai e înflorit lângă Paști.

ruitului, flori, pe cari mulți le păstrează, mai ales fetele și femeile, căci sunt bune de leac. Unele pun din ele, uscate fiind, și în tuciul în care fierbe apă pentru lăut.

Dela biserică vin acasă, cu lumânările aprinse pe drum. Cum au ajuns, ocolesc cu lumânările aprinse casa de 3 ori, apoi intră înăuntru, se închină, și fac câte o cruce, cu lumânarea aprinsă, în tus-patru pereții casei, prin ajutorul mucului feștili și cerii care pică din lumânare. Lumânarea rămasă dela Domnul Ristos se păstrează pentru vremuri de primejdie, Doamne ferește! Bunăoară, în caz de trăsnete, cutremure, arătarea duhurilor necurate, boale urite cari apucă pe copii, etc.

E credința că în toată săptămâna patimilor și în deosebi Vineri, e tare greu pentru acei cari or muri, în fundul iadului merg; căci atunci sunt canunurile Domnului nostru Isus Cristos.

Vinerea Paștilor (seacă) se mai chiamă și *Vinerea ouălelor*, că încep de atunci unele femei să încondeie la ouă.

SÂMBĂTA PAȘTELUI.

Ceeace e mai însemnat în această zi, e încondeierea, împietrirea și roșirea ouălor.

Încondeieturile se fac cu *condeiul*.

Condeiul e făcut dintr'un băț de lemn, înfășurat la un cap cu câlți. Tot la acel căpătâiu are un cioc cilindric subțire, ca un vârf de paiu și tot găurit pe dinăuntru. Ciocul se face din alamă subțire și pe dinăuntru e trecut un fir de porc, ca să poată scrie. Înainte se făcea dintr'o pară făcută sucălete în jurul unui ac, care se scotea pe urmă, și bătută cu ceva, așa ca să rămâie o găurice foarte mică.

Capul cu câlți și cu ciocul se moaie în ceară de roiu, topită într'un ciob. Peste ceară se pun cărbuni de teiu pisați, ca să capete culoare negricioasă, și apoi se fac cu condeiul pe ouă diferite desemnuri, așa cum se vede pe alăturatele planșe purtând diferite nume după lucrurile pe cari le închipuesc.

Încep să încondeie întâiu *fierul plugului*, fiindcă întâiu plugul se pune în brazdă primăvara. Oul încondeiat, dar neroșit, este la fel cu desemnul de pe planșe. Cel roșit însă, are tot fondul alb înroșit. Iar încondeierile cele negre rămân albe.

Ouălor ce nu se încondeiază înainte de a se băga în pietrele, li se fac cruci cu ceară topită, apoi se bagă în pietrele.

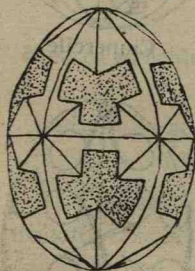
Pietrelele se fac în chipul următor: Se iea *zeamă de varză* și se pune într'o strachină. Se pisează apoi *piatră acră* și, așa pisată, se pune peste zeama de varză și se bagă ouăle, rând pe rând, lăsându-se mai întâiu să se usuce. După ce se usucă, se pun în oala cu *roșele*.

Roșelele se fac din *lemn de ouă* (băcan), pus de Vineri seara în apa din oala de roșele să se plămădească.

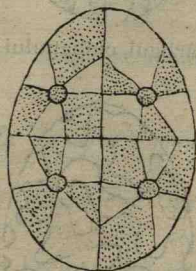
Ouăle se fierb acolo, se scot și se pun într'un vas cu pelin, cu care se șterg. În loc de *lemn de ouă*, femeile se mai folosesc întrebuințând și *foi de ceapă* (foaia galbenă care învește ceapa, cum și coada funiei de ceapă). Se pune tot la plămădeală, de seara, și când se fierb ouăle, ies *galbene*.

Alte femei se folosesc de *găgâțele* (dediței) cu cari fac ouăle verzi, ori pestrice. Altele le fac negre, punând și *calaican* în roșele, ori galbene, punând *boia galbenă* în amestecătura de băcan și apă.

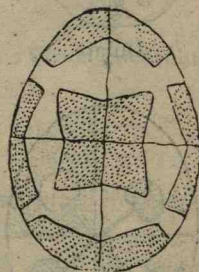
Dăm aci desemnul a diferite feluri de încondeieri ¹⁾.

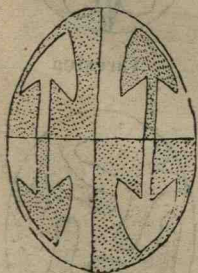
Foaie de jugastru

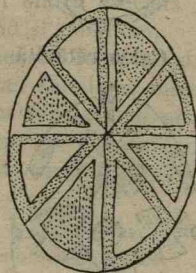
Păiajen

Prescură

Fierul plugului

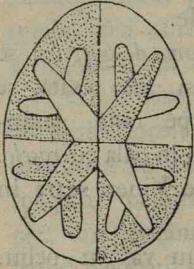
Peștele în coteț

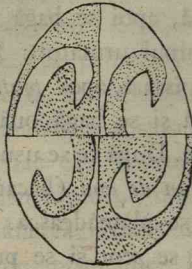
Foaie de salcâm

1) Nadajduim ca în „Cromatica poporului român“, la care lucrăm, să dăm tot felul de vopsele și boiele pentru ouă.

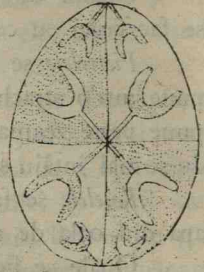

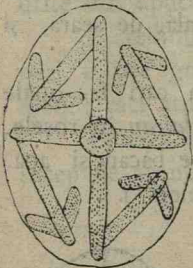
Laba găștei

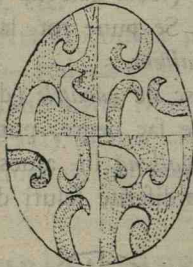
Coțul porcului

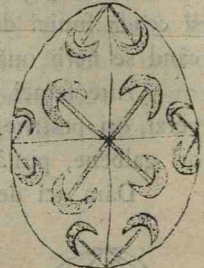
Furcă de fân

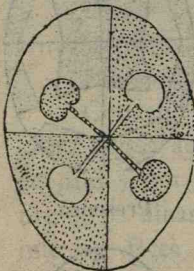
Dulap

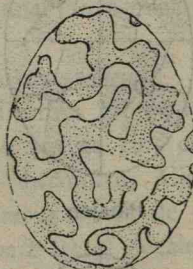
Cârligul ciobanului

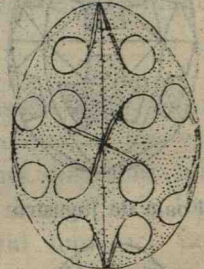
Ciupercile

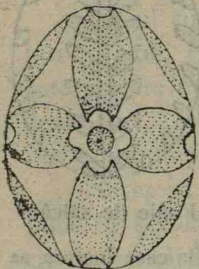
Cireșica

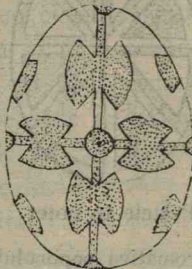
Calea rățacită

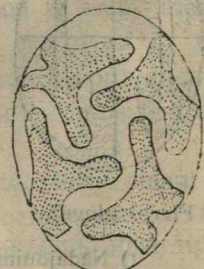
Cireșica

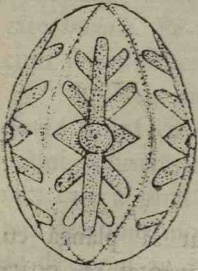
Mănăstire

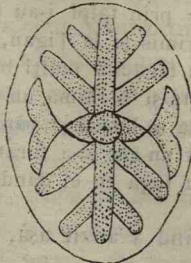
Mănăstire

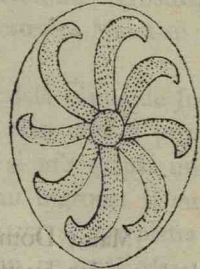
Pistolul

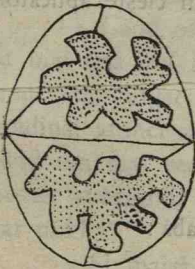
Coropișnița

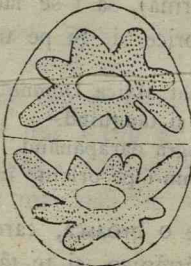
Racul

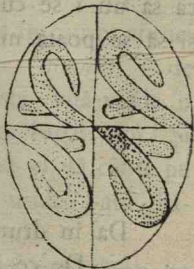
Morișca

Floarea străchinii

Floarea străchinii

Cooda cocoșului

PAȘTELE. *Înviearea Domnului* — 3 zile.

Poporul povestește patimile și *înviearea* Domnului în chipul următor :

De mai multe zile, Fecioara eră tare măhnită, că nu știă unde-i e feciorul și așa :

A plecat Maica Precista

Plângând și tânguind,

Chică neagră dărăpănând,

Pe Sfânta Duminică întrebând :

— Maica Sfântă Duminică mare și mai mare,

N'ai văzut pe fiul meu și al tău,

Care ține cerul și pământul

Și pe noi pe toți ?

— Nu l-am văzut,

Da de nume i-am auzit :

Că l-au prins căinii de Jidovi în *Udia*,

L-au căznit, l-au canunit,

Cu urzicile l-au bătut,

Țăpi pe su' unghii i-au băgat

Cu fiere și oțat l-au adăpat :

L-au răstignit și canunit,
 Piroane prin tălpi i-au bătut
 Și-au trimis și la Țigan,
 De i-au făgăduit mulți bani
 Să-i bata și 'n inimă un piron.
 Da până să-l facă și până să-l bata,
 A venit un rac și-a furat pironul
 Și-a dat fuga cu el dandarătele.....

Maica Domnului, când a auzit așa, a început să plângă cu hohote, dar bucuroasă de isprava *racului*, l-a binecuvântat să poată merge și dandarătele (fiindcă așa mersese el când furase pironul, ca să nu i se cunoască urma), să i se facă piciorul clește apucător și să se poată mânca în orice zi. Și pe urmă :

Iar a plecat Maica Domnului
 Plângând și tânguind,
 Chică neagră dărăpănând
 Și 'n drumu-i pe oricine întrebând. . .

Da în drumu-i, uite o broască, care o întrebă :

— De ce plângi, bătrânico, și te tânguești ?

— Cum să nu plâng și să nu mă tânguesc ? Am avut și eu un pușor, un singur fecior și auz că mi l-au omorît și p'ala....

— Ia taci, bătrânico! a zis broasca; — Nu te mai plânge, că și eu am avut nouă pușori, toți galbeni pe su' pânțece.... Și-a venit un *nebur de mocan* de i-a călcat cu carul și mi-au murit pușorii.... Eu ce să fac ? M'am suit și eu aici pe *văgaș* și cânt, că, de-o vrea *Maica Precista*, fac alții.

Broasca nu știă că vorbește chiar cu *Maica Precista* ; iar aceasta i-a zis :

— Blagoslovită să fii tu, broșchiță ! Când îi muri, viermi să nu faci ; de 'mputit să nu te 'mputi !

Pe urmă :

Iar a plecat *Maica Precista*
 Plângând și tânguind,
 Chică neagră dărăpănând...
 Și tot mergând și jeluind,
Ea a'ntâlnit un voinic, cântând cu cavatul.

— O ! voinice, voinicele,

N'ai văzut pe fiul meu

Care ține cerul și pământul

Și pe noi pe toți ?

— *De el întrebi, cu el vorbești*

a răspuns voinicul cu cavatul, care nu eră decăt Domnul Hristos, care *înviase*. Pe urmă a început Mântuitorul să povestească Maică-sii : cum îl canuniseră, cum a murit și cum a înviat :

— Hei, maică, maică, ce mi-a pățit sufletul dela căinii de Jidovi ! După ce m'au răstignit și mi-au bătut cuie prin tălpi și prin mâini, aduseră un piron să mi-l bată și în inimă și m'a scăpat un rac, care a furat cuiul. Și după ce am murit, m'au îngropat și au pus deasupra mormântului meu nouă pietre de moară și pe piatra de deasupra au pus Jidovii masa, de bucurie ; aveau pe masă *pâine, fiertură de cocoș și vin*. Și-a ridicat *tartoru ăl mare* al Jidovilor pa-harul și a strigat :

— Când om mai vedeă pâinea asta spic verde în câmp, atunci să mai iasă *fiul Marin* — *așă-mi dedeseră ei, maică, numele* — de unde l-am băgat noi ! Când om mai vedeă vinu ăsta viță verde 'n grădină, atunci să mai iasă fiul Marin de unde l-am băgat noi ! Și când om mai vedeă cocoșu ăsta întrupat, cum a fost el, să cânte pe buzele străchinii, atunci să mai iasă fiul Marin de unde l-am băgat noi !

— Și, maică, când au isprăvit de urat, s'au uitat spre câmp, pe care-l știau negru, de... ca acū când abiă a ieșit din iarnă și, spre marea lor zăpăceală, au văzut *spic verde pe câmp negru* ; s'au uitat în grădină, au văzut *viță verde* și, cum se uitau, odată se aude : «făl..făl..făl» pe buzele străchinii și cocoșul face *cucurigu* și stropește cu apă fiartă pe Jidovi, de au rămaș cu pistrii pe obraz. Ția odată se uită îngrozită și, spre marea lor mirare, nu mai vād pe masă nici pâine, nici vin ; doar un cocoș întrupat în carne și oase. Spe-riată și opăriți, odată-i strigă :

— «Uș ! vedeă-ți-aș *ouăle roșii* !» Și cum și-au aruncat ochii sub pat, au văzut ouă roșii.

— Și așa, maică, am înviat, în ceasul în care s'a întrupat co-coșul. D'ăia d'ăici înainte Jidovii o să rămăie cu pistrii pe obraz și rătăcitori toată vieața. Iar la Paști o să fie ouă roșii, spic verde și viță verde.

1) In noaptea de înviere, în unele sate, flăcării fac la poarta bisericii un foc mare, pe care-l țin nestins pân' la ziuă.

2) In dimineața Paștelui, e bine ca femeile cari n'au isprăvit de lucru, să-și vază de treabă, să lucreze înainte, «că pân'o tocă popa de leturghie, nu-i păcat dacă lucrezi. E mai păcat Duminica».

3) Tot în dimineata de Paște «pân' a plecâ lumea la biserică», se premenesc cu toții. Nu însă cu hainele cele noi, pe cari și le-au făcut atunci, căci pe acestea le îmbracă Lunia a doua zi de Paști.

Obiectele de găteală sunt următoarele :

Bărbații : cămași simple, ori cusute cu flori, nădragi (ori ițari), se incing cu brâu și bete, încalță opinci ori iminei, se îmbracă cu murlele ¹⁾ și mintene cu mâneci și cu pălării în cap.

Femeile : ii, vâlnice ori fote, mureluțe, marame ori peschire, barișuri, dirmele ori tistimele. Portul fetelor e la fel cu al femeilor. Singura deosebire între femei și fete e că femeile umblă totdeauna îmbrăbodite, iar fetele cu capul gol. Acesta e semnul distinctiv al fetelor.

Pe acelea fete cari numai de ochii lumii umblă cu capul gol, pe când ele nu sunt în rândul fetelor, lumea le ia în pleasna biciului, cu vorbe pișcătoare ca acestea :

Fetele dela obor,
Se poartă cu capu' gol
Dar le dă b... de gol!

Înainte de a îmbracă o haină nouă, se trece prin ea o pară de aur ori de argint, ori, în caz de lipsă, chiar un lucru de fier : cuiu, amnar, cuțit, foarfeci... pentru ca omul să fie sănătos și cămașa trainică.

4) În unele sate și anume în cari și copiii se «grijesc» tot Duminica, se află un obicei frumos cu *brazdele de pământ* (în alte sate copiii se grijesc Sâmbătă dimineata, de aceea pe acolo nu se află obiceiul cu brazdele), anume : înainte de a porni copiii la biserică, omul pune mâna pe o sapă, se duce în grădină, taie câteva brazde de pământ cu iarbă verde, și apoi le aduce în casă de le întinde pe jos pe pomestea, lângă pragul ușii, pentru ca, la plecarea, cum și la venirea copiilor, dela «pășite», când or trece pragul să calce peste ele, pe iarbă verde. Brazdele stau aci 3 zile.

5) *Prinoasele* din ziua de Paște au, în locul colivei, câte 4 sau 8 ouă. Afară de acestea, fiecare creștin mai dă la mirueală, colo unde ia anofură, câte două ouă roșii. Femeile împart copiilor de pomană, la usa bisericii, ouă roșii.

6) În ziua de Paște e bine ca copiii, după ce «și-au deslegat

1) Murea — mintean fără mâneci.

gura cu ouă» să mănânce — dacă au — pește rămas fie de pe la Florii, fie de pe la Blagoveștenii.

7) Tot în această zi e bine ca, cum te deștepți, să pui mâna pe un clește de fier, ori pe clanța ușii, ca să fii sănătos și tare. Mai peste zi încolo, să te ferești de a pune mâna pe sare, căci tot anul ți se vor innăduși mâinile.

8) E bine ca ouăle pe cari le mănânci în ziua de Paști, să fie nesărate; altfel ți se vor roși (pârli) mâinile.

Un ou dela Paști, roșu și încondeiat, e bine să-l păstrezi și să-l pui vara în patul cu gândacii, pentru ca să nu ți se deoache gândacii sau gogoșile.

Oul pe care ți l-a spart, când ai ciocnit cu cineva, să i-l dai, căci altfel îți ies gâlcile și buboaiele cât oul.

9) Dela Paști pân' la Sf. Gheorghe nu se coc ouă în spuză, ci numai se fierb; altfel se coc țatele vacilor și e rău de făcut bube.

10) Ferice de sufletul ăluia care o muri în ziua de Paști.

«Să fi făcut câte păcate toate, merge nejudecat în raiu!» Tot ferice e și de cel care o muri în orice zi din săptămâna luminată.

SĂPTĂMÂNA LUMINATĂ — *Săptămâna care-i cuprinsă între Paști și Duminica Tomii.*

În nici o zi din această săptămână nu se lucrează, că «e rău de câte boale, toate!»

JOI DUPĂ PAȘTI. — *Joi în săptămâna luminată.*

Botează popa. Nu se lucrează.

IZVORU' TĂMĂDUIRII — *Vineri în săptămâna luminată.*

În această zi, dacă iei apă din orice izvor, gărlă, sau apă curgătoare, chiar nedescântată de-ar fi, să-i dai să bea și să uzi cu ea pe cel care suferă de vr'un betșug, de vreo jitie, ori are vreo racilă (bubă veche), că-i trece.

În noaptea și dimineata acelei zile, mai mult decât în oricare altă zi, umblă lumea după buruieni, după apă de izvoare și după descântece, pentru tămăduirea boalelor. Cei cari pleacă după așa ceva își iau vase (sticle sau urcioare) cum și *semne* dela bolnavi: o stramă,

un petec, un ciucure dela bete, ori dela brâu, o chiotoare, etc. și se duc unii la *Sălcioare*, alții la *Raciu*, alții în alte părți. Se strâng acolo oameni din toate părțile, nevăzuți, neauziți și stau de *doandă* toată noaptea, pân' se luminează de ziuă, spunându-și unii altora belelele ce-i mână pe acolo.

În răsăritul zorilor, iau apă din izvor și lasă semnu acolea, atârnat de vr'o cracă sau răgălie din marginea gărliei; se închină: «Maica Domnului, ajută-mi!» și își umplu vasele. Bolnavii sar chiar ei în apă, ori numai se udă pe partea beteagă.

E bine ca acolo, până când se depărtează sdravăn de izvor, să nu vorbească și nici să nu se uite îndărăt; iar în drumul spre casă, dacă i-o întrebă cineva: «ce ai acolo, mări nene?» Ori: «de unde vii, mări cutare», acesta să răspundă:

— «Curând întrebași, curând să fie leacul», răspuns care se dă ori când ar umbla cineva după descânțece, ori după buruieni de leac.

MARIA VITEANCA (*Maria Egipteanca*), — se ține tot în săptămâna luminată.

Ci-că ea, fiind muiere păcătoasă, s'a înfundat în niște pustietăți, unde 3 ani deârândul n'a pus nimic pe limbă, ci a ros numai rădăcini. Cu atâta cașun și-a ispășit păcatele și a venit acasă. Dar nițel după aceea, mâncând într'o zi o pâine și trei pești, i-a venit iarăș poftă de păcate. Atunci Dumnezeu a alungat-o iarăș în pustie și a rânduit-o ca până la moarte să nu roadă decât rădăcini. Tot postind mereu și tot rugându-se lui Dumnezeu, ea s'a făcut sfântă.

D'aia e bine ca omul, mai ales femiea să nu lucreze în această zi și să ție post.

MARȚILE DUPĂ PAȘTI, — sunt. 3.

Intăia Marți e cea din *săptămâna luminată* (a 3-a zi de Paști).

A doua e Marția cea din **Săptămâna Negrilor** (săptămâna Negrilor se chiamă aceea care vine după cea luminată).

A treia Marți cade în săptămâna următoare celei a Negrilor. În această de a treia Marți se serbează:

ROPOTIMUL (sau RAPOTINUL) ȚESTELOR.

Se chiamă așa fiindcă în această zi femeile nu lucrează nimic în casă, ci își fac țeste pentru copt *turta* sau *mălaiul* (tot turtă, făcută din mălaiu, amestecat cu făină și cu doveac fiert).

Iată cum se fac țestele :

Se ia *chișai* ¹⁾, humă de pe coastă, pământ dela o fântână, dela rădăcina unui gutuiiu, a unui cires pietros și a unui măr dulce. Se mai pun călți tocați și baligă de vacă (sau chiar de cal), se amestecă toate și se calcă sdravăn cu picioarele; apoi pământul bătut se împarte în mod egal după numărul femeilor cari au luat parte.

Fiecare fâmeie își ia pământul acasă într'o copaie, îl duce în grădină, face 1, 2, 3... mușuroaie de pământ după numărul țestelor ce va face (cât îi va ajunge pământul). Așează foi de nuc, ori de lipan peste mușuroiu; iar peste acestea pământul bătut, dându-i cu mâinile forma țastului. Apoi îl găurește cu un toiag, ca să-i facă «urechi», pentru a putea fi ridicat, când îi vrea să încerci turta de-i coaptă, precum și atunci când se scoate turta coaptă de sub țast.

Țestele se lasă în grădină, până s'au uscat bine. Apoi se scobesc și, dacă se adună pământ mai mult, se mai face din ele un țast; dacă nu, se lapădă. Când au gătit țestele, femeile fac o masă, mănâncă cu toatele și se «cinstesc».

Îi dă zestre, nouă țeste, se zice de o fată lăudăroasă, care la măritiș n'are mai nici o zestre.

Barbată ca țastul, când nu-i dai zor, se zice despre o femeie puturoasă.

«Țăstule!» ori «țăstosule!» se zice unui om încăpățânat.

JOILE DUPĂ PAȘTI — *sunt nouă.*

Se țin în Joile celor 9 săptămâni dearândul după Paști. Se serbează ca și Marțile după Paști.

JOIA VERDE — *cea din urmă dintre cele 9 Joi după Paști.*

Ea cade în postul Sâmpietrului. «E bine s'o ții mai abitir decât pe celelalte Joi, fiindcă e mai rău ca în toate de piatră».

¹⁾ Pământ de luncă.

MĂNICĂTOAREA.

Sărbătoare care se ține cu sfințenie ; cade în ajunul lui Sfântu Gheorghe. Mănicătoarea asta ci-că ar fi sora lui Sf. Gheorghe, de aceea o țin femeile. În noaptea de Mănicătoare e timpul cel mai bun și mai nemerit pentru vrăjitoare. Atunci se fac fel de fel de farmece, de vrăji, de *mașmoande* : se face de dragoste, de urit, de spor, de pagubă, se iea laptele vacilor, untul, etc.

Cum se iea laptele vacilor ?

1) În noaptea de Mănicătoare vrăjitoarea, care are de gând să iea laptele dela vaci, se scoală dela miezu nopții, se despoaie până în brâu, se despletește, își iea un *săculete* în care bagă un *pietroiu*, și apoi își leagă săculetele cu pietroiul de picior. Își mai iea un ciubăr cu apă și pleacă cu săculetele tăriș prin poiană sau livede, pe unde știe ea că se găsește *otrățel* ¹⁾.

Ciubărul cu apă închipuește ciubărul cu lapte ; iar pietroiul din săculete, bolovanul de unt sau de brânză. Acolo, după ce a găsit otrățel, mestecă cu el în ciubăr și descântă :

Otrățel, otrățel,
Să iei laptele dela vacile cu vițel,
Dela toate câte nițel.
Să le lași numai spuma și zăru,
Ca să nu moară vițelu.

Apoi imitând cu mâinile (pe deasupra ciubărului) mulsul vacilor, zice :

«Țârc ! dela Lunaia, țârc ! dela Mărțana, țârc dela Miercana, țârc ! dela Joiana, etc. Vinerica, Sâmbotina, Dumana, Bălaia, Fetța, etc. (toate numele de vaci)»

Odată un om, care se află de pândă, când a auzit pe vrăjitoare «țârcând», zice : țârc și d'ici dela mine ! Ea s'a făcut «a n'auzi». A doua oară tot așa. A treia oară se necăji vrăjitoarea foc și zise : «țârc ! și... d'acolo... dela tine».

Și ci-că după asta, 6 săptămâni s'a urinat omu' ăla numai sânge, și ajunsese ca un sfânt după perete.

Dar și laptele ei nu s'a ales ca praful de el, că s'a spurcat.

1) O buruiănă pe care o cunosc numai vrăjitoarele.

2) Iea o pâine, o frânge în trei și vâra cele 3 frânturi în trei mușuroaie de furnici zicând : «Cum se strâng furnicile în mușuroiu, așa să se strângă laptele la vaca mea». La trei zile răscolește mușuroaiele și ce-o mai găsi dă vacii să mănânce.

3) Când fată vaca vecinei — chiar peste an de ar fi — vrăjitoarea se duce la acea femeie să ceară foc într'o boalcă ori într'un ciob, zicând că-i trebuie să facă și ea focul. Dacă ajunge acasă, stinge cărbunii și-i pune bine.

Tot așa face mereu până ce a adunat cărbuni dela 7 femei cu vaci fătate.

Acești cărbuni, în noaptea de Mănicătoare, îi pune într'un ciob, îi aprinde, și apoi, despletită și îmbrăcată ca Moașa Eva, incalică pe un sul și începe a da târcoale prin oborul vacilor și pe la iesle, rămâind cu ciobul și zicând : «Cum am adunat eu aști cărbuni, așa să se adune laptele în ciubăru meu și în ugerul... (Bălaii... etc.) mele.

4) *Ca să mai dreagă laptele vacilor*, în cazul când e prea subțire și nu dă unt, tot în noaptea de Mănicătoare se duce vrăjitoarea pe deal de culege «pădădie» (păpădie) ; iar dimineța, o amestecă în tarâte și o dă vacii s'o mănânce, zicând :

pădădie, die !

Laptele vacii să vie !

5) *Pentru ca vacile să nu poată fi fermecate de vrăjitoare*, iată ce fac femeile în ziua când fată vaca : iau 9 fire de mătase, de diferite fețe, usturoiu, pară de argint, 9 pietre din gărlă și apă dintre vâlcele. Toate acestea se îngroapă în locul unde a fâtat vaca.

Apoi o parte din *colastră* (laptele primelor mulsoari) se pune într'o oală și se duce cu ea de o dă pe gărlă, ¹⁾—«să-i cure laptele gărlă». Pe urmă, luând apă cu oala (cu nisip cu tot) în susul gărlei, zice : «Când s'o întoarce gărla la deal, atunci să mai poată lua vrăjitoarele laptele vacii mele. Atunci, nici atunci» ! Cu această apă, dacă a venit acasă, jumătate o toarnă pe vacă și jumătate se duce de o varsă în locul unde a fâtat vaca, peste acele lucruri îngropate.

¹⁾ Când fată vaca pentru prima oară, laptele se dă pe gărlă 9 zile în șir și tocmai după acest timp se îngroapă apa adusă dela gărlă. Unele femei îngroapă și oala cu apă și împreună cu ea și un cenac cu tarâte, închipuind untul.

În timpul când toarnă apa, scormonește pământul cu un băț de alun, zicând :

«Când s'o face *vad* p'aici și o curge gărlă, când o crește pădure de alun și s'o face *tarapană* de bani, atunci să mai iea fermecătoarele laptele vacii mele și să le pută a usturoi, nu s'ar află pe la noi și le ar trăsni Ăl de sus!»

Jumătatea cealaltă din colastra vacii se fierbe 'n tuciu. Apoi se chiamă copiii vecinilor, de li se dă colastră să mănânce. Oricât de fierbinte ar fi colastra, copiii să nu sufle în ea pentru a se răci, căci dacă fătul născut o fi o vițeà, i se umflă ugerul, îi crapă țâțele; iar dacă o fi bou, scoate limba și suflă greu la jug.

Pe urmă pune apă 'n strachină, de spală lingurile și strachina. Cu această apă udă copiii, iar cu restul udă vaca pe la uger și pe la burtă.

5) Pentru ca femeile să ferească vacile de vrăjitoare, iau tămâie și usturoiu (ori usturoiu și... spurcăciuni omenești), le pisează și mânjesc vacile 'n *piezi* (răscruci), întâiu la piciorul din dreapta din înainte și la cel din stânga dinapoi și apoi la celelalte. Pe urmă le mai pun în coarne câte o fâșie de teiu, zicând : «cine o veni la vaca mea să iea laptele, *să nu iea laptele* ; să iea mirosul tămâiei, al usturoiului, al... spurcăciunilor și balele teiului».

Alte femei leagă în coarnele vacii rugă (măcieși).

6) Tot în noaptea de Mânicătoare și tot pentru scopul de mai sus, unii se duc cu vacile la iarbă (pe deal sau pe luncă), pentru ca să le *roueze*.

Vita care n'o fi rouată din noaptea asta, să n'o mai dai a doua zi (în ziua de Sf. Gheorghe) la iarbă, pân' nu s'o luă roua, căci calcă prin iarba rouată pe unde au umblat fermecătoarele, și se prind vrăjile de ea ; pe când cele rouate habar n'au ! Nu se lipește nimic de ele.

7) Am spus că Mânicătoarea e cel mai nemerit timp pentru orice fel de fermece.

În noaptea spre Mânicătoare se face *de dragoste* : cu urciorul pe coș (coșul sobei), cu toiaș de alun și cu limbi de *cuc* și cu ramură pe care a cântat cucu 'ntâiu.

De urât : cu ochi de rac și cu pământ de unde s'au *bărâit* (incăierat) câinii.

Tot atunci se mai face *de spor* :

Femeia care vrea să iea sporul ălorlalte, se scoală în noaptea

de Mănicătoare «cu noaptea 'n cap», de mult, înaintea tuturor și lucrează în casă; iar omul care vrea să iea sporul, se scoală din noapte și lucrează în grădină și în câmp.

Cine știe, în noaptea de Mănicătoare, umblă despuiată prin roua de pe câmp și prin grâne de iea *mana câmpului*.

«Pe vrăjitoare nici viermii n'o mănâncă!».

«Din calea vrăjitoarei și Dumnezeu se dă în lături!»

Incai, pe lumea ailaltă, n'apucă să 'nchidă ochii și dracu le și iea în primire. ¹⁾

Tradiție:

Mai de mult, unuia — îl chemă Onete — îi murise mătușa care nu eră ea așa vestită prin alte farmece, cât mai ales prin aceea că *luă laptele dela vaci*. A doua zi după îngropare, nu mai de parte, și-aduse aminte Onete că are 20 de *rile* de aur. Caută-le 'n sus, caută-le 'n jos, răscolește toate trancanalele din casă, nimic!

Odată îi fulgeră prin minte, că el, manuşita lui nu altcinevă, le puse în buzunarul fustii de flanelă, cu care îmbrăcase pe răposata la moarte.

Zor, nevoie, fugi la popa.

— Uite, părinte, așa... pe dincolo.... fă cum îi face, părinte, și hai de noapte s'o desgropăm; și, ce-om găsi, pe din două!

— Hai, dec!

Plecară noaptea. Eră lună ca ziua. Popa sta pe mal, iar Onete *bușii* de ieșă fum din el!

Când dete de coșciug și săltă *blana* ²⁾ la o parte, le'ngheță inima de frică și lui și popii: *Un balaor* ca sulul eră încolăcit pe pieptul moartei; iar capul șarpelui mai aveă 3 dește ³⁾ pân' la gura femeii.

Popa,..... să te păzești! Să fie 100 de *rile*, nu 20 și nu stau să-mi răpun capul! Să mă 'nghită lighioana dracului!

Lui Onete, pe semne, i-a întărit D-zeu inima: că numa-l văd că pune mâna p'un băț, ce eră lângă coșciug, *bățul cu care*

¹⁾ Intr'o viitoare colecție despre «Vrăji, farmece și de sfaceri», se vor arată toate felurile de farmece și vrăji făcute la Mănicătoare.

²⁾ Pleopa, capacul.

³⁾ Degete.

luase măsură răposatei. Vârî binișor bățul pe lângă peretele cosciugului, trase buzunarii afară și-și luă banii, frumușel; iar șarpele nu zise nici două. Numai ochii îi sticliau ca două scânteii și-i jucau în cap în toate părțile.

«Hei! Au fost banii buni, munciiți de bietul Onete; că dacă erau bani făcuți după moșmoandele Onețoaii, praful s'alegea și de el. Nemestecat îl înghițiă balaorul!»

A ieșit afară, a astupat groapa la loc, și... fugi la popa!

— Ține-ți, părințele, partea, cum ne-a fost tocmeala!

— Da' bine, Onete, ce păcate făcuse răposata, de nu mi le-a spus mie, când s'a spovedit, acū înainte de moarte?

— Păi, de, părințele! Alte păcate nu știu că le-avea, decât că luă laptele dela vaci!

Auliu, taică! Păi *ăla e n'l mai mare păcat!*

Ai văzut balaoru' ăla din fundul gropii? ăla eră *diavolul* în chip de balaor.

— Măre, tăculiță, n'a apucat să moară și a și încălicat *dracu* pe ea, luând-o în stăpânire!

«Cine o dormi în ziua de Mănicătoare și în ziua de Sf. Gheorghe, iea *somnul mieilor* și doarme toată vara».

SFÂNTUL GHEORGHE — 23 Aprilie.

La Sf. Gheorghe totdeauna codrul e nfrunzit.

Niciodată Sf. Gheorghe n'apucă codrul negru.

Că Sfântu' Gheorghe ci-că are prinsoare cu Sf. Dumitru, ca: dacă la Sf. Gheorghe n'o fi codru nfrunzit, Sf. Dumitru să-l omoare pe Sf. Gheorghe.

Și iarăș: dacă la Sf. Dumitru n'o fi frunza pomilor căzută, el să fie omorit de Sf. Gheorghe.

«Și să știi că așa e. Mai ca acum vreo doi ani. Avurăm zăpadă până mai la jumătatea lui Prier; și cu toate astea, codrul tot eră verde de Sf. Gheorghe. Fu frig, frig, până mai eră 3 zile până'n Sf. Gheorghe. Atunci se puse pe căldură și *odață* s'au deschis pomii.

«Și, tot în anul ăla, când fu toamna lungă, fu vreme frumoasă până mai erau vreo 2, 3 zile până'n Sf. Dumitru. Frunza n'codru eră *neclintită*, că eră cald și frumos ca vara.

«Atunci se puse, nene, p'un frig, cu brumă și cu îngheț. Iar

când dete soarele, curgeau frunzele grămadă din pomi, de parc'ar fi fost opărite cu apă fiartă. Și'n ajunul Stui-lui Dumitru, odată se golășiră pomii!

Șinjorul. În noaptea spre Sf. Gheorghe, fiecare sâtean se duce pe deal în faget și aduce la casa lui *șinjori*. Șinjorul e o cracă de fag, cu frunze verzi și cu ramuri; unii îi zic «brad».

Se aduc mai mulți șinjori. Unii se pun în stâlpii porții, alții în stâlpii casei.

Unii oameni, cei mai mulți, țin șinjorii tot anu, pân' la Mănicătoarea viitoare, când se înlocuiesc cu alții proaspeți. «Șinjorul uscat să nu-l arzi pe foc, că e rău de moarte; ci să-l duci încolo departe, pe vâlcele».

Șinjori mai mici se înfig și în grădină, în stratele de ceapă și de usturoiu, să crească acestea mari și frumoase. Ramuri de fag se duc și la biserică, anume la cimitir, de le înfig pe morminte, la capu' morților.

Tot în ziua de Sf. Gheorghe, după prânz, copiii se duc pe deal de culeg *purtoinici* și vinetele, pe cari le împletesc pe o nuia de alun sau richită, făcând din ele coroane, pe cari le pun pe gura *ciubărului*, ori a pârnașii, și cu ele așa mulg vacile. Pe urmă coroana o iea și o spânzură în șinjor.

Fetele și femeile tinere se duc pe dealuri și câmpii de adună roua de pe grâne, care e bună de *dragoste* (udă batista, ori șervețul, și o storc în urcior, ori în oală).

La Sf. Gheorghe se opresc și vitele de a mai umblă *d'a doina* pe câmpii și livezile de fân. Se bagă văcari.

În ziua de Sf. Gheorghe e bine să se altoească (*prăsădească*) pomii.

Unele fete d'alea bătrâioarele, cari au alunecat nemăritate, și s'ar mărită de le sfărăie inima, păzesc până 'n noaptea Sfântului Gheorghe, când pomii sunt altoiți, și merg de rup un altoiu, zicând: nu vă las să vă uniți voi, ci *eu* cu altoiu de neam omenească, c'asa a fost dat, dela D-zeu lăsat».

VANGHELISTU MARCU. (*Sf. Ev. Marcu*) — 27 Aprilie.

Nu se lucrează, că e rău de piatră.

STRAT DE RUSALII — *Miercuri la o lună
din Paști, în timpul plugului.*

E păcat rău să muncești în casă. Nu se lucrează nici în câmp. Chiar plugurile nu umblă toată ziua.

E așa de păcat, că și *păsările țin această sărbătoare*. În ziua asta ele nu-și strâng cuib.

E rău de înnebuneală. «Lui Stan al lui Miai, ci-că în ziua asta i-a 'nebunit un bou în jug, că el a arat toată ziua. Umblă boul ne-bun pe câmp».

Fetele cari îndrănesc să facă câte ceva în Strat de Rusalii — ia mai nimic: să plivească un răzor două de ceapă, de usturoiu, ori de flori — pun la brâu *pelin și usturoiu verde*, care le apără de boale.

Atunci se *leagă* (jură) călușarii.

HURDUBĂEALA PAȘTELUI — *Miercuri în ajunul Ispasului.*

Cei cari s'au cuminecat în ziua de Paști, nu lucrează până la prânz în ziua asta, fiindcă *cuminicătura* stă în ei șase săptămâni, până atunci.

ISPASUL (*Inălțarea Domnului*): — *la 40 zile (6 săptămâni)
după Paști.*

Dela Paști pân' la Ispas
Câte-am pățimit ș'am tras!

(cântec popular).

1) În noaptea de Ispas înfloreste *alunul*, și tot în noaptea aia se scutură. Florile alunului sunt bune de leac pentru multe boale. D'aia, cine o vrea să adune flori de alun, să doarmă sub el în noaptea de Ispas. Să aștearnă pe jos ceva negru: o *zeghie*, o *cergă*, că atunci când s'or scutură să se vadă, pentru a le putea adună și pune la păstru, iar la nevoie să se folosească de ele.

2) În această noapte, ca și în aceea a Izvorului Tămăduirii, se umblă după apă de gârle și izvoare, cari au puteri lecuitoare.

LUNIA RĂTĂCITĂ — Luni în săptămâna dintre Ispas și Rusalii.

Iată de ce i se zice «rătăcită» :

Cei «obriciți» în dulce, postesc și Lunia, nu numai Miercuria și Vineria. În dulcele Paștelui însă, dela Paști pân' la Ispas, Lunile sunt de *harti*, adică chiar și ai «obriciți» mănâncă cu dulce. Lunia care urmează însă după Ispas e cam fără căpătăiu, e *rătăcită*, căci atunci cei obriciți o postesc ; iar Lunia următoare, a Rusaliilor, e tot de dulce.

Cine o munci în ziua asta, se rătăcește prin păduri, pe câmpuri mari și prin zăvoaie.

VANGHELISTU (deseori : VANGHELESCU) ION. — 8 Maiu.

Îl țin sătenii, tot ca și pe Evangheliștu Marcu, și tot din pricină că e rău de bătut piatra.

GHEORMANUL — 12 Maiu.

În ziua asta nu se lucrează nici în câmp și nu se plivește nici în vie.

Mai ales în vie nu se lucrează, căci curând-curând se stârnește o ploaie groaznică cu piatră, care prăpădește viea, viță cu viță, par'că ar îndemna-o cineva :

Mai jos, Gheormane,
Că mai e o viță în vale.

adică : «Tot-tot, să nu mai rămâie o viță sdravănă».

Ci-că eră odată, încoă spre Vlașca, un om bogat-putred, care în ziua de Gheorman a băgat vr'o 20 de oameni la sapa porumbului.

Pe seară vine, nene, o *hală*, de-i face *arie* tot ce săpase. Ce eră să mai facă ? Se uită și el cu mâinile 'n sân, cum își râdea naiba de munculița lui. Dar el de colo își mai tăcea din când în când coraj, ca țiganul :

Pe el, Ghiormane,
Că mai am șapte pogoane !

Atât porumb îi mai rămăsese nesăpat.

COSTANDIN GRAUR (*Sfinții împ. Constantin și Elena*) — 21 Maiu.

Până în această zi e bine să se are și să se pună în pământ: porumb, ovăz, meiu, etc.

De aci încolo, și care o mai pune în pământ, degeaba căsnește, căci îngălbenește porumbul (și orice semănături) ca *graurul* (grangurele).

AFLAREA CAPULUI SF. ION — 25 Maiu.

Sfântu Ion a fost un voinic frumos fără pereche, dar sărac. Văzându-l așa de frumos, o cocoană s'a îndrăgostit de el.

Intr'o zi, cocoana-i puse *nart*, că în cutare noapte să vie la ea — ea știe de ce! — că-i va da ce-o cere. Iar de nu, va fi vai de capul lui!

Ce să facă flăcăul, să scape de păcat, cu cocoana, că — vezi d-ta — el eră cinstit; el nu eră d'ăia de-i place să umble în fleacuri!

Incepù să se roage Sfântulețului să-l schimbe și să-l facă urît. Și, pe semne că Dumnezeu îl învătă, că odată scoase cuțitul și: harșt! Iși tăie capul.

Dar după asta numai decât se pomeni în loc cu un *cap de oaie*.

Când s'a dus la cocoana, a îngălbinit de spaimă! Așa s'a speariat de rău.

Nu ești tu Ion Voinicul. Ieși afar'! Și-i făcù vânt pe ușă.

Așa scâpă el de păcat și se făcù sfânt.

Iar capul lui cel adevărat și frumos a fost găsit mai târziu, tocmai în ziua de 25 Maiu.

SÂMBĂTA MOȘILOR. — *Sâmbătă 'n Rusalii.*

În această zi femeile fac căpețele și împart pentru morți oale și colaci.

O oală care se dă de pomană pentru un mort trebuie să fie nouă și încă să se pună nițel lapte fiert sau, în lipsă de lapte, apă rece, având legate la coada oalei flori de câmp: aglice, puroinici, garofițe, etc. și de grădină: trandafiri, liliac, izmă, calomfir și chiar leuștean. Deasupra oalei (în gura ei) se pune colacul: o felie de pâine, iar pe ea: colivă, păsat și orez (fiert) cu lapte, în care se înfige și o lumânare.

Oalele se împart Sâmbătă pentru sufletele morților ; și tot în acest scop se împart de pomană și Duminică, însă se împart străchini în loc de oale și se împart numai până în prânz pentru morți — căci atunci pleacă sufletele morților ; iar de aci încolo se dau pentru *vii* ; își dă fiecare pentru sufletul lui.

Tot în Duminica Rusaliilor își dau copiii și flăcăii *de văr* și fetele *de verișoare*, ori *surate*, în chipul următor :

Fiecare copil, fată ori băiat și-alege un tovarăș de sama lui, cu care se prinde văr, surată ori verișoară.

Fetele au și surate și verișoare.

Datul de văr și de surate se repetă în fiecare an în ziua de Duminica Moșilor. Copiii îl fac (își dau) cu străchini, iar fetele și flăcăii cu farfurii și căni de porțelan.

În farfurie sau strachină, se aștern flori de grădină și se toarnă și puțină apă ; apoi se umple strachina (și farfuria) cu fel de fel de lucruri : felie de pâine, colivă, pâsat, «*colarexi*» (orez ori făină cu lapte) ouă, caș dulce, cozonaci, turte dulci și chiar fragi, că fragile tocmai atunci se cocc. Se mai pune și o lumânare. Apoi strachina astfel împodobită se *tămăie*.

Iată cum își dau suratele (asemenea și verii) :

Cu strachina ori farfuria încărcată, pleacă fata la aceea pe care și-a ales-o să-i fie surată ori verișoară.

— Bună ziua, surată !

— Bună ziua !

Apoi aprinzând lumânarea, întinde strachina surată-sii :

— Ține, să-mi fie mie pe lumea ailaltă.

— Bodaproste. Ține și tu p'asta, să-mi fie mie, și-i dă una la fel, tot așa de încărcată.

E frumos însă când își dau două surate, pentru întâiaș dată, adică când *se prind*. Iată cum :

Până a-și schimba străchinele, ele se duc să taie câte o cracă de măr dulce și se duc cu ele la puț.

Acolo stă una într'o parte a puțului și alta în cealaltă.

Tot cu ele se mai duce un flăcău, care le întrebă :

— Dați surate până la moarte ?

Ele : — Dăm surate până la moarte ! } (De câte 3 ori).

— De azi înainte sunteți surori ? } iarăș de 3 ori.

— Suntem.

— De azi încolo să știți : nu vă mai ziceți pe nume, ci surate.

Apoi le dă în mână crăcana de măr dulce, și apucând una de o ramură și alta de cealaltă, trag s'o spintece.

De aici înainte sunt surate.

RUSALIILE (Sf. Treime) — la 50 zile după Paști.

Ele țin o săptămână întreagă. Nu se lucrează nimic în casă, nici chiar pe câmp, căci «Rusaliile astea sunt «sfinte» și te pocesc, ...te înnebunesc «...te iea din Rusalii».

— Ce mă ? Ești luat din Rusalii ? se zice unuia care-i cam pe o ureche.

«Sora lui Ghică al Murgulesii, aia din Mățăuani, a înnebunit din sapa porumbului, Miercuri în Rusalii».

În multe părți se crede că *Ielele* cu *Rusaliile* sunt tot una. Rusaliile cântă frumos și joacă în anumite locuri : puțuri, fântâni, pe la cruci, răspântii, prin poiene, etc.

Ele pocesc pe aceia cari ar ascultă la cântecele lor, ori ar privi la jocurile lor, luându-le la unii gura (graiul, amuțindu-i), la alții mijlocul, altora mâinile ori vreun picior.

Pentru a tămădui pe cei «pociți», vrăjitoarele le descântă cu «*toporul ielelor*, găsit în păduri neumblate».

E bine ca omul să se păzească, spre a nu fi pocit de Iele sau Rusalii. Pentru aceasta, a) să păzească săptămâna Rusaliilor toată, să nu lucreze nimic. b) Să nu se ducă în puterea nopții să aducă apă dela puț sau fântână ; iar dacă a fost nevoită să aducă apă, să nu bea dintr'însa, până n'o turnă mai întâiu nițică în foc. Să nu umble noaptea prin pădure și pe câmp, ori pe la niscai răspântii. c) Să se ferească de a sta, ori a se culcă în locuri rele. Pentru aceea, ori decâteori te-ai odihnit ori ai dormit într'un loc (pe câmp, pe deal, pe la vreo umbră), când te scoli în sus, fă-ți cruce și scuiă de 3 ori în acel loc, căci, de unde știi, pe acolo or fi trecut Ielele, ori o fi jucat și te schimonosesc.

În ziua de Rusalii, femeile duc la biserică *ramuri cu frunze de teiu ori de nuc*, fiindcă —după cum s'a mai spus— în această zi pleacă *sufletele morților*, cari până acum s'au odihnit la strașina casei, iar acum pornesc și le trebuie *frunze de teiu cu cari să se 'ncalțe*.

Aceste ramuri de teiu se răspândesc prin biserică ; iar când iese popa cu sfintele daruri, unele femei se reped să iea frunzele de teiu de sub picioarele popii, căci sunt bune pentru *surzenie* : se fac

ceaiu din ele, pe care-l beau și se spală cu el, aceia cari sunt amenințați a rămâne surzi.

În zilele de Rusalii, și în toată săptămâna Rusaliilor, joacă *călușarii*.

Vom arăta aci legământul călușarilor, adică modul cum «se jură» ei și, în urmă, vom descrie *Călușu*, jocul lor.

În ziua de *Strat de Rusalii* se adună la o casă 13 flăcăi, aceia cari sunt hotărâți a se face călușari.

Din toți aceștia, aleg pe unul *vătaf*, adică conducătorul lor, și pe *Mut*. Apoi se face legământul între ei sau *legătura steagului*, în chipul următor : se ia o prăjină de alun, iar în vârful ei se leagă o *geavreă* și *usturoiu verde*, de fiecare călușar câte 3 fire.

Acesta este *steagul* călușarilor, care e păzit cu multă grijă de către călușari, căci se crede că, dacă cineva ar fură din acel usturoiu, înnebunesc călușarii.

Jurământul se face în următorul chip : ridică steagul în sus, ținându-l drept ; pun apoi toți mâinile pe steag, afară de *Mut*, care în timpul jurământului tace, adevărat ca un mut, căci dacă ar vorbi, amuțește. Ei jură astfel :

«În numele lui Dumnezeu sfântulețu', ne legăm, jurând în credință către steag, că vom jucă în dreptate fără supărare și fără *murmur*».

După ce au jurat, începe și mutul să vorbească și să spue *trantii* 1).

Apoi se despărțesc, după ce mai întâiu hotărăsc locul de întâlnire în ziua de Moși (Rusalii), când vor începe a umbla cu Călușul.

Din ziua de *Strat de Rusalii* și până la Moși ei se adună pe la câte o casă, unde fac repetiție și învață jocurile, pentru ca atunci să fie bine preparați.

În timpul colindului ei umblă întovărășiți de un lăutar cu cobzarul lui, care le cântă Hora, Floricica, Călușul ș. a.

Vătaful are un gârbaciu (biciu) cu rafturi, și comandă celorlalți.

Mutul are o sabie de lemn ori chiar de fier. Treaba lui e să facă loc jucătorilor, când se îmbulzește lumea pe ei, și să facă câte istorii toate pentru a stârni râsul și veselia. Are o mască pe ochi, făcută din cojoacă neagră, și e îmbrăcat caraghios și schimonosit.

El în timpul jocului nu vorbește ; iar în repaos îi toacă gura'n patru.

1) Dafii, istorii, secături.

Imbrăcămintea călușarilor : cămașă bună, ițari, pălării cu panglice multe pe ele, încinși cu câte 5-6 perechi de bete, cu ciucuri și cu mărgele. Betele sunt date de fetele din sat, căci betele jucate aduc sănătate fetei.

Sunt încălțați cu opinci, de cari sunt legați clopoței înfundați (de ceia rotunzi ca o nucă) și piteni de fier.

Au ciorapi în diferite fețe și peste ciorapi sunt înfașurați cu târsâni, cu bete și panglice, până peste genunchi.

Fiecare călușar are la brâu 3 căpățâni de *usturoiu verde*.

Jocul. Călușarii se așează roată. Apoi după cântecul lăutarilor începe vâtaful :

- Hăp șa !
- Hap șa ! repetă 'n cor și ceilalți călușari.
- Tot așa ! zice vâtaful.
- Tot așa ! repetă corul călușarilor.
- Pân 'o veni Garoșă !
- Să mi-o bată Dereșă !

Pe urmă face o mișcare vâtaful, cu un pas înainte : «I-auz una», iar ceilalți fac după el, jucând «la una». Apoi «i-auz două», «ia-auz trei», pân' la opt.

După ce se joacă la opt, începe «plimbarea călușului».

Apoi iarăș : «I-auz nouă», «zece», etc. pân' la 12 bătăi.

Mai joacă după aceea «Florica», «Banul Mărăcine», apoi «Hora dreaptă» după obiceiul vechiu.

În tot timpul jocului, Mutul nu joacă, ci umblă cu sabia în mână, când înăuntrul horii, când pe afară, și dă târcoale să facă lărgime și să cheme lumea. La sfârșitul jocului încep călușarii și Mutul a face fel de fel de secături.

Mutul se prefăce mort ; iar călușarii se duc lângă el, îl dibuie, îl mișcă și încep să se întrebe între ei :

- Mă, omu-ăsta e mort !
- Da' de ce o fi murit, mă fraților ?
- De trezie ?
- De beție ?
- Dumnezeu să-l știe !

Pe urmă îi dă cu piciorul.

— Mă, a murit frate-tău.

— Ei așa ? Frate-său a înnebunit de dragoste.

Incep să-l jeluească, apoi îl iea pe Mut, ca pe mort, până în mijlocul horii.

Acî după ce se deşteaptă, îl pune vătaful pe Mut să înnumere pe jucători, după ce unul din ei se ascunde.

El înnumără și înnumără (în gând) și, dacă vede că lipsește, începe să-l caute încoace și 'ncolo, până-l găsește, și atunci începe să-i dea cu sabia la spate, spre a-l aduce în număr. Apoi intră iarăș cu toții în joc.

* * *

Alteori, în timpul când Mutul e mort, se apropie de el doi călușari :

— Mă, a murit frate-tău.

— Nu e frate-meu.

— Ia-i seama bine, mă, că e frate-tău.

— Bine, bine, să-i mai iau sama !

Se uită și iar se uită. Apoi, mâhnit: — A ! El e, că-i cu gâtul ca tureacu și nu mai poate săracu !

— El e mă ?

— El, ne-el, hai să-l îngropăm, că se împute.

— Ba nu, zice celălalt, întâiu să-i luăm pielea s'o vindem.

— Cum să i-o luăm ?

— Întâiu să-l umflăm ca pe berbec.

Și numai decît pun peste Mut un șervet mare, care ci-că e pielea.

Caută un băț¹⁾ și-l pun cu un căpătăiu în piciorul mortului, la ciorap, iar cu cellalt îl ține în gură, suflând tare ca să-l umfle pe Mut.

Apoi se fac că-l jupoaie, pun pielea (șervetul) pe un ciomag, o iea la spinare și începe a strigă :

— Piei de cloșcă de vânzare !

Se repede unul din ei și-l trage de mîneacă :

— Cum, mă ? Vrei să vinzi pielea singur ? Hai s'o împărțim frățește.

— Hai, dec. Na întâi ție, zice unui jucător și începe să-i dea pielii cu cotul : «unu», «două», «trei» și la fiecare cot, în timpul când imitează măsurătoarea, lovește pe celălalt cu palma peste piept.

— Ți-ajunge ?

¹⁾ Care închipue țeava cu care măcelarii umflă vita când o jupoaie.

— Mi-ajunge.

Acù să dăm și vătafului, că-i trebuie să-și facă opinci.

Ii măsoară la fel ; decât că, atunci când vrea să-l izbească și pe el cu palma 'n piept, vătaful îi trage câte una bună la spate, de se lipsește și de împărțit și de tot.

Privitorii fac mare haz !

— Acù i-am luat pielea, hai să-l îngropăm.

— Hai ! Dar e vorba cum să-l așezăm noi ? Pe la voi cum se îngroapă morții ?

— Uite așa. Și îl așează cu burta pe pământ.

— Nu așa, mă ! ci uite așa. Și zicând acestea așează mortul pe spate, îi ridică un picior în sus, și-l sprijinește cu călcăiul într'un *pop*.¹⁾

— De ce-l îngropi așa, mă ?

— De ce ? Să-l cunoască nevasta, când o veni cu ciobul cu tămâie.

— Nici așa nu e bine. Eu așa zice să-l îngropăm până 'n gât, iar capul să-i rămână afară să se scarpine porcii de el.

— Cum, necum, hai să-l îngropăm, odată !

Doi călușari pun 2 toiege jos, așează pe Mut peste ele, apoi îl iau și-l duc să-l îngroape, încolo departe prin curțile oamenilor, chiar prin cotețe.

Ceilalți călușari, după ce l-au lăsat jos pe Mut, vin la vatra jocului, și aci prind a juca «Florica Călușului».

Unul din călușari rămâne să-l prohodească. Trece peste el încoace și încolo, zicând la fiecare trecere, «Mortu-al dracului, pământu-al Domnului». Iar când e să plece, dă puternic cu toiagu 'n pământ la capul mortului. Apoi fuge repede în horă de se amestecă printre ceilalți jucători.

Mutul se scoală repede de jos, intră în horă și începe a căută pe cel care l-a prohodit pe el, amenințându-l până la sfârșitul jocului.

Fetele și nevestele tinere joacă cu mare drag lângă călușari, căci ci-că vor fi totdeauna sănătoase și drăgăstoase flăcăilor. Iar săteni se întrec care mai de care să cheme călușarii în curte spre a juca, căci se crede că cel ce primește «călușul», va avea noroc și ferire de boale.

¹⁾ Băț, ciomag.

«Erà în Beleți un rudar schilod ; și neavând, săracul, cu ce se căută, a pus de au trecut călușarii peste el; și acu, ci-că s'ar fi vindecat».

Când joacă într'o curte, stăpânul casei pune bolovanul de sare în mijlocul horii. Sarea aceea e bine s'o lingă vitele, ca să fie sănătoase și prăsitoare.

Călușarii dau fetelor și femeilor, cari le cer, usturoiul dela brâu și din cel legat la steag ; nu însă din cel care-i legat tocmai la vârful steagului, ci de cel care-i legat mai în jos pe prăjină. Acest usturoiu e bun ca leac pentru friguri.

Jocul călușarilor ține toată săptămâna Rusaliilor.

Tot ce agonisesc, împart frățește în fiecare seară.

Ba pentru a se ține de legământul făcut în ziua de Strat de Rusalii, în tot timpul jocului ei nu se duc pe acasă, ci mănâncă și dorm cu toții la un loc.

La sfârșit, adică la «Spartul Călușului», fac un chef bun și apoi, în mod înduioșător, își iau rămas bun, urându-și bună întâlnire în Călușul anului viitor.

ALISEIU — 9 Iunie.

«La Aliseiu, bagă grâul bob», adică leagă grâul, și d'aia nu e bine să muncești în ziua aceea, că rămâne grâul sec.

TIMOTEIU — 10 Iunie.

Iarăș se ține.

I U D A.

Se ține tot cam între 10—20 Iunie. La Iuda e rău de vârteaje, de furtuni și de piatră.

VĂRTOLOMEIU (Sf. Bartolomei) — 11 Iunie.

E rău tot de «hale»¹⁾ și furtuni cu piatră.

DRĂGAICA ori SANZENIA (Nașterea Sf. Ion Botezătorul)

— 24 Iunie.

În această zi se împart castraveți tăiați în felii, pâine și mere dulci ; că nu e bine să mănânci din nici un fel de poame nouă, până n'ăi împărți, ca să guste din ele întâiu răposății.

1) Hală — furtună groaznică.

Tot la Drăgaică (cum și în ziua de Probejenii, 6 August), se adună de pe câmp și de pe deal *sânzenii*, adică bălării de toată mâna și anume: *coada smeului, apărătoare, buruieni de lipitură, de babite, mușețel, avrămeasă, lipan, brusture, iarbă mare, împărăteasă, leuștean și odolean*.

Toate aceste *sânzenii*, bune de «lipitură», de guturaiu, de «dindă-vânt», etc., se pun sub țâst, se aprinde o lumânare la ele și se lasă acolo, până au trebuință de ele.

Sânzeniile sunt bune și împotriva *Ielelor*. Ielele se tem de aceste sânzenii; de aceea în cântecele lor se tânguesc astfel:

Dacă n'ar fi *avrămeasă,*

Mușețel și împărăteasă,

Odolean

Și leuștean

Usturoiul de samulastră, ¹⁾

Toată lumea ar fi a noastră!

adică pe toată lumea ar poci-o.

SÂMPIETRU (*Sf. Apostoli Petru și Pavel*) — 29 Iunie.

Sâmpietru e ciobanul lupilor. În povești și legende e arătat ca un unchiaș cu barba albă și lungă până la brâu, care umblă cu Moșul Dumnezeu prin lume, să vadă și să cerceteze păsurile creștinilor. E așa de bun și milostiv cu lumea, că, de cele mai multe ori, se face mijlocitor între oameni și Dumnezeu. Mănâncă uneori și chelfăneli pe urma bnnătății și a milostivirii lui.

Din ciclul de tradiții privitoare la isprăvile lui Sfântu Petru, spunem aci două:

1) Acù, mergând odată la un drum lung, Moșu Dumnezeu și cu Sf. Petre, au dat peste un flăcău cât un jâplan, tolănit la soare în marginea drumului.

— Pe und' să dăm noi, flăcăule, ca să ne ducem până în cutare loc?

— Pe unde-ți vrea, și le arată drumul cu piciorul, fără a se cărmi din loc.

— Aoleu Doamne! Ce tigoare de flăcău! Păcat de chipul lui!

¹⁾ Răsărit fără a fi fost semănat de cinevă, ci a rămas în pământ sămânța din anul trecut.

Aşa lene ca p'ăst creştin nici c'am mai văzut! Li pasă pământului sub el.

Şi cu toate că erau fripţi de sete, nu-i cerură flăcăului apă, cum aveau de gând, ca să nu-i strice tabelul.

Mai departe deteră peste o fată vrednică nevoie mare: «*seceră 'n două mâini*»¹⁾.

— Pe und' să apucăm noi, fetiço, ca să ne ducem până 'n cutare loc?

— Uite, moşicule, pe colea!

— N'ai niţică apă p'aci? că ne-am compt de sete.

— N'am, dar uite fântâna colea. Mă reped şi v'aduc numai decăt.

Cât ţi-ai legă nojiţa la un picior, fata şi veni cu urciorul de apă rece. Băură, mulţumiră fetișcanei şi porniră la drum.

— Vezi, Petre, se domăiră uncheşii pe drum, fata aia vrednica o să ia pe flăcăul ăla puturosu; că aşă i-e dat: să se hărănească şi ai leneşi pe lângă ai bărbaţi.

— Taci Doamne, că să ştiu c'ar fi aşă, m'aş întoarce să-i dau două palme.

Şi plecă Sfântu Petre vifor, spre flăcăul cu pricina.

— Nu te duce, Petre, că pentru o bătae ai să mănânci două.

— Ei aşi! Şi se duse de-i cârpi flăcăului două palme, de crezù că sunt patru.

La vr'o 3 ani după asta, i-apucă noaptea pe cei doi uncheşi la o casă, cu femeie tânără, vrednică şi frumoasă. Eră fata de acum trei ani, care dedese uncheşilor apă din urcior.

Bărbatu-său, flăcăul cel leneş, eră la cârciumă; că cu astea îşi făcea vacu bietul om: cu lenea şi cu beţia.

Pe la miezul nopţii, venind omul beat turtă, începù să băjbăie pe întunec. Dând peste cei doi uncheşi culcaţi în patul lui, se făcù foc. Şi, nici una nici două, îi luă la înjurături şi începù să care cu pumnii după ceafă lui bietu Sfântu Petre, că el eră la margine.

Ostenit de atâta croeală, se oprì.

— Ia stăi să mă duc eu afară să iau un retevei, că asta e bătae în parte.

In timpul ăsta Sfântu Petre se rugă de Dumnezeu, să mai treacă

1) Repede, cu amândouă mâinile.

și el la perete, că de l-o găsi tot la margine, îl face tobă. Schimbară locurile, dar ce să vezi ?

Când veni în casă bețivul zice : — Țtuia dela margine i-o fi ajunsând săracul ! Ia să mai scarpin și p'asta dela perete.

Și unde mi se pune cu pelea, tot pe Sfântu Petre : dă-i și trage-i, ca la fasole !

Dacă văzură că n'au încotro, o rupseră la sănătoasa.

— Vezi, Petre, ce pățești ?

— Văd, Doamne !

— Ți-aduci aminte ce ți-am spus eu acum trei ani lângă un lan de grâu ?

— Așa e Doamne !

Alta : Eră o femeie văduvă, săracă, și cu o spuză de copii. Intr'o zi pe când copiii îi *cherțâneau* de foame toți în toate părțile, femeia neavând cu ce le potoli foamea, băgase o baligă sub țăst să se coacă și s'o dumice în lapte, în loc de turtă. Că aveă femeia și o văcuță cu lapte.

Tocmai când așteptau însă să scoată «turta» coaptă de sub țăst, hop se pomenește în casă cu doi uncheși. Eră Dumnezeu și cu Sf. Petre.

— Leliță, nu ne găzduеști și pe noi ?

— Ba eu vă găzduesc, dar de ! ne-ți mai crede și D-voastră, că nu prea ni se întâmplă de ale gurii. Navem decât un pic de lapte.

— Păi, în țăst ce ai ?

— Ei ! mi-e și ciudă să vă mai spun... ia o baligă.

— Fie ! Scoate-o s'o vedem și noi.

Când caută femeia în țăst, găsi o jimblă albă și mare, de d'abia o acoperiă țăstul. Dumicară în lapte și se puseră pe mâncat : mănâncă și iar mănâncă, atât copilașii și femeia, cât și cei 2 călători. Și, vedeți Dumneavoastră, minunea Sfântulețului : erau toți ghiftuiți de sătui și tot le mai rămase pâine.

După ce plecară, pe drum, Dumnezeu zise lui Sfântu-Petre :

— Văzuși, Petre, văcuța aia a femeii, dela care mâncarăm noi lapte ?

— O văzui, Doamne. Dar de ce ?

— O s'o mănânce *câinii* tăi (lupii).

— N'o fi păcat, Doamne ?

— Ce să-i faci ? *Așa cu lapte o mănâncă acum lupii, așa vor găsi-o (văduva și copiii ei) pe lumea cealaltă.*

* * *

Lumea crede că Sf. Petre a răscumpărat sufletele creștinilor din robia diavolului. Iată în ce chip :

Ci-că pe noi ne-ar fi vândut Moș-Adam «spurcatului», cu zăpăis în regulă. Da pe urmă s'a fost căind amarnic de greșeala ce făcuse și într'una se munciă cu gândul, ce să facă și cum să dreagă, ca să răscumpere sufletele oamenilor.

Intr'o zi găsește Adam pe Sfântu Petre.

— Sfinte Petre, ce crezi c'ar fi de făcut, ca să putem răscumpără ale suflete ce-au încăput pe mâna spurcaților ?

— O să slujesc eu diavolului trei ani, și cred că le-om scăpă. La o lună, după intrarea sfântului Petre în slujba diavolului, se pomenește cu Dumnezeu.

— Ce e de făcut Doamne, că Sarsailă nu vorbește de loc ?

— Petre, tu să taci ; dar în 3 ani tu să-i pui 3 întrebări, să vezi ce-o să-ți răspundă ?

— Bine Doamne !

Și s'a dus iar la slugărie.

După ce trecu un an, zice : — Stăpâne, dacă ne-au vândut părinții o moșie, cum s'o scoatem noi ?

— Asta nu e treaba ta ! s'a răstit încornoratul.

La al 2-lea an, tot așa l-a întreat.

— Tu să taci, să nu mă mai întreb, a răspuns iarăș Sarsailă.

Când s'au împlinit trei ani, iar l-a întreat :

— Stăpâne, cum se răscumpără o moșie, pe care ne-au vândut-o părinții noștri.

— Să mori și apoi să înviezi, a răspuns Satana.

Domnul Cristos nu se născuse până atunci.

Pe urmă, diavolul zise lui Petre :

— Haideti la mare să ne scaldăm.

— Hai ! Și au plecat.

Palașca ¹⁾ cu zăpăisul pe care-l dedese Adam diavolului, când ne-a vândut pe noi, eră după gâtul lui Sarsailă.

Când au ajuns ei la mare, s'a încins un zăduf, din mila Sfântulețului, de s'a oprit diavolul tocmai pe fundul mării. Iar palașca o lăsase cu premenelile pe mal.

Sfântu-Petre n'a vrut să se scalde, prefăcându-se că-i e frică de innec.

¹⁾ Geanta de piele.

Tocmai când diavolul eră pe fundul mării, Sf. Petre puse mâna pe palașcă și începù să se înalțe în sus, spre vămile cerului. Se împlinisera cei 3 ani de slugărit.

Când să iasă diavolul din apă, Petre nicăiri; iar palașca ia-o dacă ai de unde.

Uitându-se încornoratul 'n sus, vede fulgerând la Răsărit. Eră Sfântu Ilie care vrea să facă minciuni diavolului și să-l incurce, pân'o apucă Sf. Petre să intre pe poarta cerului.

Diavolul, crezând că lumina fulgerului e St. Petre, se repezi ntr'acolă; dar n'apucă să ajungă acolo unde se zărise lumina, și Sf. Ilie fulgeră iarăș la apus. Diavolul, hai și el într'acolo. Apoi fulgerul se zări la Miază-noapte și diavolul o apucă într'acolo și, în sfârșit, la Miază-zi. In acest timp, Sfântu-Petre scurtase mult din cale. Diavolul atunci se luă și el repede după argatul lui, urcând cu mare repeziciune cuiele scării cerului.

Când să intre Sf. Petre pe poarta cerului, gata-gata să pună Sarsailă mâna pe el.

Deabiă l-apucă d'un picior, rupându-i o halcă de carne din talpă.

— Sâc, sâc, sâc ! l-înnecăjiă Sf. Petre,— că zapisul dela mine n'ai să-l mai vezi în ochi. Acu «du-te unde a dus mutu iapa și țiganu cârlanu».

Diavolul, de necaz, plângea de speria lumea.

Și așa a răscumpărat Sf. Petre sufletele creștinilor din robia diavolului.

Iar de atunci au rămas oamenii cu o scobitură la talpa piciorului.

* * *

Din ziua de Sâmpietru încolo, cucu nu mai cântă. Iată de ce: Se crede că această pasăre ar fi fost mai înainte vreme un hoț, care tot fură boii lui Sfântu-Petre, mereu, de nu mai isprăvia bietul creștin arătura.

Odată prinzându-l Sfântu-Petre cu boii furați, ci-că l-ar fi bles-temat să se facă pasăre și din ziua de Sâmpietru înainte să amu-țească.

STOBORUL SÂMPIETRULUI — 30 Iunie.

In această zi nu se lucrează, fiind rău de lupi și de pagubă.

PRECUPUL (M. Procopie) — 8 Iulie.

În această zi «arde piatra 'n apă». Nu se muncește, fiindcă e rău de piatră.

CIURICA — 15 Iulie.

Cine-o mănca bătaie în această zi, tot anul va fi «ciuruit». Nici în această zi nu se lucrează.

CIRCOVUL MĂRINII ĂL DINTĂIU — 16 Iunie.

În această zi, și în toți Circovii următori, nu se lucrează, fiind rău de «pocituri», de «lovituri», de luat din Iele și de «luat din Circovi». De aceea se zice câte unuia din ceia cari nu sunt în toate doagele: «Ce? Ești luat din Circovi?» Nu se dă nici gunoiul afară din casă, în Circovi.

MĂRINA (Martira Marina) — 17 Iulie.

La Mărină se împart mere și pâine.

Tot în ziua de Mărina, femeile cari vor să aibă peste an burieni bune de leac pentru felurite boale, duc la biserică *usturoiul*, *tămâie* și *pelin*.

Acolo ele se așează în partea dreaptă dinăuntru bisericii, la icoana Maicii Domnului.

Ele stau în acest loc în tot timpul slujbei preotului, în care timp *usturoiul*, *tămâia* și *pelinul* șed pe fereastra bisericii, în dreapta lor.

La sfârșitul slujbei, dau foc *tămâii*; iar cu fumul ei afumă *usturoiul* și *pelinul*.

Apoi mergând acasă, pun *usturoiul* și *pelinul* la păstru, căci sunt bune pentru lecuit «boala copiilor».

CIRCOVUL MĂRINII ĂL DIN URMĂ — 18 Iulie.

E rău și de foc.

CIRCOVUL LIU SFANTU ILIE, ĂL DINTĂIU — 19 Iulie.

E rău de lucru, ca și în ceilalți Circovi.

SFANTU ILIE — 20 Iulie.

Obiceiuri și credințe : 1) În această zi, femeile duc la biserică busuioc, îl pun pe iconostas și, după slujba preotului, îi dau foc. Cu praful rămas ard, în timpul anului, **acrumul** ce se face în cerul gurii copiilor.

2) Sfântu Ilie e stângaci, din pricină că-și tăiase părinții, fiind îndemnat și păcălit la asta de draci. Dumnezeu, după ce i-a uscat mâna dreaptă, l-a pus mai mare peste încornorați și d'atunci, când trăsnește, dă cu biciul după draci să-i stingă după fața pământului.

Alții spun că a rămas stângaci din pricină că odată, trăsând după draci, a pocnit așa de tare, că s'a speriat Maica Domnului, care era însărcinată, și Precista l-a blestemat să i se usuce mâna dreaptă.

Alții zic că înainte, când avea și mâna dreaptă, trăsniă așa de tare, că se surpau casele și s'a cutremurat *scaunul lui Dumnezeu*, care i-a tăiat mâna dreaptă și d'aia e stângaci.

3) Când tună tare, umblă Sfântul Ilie cu căruța. Copacii mari și scorburoși nu pot folosi omului ca adăpost, în timp de trăsnet, că în ei stă diavolul și când o da Sfântul Ilie să-l trăsnească, trăsnește și pe bietul om ce stă la acioală.

4) În timpul când fulgeră, dacă cineva are vr'un câine lângă el, să-l gonească departe, căci câinele are în cap *trei peri de drac* și Sfântul Ilie alergând cu biciul după diavol, trăsnește, și așa trăsnește și pe omul ce-o sta lângă câine.

Alții spun că diavolul, de frică, s'ascunde în coada câinelui și d'aia e bine să depărtezi câinele, să nu te trăsnească Sfântu Ilie, când dă cu biciul după diavol.

CIRCOVUL LUI SFÂNTŪ ILIE ĂL DIN URMĂ — 29 Iulie.

Sărbătoare cu ținare. E rău de lucru ca și în ceilalți Circovi.

MARIA MAGDALENA — 22 Iulie.

Ținută tot ca Circovi.

OPÂRLIA — 23 Iulie.

În acea zi nu se lcrează, că «e rău de ars».

De ce-i zice «Opârlia»?

Ci-că odată, în ziua de 23 Iulie, se găsiu la coasă mai mulți Turci. Până atunci nu se ținea ziua asta.

Un Român trece pe lângă Turci și n'are de lucru ? Intră în vorbă cu ei :

— De ce cosiți azi ?

— Uite așa ! De ce să nu cosim ?

— E rău de foc, zice Românul, vrând să răză de ei.

Turcii au intrat la gânduri, dar și-au văzut de lucru, iar Românul de drum.

Da' cum s'a depărtat el, par'c'ar fi fost într'un ceas rău : a luat foc așa ca din senin fânul Turcilor, și a făcut un pârjol de s'a speariat lumea.

Turcii nu știau ce să mai zică ; alergau de colo, colo și, buimaci, doar strigau :

— Ietă, mă ! «*Opârliă, Opârliă....*» ș'asă i-a rămas numele zilei așteia ; iar d'atunci o țin și Românii.

ADORMIREA SFINTEI ANA. — 25 Iulie.

Nu se lucrează în ziua asta, că «e rău de adormit».

— Nu știi dumneata ? A adormit pe Țițica lui Dumitrache Slăvescu din Cărciumărești, trăgând gogoșile la roată. Și a dormit aia o săptămână întregă !

— Păi, n'a adormit-o în ziua aceea, ci la vr'o 2—3 zile după «adormire».

— Fie ! Tot din aia i s'a tras, că și în ziua de «adormire» trăsese !

Alta : «Mama lui Ioniță Troșica l-a luat pe el când eră mic în troacă și s'a dus să culegă la cânepă în astă zi sfântă. Acolo, ce să vezi dumneata ? I-a adormit copilul și a dormit așa trei zile. Abia l-au sculat popii, cetindu-i».

PANTILIMONUL (*Mart. Pantilimon*) — 27 Iulie.

Pantilimon e fratele lui Sf. Ilie. De aceea și 'n ziua de Pantilimon, ca și 'n ziua de Sfântu Ilie, e rău de trăsnet.

Unele femei și chiar oameni, nu mănâncă mere până 'n ziua de Pantilimon, din următoarea pricină :

Ci-că în această zi, dimineața demult, li-s'arată unora din bătrâni, încolo departe spre soare-răsare, un măr care se scutură. Huruie merele, când cad dintr'ânsul! Și copiii ai morți se văd în bătaia soarelui, ca niște ciori, adunând la mere. — Dar nu pot adună și mânca decât copiii oamenilor cari au ținut de n'au mâncat mere până 'n ziua de Pantilimon.

Ai celor cari au păcătuit de au mâncat, șed departe și se uită cu jind la ceilalți, fără să se poată apropiă de măr, căci se aude un glas care-i oprește :

— Nu luați voi, că au mâncat alde tat-tău și mă-ta ! D'aia, poate, se împart și'n această zi, ca și la Drăgaică și Sumpietru, mere și pere, cu felii de pâine, să fie de sufletele răposaiților.

ZIUA CRUCII — 1 August.

Nu se muncește, că e rău de friguri. Botează popa.

PROBEJENILE, BOBREAJÂN sau POBREJENIA.

(Schimbarea la față) — 6 August.

Această zi e hotarul verii. Până 'n ziua de Bobreajân, toate buruienile, florile și bălăriile merg înainte cu creșterea; iar d'aci înainte, toate dau înapoi, ori stau pe loc și se coc.

1) La Pobrejenii intră 'n pământ șopârlele, gușterii, năpârcile, șerpui și alte jigăanii. Pe jigania care o apucă-o ziua asta neintrată în pământ, e bine s'o omori.

În deosebi șerpuii trebuiesc omoriți ; adică când l-ai văzut, să nu-i slăbești urma, până nu i-i da la cap.

Iată ce crede lumea în privința asta : Dacă un voinic ar vedea un șarpe, fără ca să-l omoare, acel șarpe s'ar preface în smeu. Iar dacă ar fi văzut de o femeie, fără a fi omorît, șarpele încă n'ar împlini-o, căci va muri pân la anul.

2) Tot la *Probejenii*, e bine să furi flori de tigvă și să le pui să se plămădească în apă ne'ncepută ; iar când te-i îmbolnăvi de brâncă, să bei din apa asta, că ți se desumflă brânca și-ți trece. E bine chiar ca în ziua de *Probejenii* să bei din apa asta, că nu se va lipi de tine, nici brânca, nici alte umflături.

3) Și în ziua de *Probejenii* e bine să strângi de pe câmp avrămeasă, împărăteasă, mușețel, odolean, leuștean, usturoiu de sa-

mulastră și alte bălării, bune de leac împotriva Ielelor și a altor boale.

4) La Probejenii nu e bine să se laie fetele, căci nu le mai cresc coadele. (Dă 'ndărăt părul).

5) Din ziua de Probejenii încolo, nu mai e bine de scădat în gârle și râuri, căci d'aci încolo se isprăvește vara și dă înspre toamnă.

6) «In noaptea de Probejenii se p... cerbu în apă» ! și d'ăia se răcește apa.

SANTĂ - MĂRIA MARE (*Adormirea Maichii Domnului*)

— 15 August.

Esărbătoare mare, așteptată ca și Paștele și Crăciunul, căci postul ei a fost ținut mai abitir ca al Crăciunului.

«In acest post nu se mănâncă nici chiar prăjit cu untdelemn ; iar deslegare de pește nu-i decât într'o singură zi, Pobrejenia, că :

Postul Sântă-Mariei e rupt din Păresemi.

E credință că, la început, postul Paștelui (Păresemile) eră de 9 săptămâni ; dar văzându-se că acest post e prea lung și săracăcios, așa încât oamenii ies prea topiți în primăvară și nu mai pot munci, s'a luat măsura a se ciunti din Păresemi 2 săptămâni de post și a le pune înaintea Sântă-Marii Mari, când sunt tot felul de legume și zarzavaturi.

La Sântă-Măria Mare (uneori chiar mai nainte) se tocmeșc pândarii la vii.

Tot atunci cobor și oile din munte :

La Sântă-Măria Mare

Tulesc oile devale.

Și se duc și nu mai vin

Pân' la Sfântul Constantin ;

Și se duc și nu vin iară

Pân' la dalba primăvară !

Rămân stâni fără stăpâni,

Strunguțe fără oițe,

Scaune făr' de băcițe,

Izvoare făr' de mioare...

Și în această zi se povestesc minunile Maichii Precistii, făcute atunci când i-au prins jidovii feciorul : cum a binecuvântat pe *broască*,

când a mângăiat-o ; cum a binecuvântat pe *rac* să poată merge și așa (dandăratele, pentru că dandăratele mersese când furase cuiul pe care i-l bătuseră Mântuitorului în inimă), să-i fie d'atunci înainte clește apucător piciorul cu care a apucat cuiul, și carnea lui (a racului) să se poată mânca în orice zi, chiar în post.

În seara spre Sfântă Maria Mare, ca și în zile de primejdie, femeile rostesc, înainte de culcare, următoarele viersuri, cunoscute sub numele de *Visul Maicii Precistii*:

Piatră peste piatră...
 Maica Domnului
 Jos pe piatră ședeă,
 Domnul Christos
 P'altă parte veniă...
 — O ! Maica noastră ce iubești,
 Or dormi, or odinești ?
 — O ! Doamne fiul meu !
 Nici dorm, nici odinesc !
 Puținel somn *însomnai*
 Și mare vis că visai :
 Unde te prinsese căinii de jidovi
 În *Udeia*,
 Te căsnîă, te chinuiă,
 Cu oțet și fiere te-adăpă...
 Te 'mbrăcase
 Cu cămașa de urzică,
 Te 'ncinsese

Cu brâu de mărăcine
 Și-ți puse
 Coroană de spini în cap.
 — O, Doamne, Maica noastră,
 Cine mă vrea bate cu palmele
 Peste fața obrazului,
 Cu biciu de foc din cer
 L-oiu săgetă.

.....
 — O Doame, fiul meu,
 Cine va prea zice
 Aste sfinte cuvinte (cele de sus)
 Ziua de trei ori
 Și noaptea de două ori,
 Nici focu' nu-l va arde,
 Nici *Tătari* nu-l va robi,
 Nici de ciumă nu va muri !..

Și fiindcă a zis așa Maica Precistă, d'aia, la ziua *Adormirii* ei, mai cu seamă, se recită aceste viersuri; ziua de trei ori și noaptea de două ori....

TĂIEREA CAPULUI SF. IOAN. — 29 *August.*

În această zi nu se muncește, fiindcă «e rău de friguri». «Ci-că aceasta ar fi ziua, când Sf. Ion și-ar fi tăiat înadins capul, și și-a pus în loc o căpățână de oaie, ca să nu mai placă acelei cocoane, care răvnise să păcătuească cu el; și cu chipul acesta, a scăpat de păcat.

(A se vedea: Aflarea capului sf. Ion).

SĂNTĂ-MĂRIA-MICĂ (*Nașterea M. Domnului*)

— 8 *Septembrie.*

Sărbătoare mare cu prasnice.

În această zi, acei bărbații și femeile cari n'au copii, vin la bi-

serică, și fac multe rugăciuni lui D-zeu și mătâni, cu credința că închinăciunile vor fi ascultate de D-zeu, și le va da și lor prunci, precum a dăruit bătrânilor Ioachim și Ana.

STOBORUL SFÂNTĂ MARIEI MICI — 9 Septembrie.

Se ține în cinstea lui Ioachim și Ana, părinții Preacuratei Fecioare Maria.

În această zi nu se lucrează, că e rău de «lovituri».

CRISTOVUL VIILOR. (*Inălțarea Sf. Cruci*)—14 Septembrie.

Zi de cruce, cu post, când botează popa prin sat. D'aci înainte se începe culesul viilor. În multe părți se fac petreceri mari, de bucurie că se «desleagă» viile pentru cules.

MACINICA FOCA — 22 Septembrie.

Mulți săteni, femeile mai ales, nu lucrează în ziua asta, căci se tem de foc.

ZĂMISLIREA (*Zămislirea Sfântului Ion Botezătorul*)

— ținută de unii săteni la 23 Septembrie.

TECLE. (*Martira Tecla*) — 24 Septembrie.

Ținută strașnic, mai ales în părțile muntoase, fiind-că e rău de lupi și de foc.

Bătrânii săteni numesc această sărbătoare «*Teclili berbecilor*» și o țin cu strășnicie ai cari au oi, căci vin lupii și le mănâncă berbecii (și oile).

Alți săteni zic că *Teclă* e tot una cu *Pilipii* (despre cari vom vorbi mai jos).

Alții în sfârșit cred că *Teclă* e tot una cu «*Strefetițele*» (Trefetele, Treierașii).

ADORMIREA (*Sfântului Ioan Evanghelistul*) — 26 Sept.

Ținută de mulți, pentru că li-e frică să nu-i «adoarmă» de tot.

VINEREA MARE (*Cuvioasa Paraschiva*) — 14 Octombrie.

Poporul știe că sfânta aceasta a fost fată săracă, fără părinți, care-și dedea și bucățica dela gură săracilor; d'aia s'a făcut sfântă. Asemenea și hainele ce bruma le-avea, le împărția cu săracii.

1) La Vinerea Mare se 'mplinește sorocul, când să iasă văcarii, ciobanii, pândarii, etc.

2) Tot atunci se dă drumul luncii și țarinilor, când vitele umblă «*iama*» — peste tot.

3) Cu 2—3 zile înainte de V. Mare, sătenii pleacă cu nevestele, când pe la târguri ca să-și cumpere scoarțe, velințe, cojoace, zeghii și pentru iarnă.

Ba unii chiar cred că acum de Vinerea Mare își cumpără și soarele cojoc. Alții zic că-și cumpără de Sfântu Dumitru.

SFÂNTU DUMITRU — 26 Octombrie.

Bătrânii îi zic și *Sânmedru* ori *Sumedru*.

Copiii însă nu întrebuițează acest cuvânt decât atunci când e vorba de focul Sfântului Dumitru, căruia ei îi zic *Focul lui Sûmendru*, obiceiul pe care-l vom arăta mai jos.

Despre viața sfântului, unii povestesc că a fost cioban, care trăia numai în fapte bune.

Odată a păcătuit și el în viața lui, anume:

Ducându-se la biserică, când biserica gemea de multă lume, nu știu ce-o fi văzut în biserică, că l-a pufnit râsul.

Mai pe urmă însă, s'a căit amar de ceea ce făcuse. Și ducându-se iarăș la oi în munte, și-a ispășit păcatul, prin post și rugăciuni.

Târziu de tot i s'a aflat trupul *pomăit* și neputrezit ca la ai fără păcate.

Poporul mai amestecă pe Sf. Dumitru și în următoarea poveste: Un unchiaș și o mătușă, neavând copii, au plecat unu 'ntr'o parte și altu 'ntr'alta, să găsească vr'un copil, pe care să-l crească de suflet.

Unchiașu' a găsit în cale un purcel.

Când împăratul voi să-și mărite fata, nimeni nu izbuti s'o iea, fiindcă împăratul dedea peștorilor de făcut niște treburi peste pu-

terile lor ; doar purcelul făcù întocmai pe placul împăratului și izbuti să ia fata.

Purcelul noaptea lăpadă pielea și rămâneă un flăcău frumos, care strălucia ca soarele.

Dar a cărat-o păcatul pe nevastă-sa, de i-a aruncat într'o noapte pielea în jerăgai.

Atunci voinicul s'a făcut «foc și pară» de mânie; i-a spus că el e *Sfântul Dumitru* și că are să-și ia lumea 'n cap, iar ea să-l caute pân' l-o găsi, căci numai atunci va putea naște copilul. Bag seamă ea «rămăsese grea». Ci-că l-ar fi găsit tocmai după nouă ani, și apoi ar fi trăit amândoi pân' la moarte.

Focul lui Sumendru. Cu o zi două înainte de Sf. Dumitru copiii adună sipici, coceni, găteje, spăldării de cânipă dela meliță ș. a. și le strâng la un loc, de fac un maldăr mare. Apoi, în seara spre Sfântu Dumitru, când începe a se întrunereci, se strâng copiii ciopor pe lângă grămada de sipici și aprind un foc.

Focuri de acestea se fac câte 5—6 sau 7—8 într'un sat, în anumite puncte ale satului.

Pe foc pun sipici câte un braț, câte un braț, nu toate odată.

Când e vâlvoarea mai mare, copiii sar peste foc, ca să fie sănătoși tot anul. Apoi încep a strigă cu toții deodată cât le ia gura :

«Hai la Focul lui Sumendruuu... ! Hai la Focul lui Sumendruuu.... !».

Iar femeile din sat, cum îi aud, iau câte un coș cu nuci, ori cu mere, struguri, covrigi, prune uscate ș. a., ori uneori câte o vadră cu vin, pe cari le împart copiilor seara la lumina focului.

La sfârșit, când femeile au isprăvit de împărțit, copiii mai întetesc odată focul stravăn, și mai sar la întrecere peste vâlvătai. Pe urmă, după ce se potolește, pleacă fiecare la vatra lui, luând cu el și un tăciune doi, pe care îi aruncă prin grădinile cu pomi, ca să se facă poame în vara viitoare.

În noaptea de Sfântu Dumitru, ciobanii cari vor să afle cum are să fie iarna : geroasă, moinoasă ? etc, își aștern *dulama* în mijlocul oilor, să vadă ce oaie se va culcă pe ea, albă, ori neagră ?

De se va culcă oaie neagră, e semn că iarna va fi bună. Iar de se va culcă oaie albă, va fi iarnă grea.

Dacă tot în noaptea Sfântului Dumitru va fi lună plină și senin, va fi iarnă bună, moinoasă. Iar dacă nu va fi lună plină, și ar fi nor, ploaie, zăpadă, etc., e semn că vom avea peste iarnă zăpezi mari și strașnice.

SFÂNTU DUMITRU-ĂL NOU — 27 Octomvrie.

E frate cu sfântul Dumitru. Il țin unii, pentrucă ci-că ar fi rău de diferite boale și «lovituri».

SFÂNTU-ARANGHEL (Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril).

— 8 Noemvrie.

Despre vieța Sfântului se povestesc multe. Intre altele, ci-că Sf. Aranghel s'ar fi pus naș la copilu-ăl mic al unui om sărac, că zicea omul: «Pe Aranghel vreau să mi-l prinzcumătru, că el e drept: iea dearândul și pe bogat și pe sărac, și pe împărat și pe cioban.

— Fiind-că ești afar din cale de sărac, zise Aranghel într'o zi cumătrului său, am să-ți dau un dar, să te pricopsești.

— Ce?

— Să te faci doftor, să vindeci lumea.

— Cum o să mă fac eu doftor, când nu știu nici carte?

— Nu e nimic, zise sfântul. Ține sticla asta și mergi cu ea la bolnavi. La care bolnav m'ai vedea prin sticlă, la capul lui, să-i spui că moare. La care nu, să-i dai doctorii, că se îndreptează.

Așa a făcut omul. S'a făcut vestit și a prăsit bănet și avere, de nu-i mai da de seamă.

La vr'o trei ani după asta, într'o zi, omul nostru se ducea cu plocon la naș-său Aranghel.

Intr'o vale, văzând niște lumânări, care mai mari, care mai mici, arzând, îl cuprinse mare mirare; de aceea întrebă pe naș-său:

— Ce-i acolo, nașule?

— Ce să fie? Zilele oamenilor. Cu cât lumânarea e mai mare, cu atât vieța acelu om e mai lungă; iar lumânările cele mai scurte arată pe acei oameni căroră li s'au cam scurtat zilele.

— Așa? A cui e lumânarea aia mai înaltă din toate, de colo din mijloc?

— A cui să fie? A copilului tău, finu pe care l-am botezat eu.

— Dar muculețu-ăla, care-i pe sfârșite, că deabiă se mai vede licărind ?

— Aia e a ta, cumetre. Dă fuga de te priminește, te grijește și te spovedește, că pe la ziua jumătate viu să-ți iau sufletul.

S'a rugat și s'a tânguit mult cumătru-său, și să-l mai îngăduie și să-i mai dea nițele zilișoare; dar n'a fost chip, că sf. Aranghel e ca *Turcu*, nu vrea să știe de nimic. Și i-a luat zilele.

PILIPII, sunt șase : 3 în dulcele toamnei și 3 în postul Crăciunului.

Se serbează în zilele de 12, 13, 14, 15, 16 și 21 Noemvrie.

Cel din urmă Pilip, care cade la 21 Noemvrie, în ziua de Ovedenie, se mai numește și *Pilipu-ăl schiop*.

În aceste zile nu se muncește și în deosebi nu se lucrează nimic în casă, că e rău de lupi.

Nici gunoiu afar' din casă nu se dă în Pilipi.

«Și de-ai vedeă pe mă-ta moartă 'n drum, și să nu dai din casă în zilele astea: foc, sare, mălai, varză acră,... în sfârșit nimic; că sfântu Petre poruncește căinilor lui să mănânce vitele ălui care n'o ține zilele astea.

LĂSATA SECULUI DE DULCELE TOAMNEI.

— 14 Noemvrie.

Care se face la fel cu cel de brânză, cu puști, pistoale, cu mâncare și cu băutură, între rubedenii.

OVIDENIA, OBEDENIA, sau PILIPU-ĂL-SCHIOP

(Intrarea în biserică a Maichii Domnului) — 21 Noemvrie, sau «la o săptămână din postul Crăciunului».

«Dela Ovedenie s'au născocit prasnicele», zice lumea. De aceea în ziua asta se fac prasnice pentru copii, și toți acei cărora nu le trăesc copiii, se roagă la Ovedenie să le dăruească și lor Dumnezeu copii și să le trăească. Fiind și atunci *Pilipu*, ba încă cel schiop, cel mai rău dintre toți, se ține în acelaș fel, ba chiar cu mai multă sfințenie decât toți ceilalți Pilipi.

SFÂNTA ECATERINA, CATERINA sau CATALINA.— 25 *Noembrie.*

Sărbătoare pe care o țin mai cu seamă femeile. Nu lucrează în casă.

SFÂNTU-ANDREI — 30 Noembrie.

Sărbătoare cu praznic și cu ținere.

În seara sfântului Andrei, toți ai casei și în deosebi fetele mari și băieții, seamănă grâu în câte o strachină (sau glaștră) cu pământ.

Aceluia îi va merge mai bine în viață, va fi mai sănătos și mai norocos, căruia i-o răsări grâul mai bine și o crește mai frumos.

Atunci se observă și luna, ca și în seara Sfântului Dumitru, tot în același scop, și tot cu aceeași semnificație.

«La Sf. Andrei, crește ziua cât bobu' de mei», e o zicătoare.

BARBURA (Martira Varvara) — 4 Decembrie.**SAVA (Sfântul Sava) — 5 Decembrie.**

Sava a zăcut de vărsat și din pricina asta i-a ieșit vărsatu 'n ochiu, și d'atunci a rămas chioară d'un ochiu. În amândouă zilele nu se lucrează nimic, că e rău de vărsat.

Îmbărburătorul copiilor. În amândouă aceste zile (Sava și Barbura) se îmbărburează copiii cu miere, sau în lipsă, cu dovleac copt. Li mănjesc mamele (cu miere ori dovleac) în formă de cruce, în frunte, obraji, barbă, piept, dosul și fața palmelor, etc. rostind vorbele: «Cruce pui, cruce să iasă!».

Copiii cari nu se îmbărburează, se vor îmbolnăvi de vărsat. Asemenea vor zăcea de vărsat oamenii cari or munci, și femeile cari or lucră în casă.

În aceste zile nu se mănâncă fasole, că se *fasulește* vărsatul; nu se mănâncă boabe coapte, căci coace vărsatul; nici semințe de dovleac, că iese *lat*; dovleacul sau turta să nu fie coapte în spuză, că iese vărsatul des ca spuză.

E bine ca în aceste zile să mănânci numai *azimă cu miere*.

«Ci-că eră o femeie Rada, pe care a cărat-o păcatul de a lucrat în aste 2 zile. Și odată a pus-o boala jos, că sfântulețu' nu doarme.

În vipia boalei, ea aiuriă într'una și i se tot părea că Sf. Sava și cu Barbura șed la fereastră și-i cer sufletul.

Și ci-că până a închis ochii de veci, a tot a aiurat vorbind într'una.

Sfânta Sava Barbură,
Eu sunt Rada bărbată!

SF. NECULAE — 6 Decembrie.

Sărbătoare mare cu prasnice.

«La Sf. Nicolae se întoarce noaptea la ziua, cât se sucește puiu'n găoace», spune poporul.

El e un moș bătrân bătrân, cu barba albă. Atunci trebuie să-și scuture, negreșit, Sf. Nicolae barba lui cea albă, adică trebuie să ningă neaparat.

Iar când se întâmplă câteodată ca la Sf. Nicolae să fie «locul negru», atunci se zice: «Hei! a 'ntinerit Sf. Nicolae»!

SF. FILOFTEIA.

Toată lumea pe aici cunoaște vieța acestei ființe, și o povestește așa cum a auzit-o la biserică. Se știe apoi că pe când eră feteșcană, din pricina prea marei milostenii, tatăl său, om căinos la inimă, a dat deasvârlita cu barda în ea, și a tăiat-o. Înainte de a-și da duhul, ea a fost luată de un vârtej și ridicată pân' la vântu turbat, iar de-acolo a căzut moartă jos.

Pe sfântă n'a putut-o urni nimeni din loc, nici cu cai, nici cu boi, că nu vrea să intre în nici un oraș mare, că orașele, mai ales ale mari, ci-că sunt păcătoase rău!

Când i s'a pomenit însă de Curtea de Argeș, s'a făcut ușoară cum e pleava. Aci au adus-o, și aci i se păstrează moaștele până'n ziua de azi.

O scot numai vara, de o plimbă prin sate, și fac slujbe și feștăanii, pentru a plouă, atunci când e secetă mare.

În ziua de Sf. Filofteia, fetele și femeile nu lăcrează nimic în casă, că e rău de «a boală» (boala copiilor).

SIMICOARA sau SIM-NICOARA (Sf. Nicoară).

Fratele sfântului Necolae, ținut de femei, că e rău de friguri. Unele femei îl serbează a treia zi de Sf. Neculae, iar altele îl țin la o săptămână și anume a doua zi de Sf. Spiridon.

SF. SPIRIDON, FĂCĂTORUL DE MINUNI.

Ci-că au plecat odată la drum Sf. Spiridon cu Sf. Petre și cu Simnicoară. Apucându-i noaptea pe drum, ei au tras la un han să «mâie» noaptea acolo.

Au băgat la grajd caii și măgarul, că Sf. Spiridon eră călare pe un măgar.

Fiindcă Sf. Spiridon însă eră om «sec», ceilalți doi tovarăși se hotărîră să plece peste noapte singuri, iar pe Spiridon să-l lase la han. Și ca să nu-i mai poată prinde de pe urmă, să-i taie măgarul și să-l lase pe jos.

Așa făcură. Dar noaptea, când intrară pe întunec în grajd, în loc să taie capul măgarului, înnemerî la unul din caii lor și-i taie gâtul.

Când văzură greșeala, tăiară și măgarul, lăsându-i morți, cu capetele alături; iar ei încălicară amândoi pe acelaș cal, cel care rămăsese zdravăn și... să te păzești!

Când se deșteptă Spiridon și văzû șiretenia tovarășilor lui,... fuga la grajd, să-și încălice măgarul, și să-i prindă din urmă.

Încă nu se luminase bine de ziuă. Când intră în grajd și văzû vitele omorîte, se luă cu mâinele de păr. Cum însă el eră sfânt, luă capetele de alături și le puse la gâturi, și minune, se și lipiră și înviară dobitoacele pe cum fuseseră.

Atât numai că, mai de întunec, mai de rătuteală, sfântul puse capul calului la măgar și p'al măgarului la cal.

Încălică pe cal, luă și măgaru-alături, și... sbughi-o după tovarăși.

Când îi ajunse, ăia se mirară ca de altă hăia.

— Ce, mă păcătoșilor, voi credeți că eu o să mă prăpădesc fără voi? Uite, că eu tot ăla sunt; iar voi, tot niște prăpădiți rămâneți și niciodată n'aveți să călcați în urmele mele și să faceți ce-oiu face eu.

— Și ce brânză mare poți face tu, iar noi nu putem?

Puteți face voi, dintr'un lucru, 3 lucruri deosebite dintr'odată.

— Asta nu se poate.

— Ba se poate, prea se poate.

— Cum ?

— Uite cum : și zicând acestea luă o cărămidă și când o strânse puternic în mână, fumul și vârtoarea se ridicară în sus, apa giurui în jos, iar huma îi rămase în mână. Dela întâmplarea cu capetele cailor și cu cărămida, îi zice: *Făcătorul de minuni*.

Și așa calul d'atunci a rămas cu capul mic (față cu mărimea lui), fiindcă e capul măgarului.

Pe când măgarul dimpotrivă are capul foarte mare și urechile foarte lungi, pentrucă n'au fost dela început ale lui, ci ale calului.

«La Sf. Spiridon crește ziua cât sare cocoșul peste prag», zice poporul.

IGNATUL (*Martirul Ighațiu*) — 20 Decembrie.

În ziua asta, în multe părți se taie porcii, că e tare bine ca atunci să vezi sânge de porc și să zici : «Ignat, Ignat, porc umflat».

Chiar de n'ai tăia porc, taie cel puțin o pasăre : găină, rață, găscă ; ori la vreme de-ai înțepă creasta la o găină neagră, ca să dea sângele, că «așa e bine», să vezi sânge în ziua de Ignat, că numai atunci vei fi ferit de boale.

«Ignatul ci-că are rânduit să moară negreșit un om în ziua aia» !

Porcul care n'a fost tăiat în ziua de Ignat, d'aci încolo, nu se mai îngrașă, nu mai pune carne pe el și nu mai mănâncă, căci în ziua de Ignat și-a visat cuțitul.

Cei mai bătrâni, ținând cu sfințenie la obiceiurile cele vechi, dacă taie porcii în ziua de Ignat, și în deosebi atunci când se întâmplă ca porcul să fie negru, după ce l-au înjunghiat, când curge sângele gârlă, au grijă să pună o strachină cu *meiu* dedesubt, ca să curgă sângele în el.

Iar după ce se usucă *meiu* ăla, îl macină și afumă cu el, peste an, copiii, ca să le treacă de guturaiu, de spaimă, de *năluca* și de alte alea.

Cine-o munci în ziua asta, se bolnăvește de boale grele.
 În deosebi o țin femeile în casă. E rău mai ales să torci.
 Poți îndrăzni să faci câte ceva, însă *numai după ce ai văzut sânge*.
 O țin cu sfințenie sărbătoarea aceasta (Sf. Ignat) *femeile în-*
sărcinate, că li-e teamă că nu fac copii zdrăveni sau întregi.

«Ci-că eră o femeie, pe care o chemă Rada. În seara spre Ignat, ea s'a apucat să toarcă niște caiere de cânipă. Pe-aproape de miezul nopții, pe când Rada încă lucră, s'a pomenit cu Sf. Ignat la fereastră, că a început să se răstească la ea, zicându-i :

Rad', Rad' !
 Sui-te 'n pat,
 Că eu sunt Ignat !

Adică : Radă, Radă ! culcă-te ! Nu mai toarce !

Ea însă n'a ascultat, a lucrat înainte.

A doua zi a și pus-o boala jos. Și, ci-că pân' a înțepenit-o D-zeu, ea a aiurat într'una :

Ignat, Ignat,
 Ce-am avut
 Am depănat !

Adică : ce-am tors, am depănat pe rischitor.

Mai eră una care *periasse* la călți în ziua de Ignat. D'atunci însă a lovit-o boala și în curăd s'a dus de pe lumea asta. Până a murit însă, a *aiurat*, zicând :

Ignat, Ignat,
 Zi bună de periat !

Ignatului i se mai zice și *Inătoarea*. Inătoarea e o femeie lacomă și urită care mănâncă lumea.

Ci-că o creștină, în loc să ție ziua asta, s'a apucat să toarcă. Inătoarea, fiindcă erau ușile încuiate, s'a lăsat pe coș și a intrat la femeie 'n casă zicându-i :

— Hai, surată, să-ți ajut și eu.

Femeia a crezut-o. Au tors amândouă, până-au isprăvit. Pe la miezul nopții, Inătoarea zice surată-sii :

— Fuga de caută un hărdău, ca până la ziua să și coacem tortul.

Femeia se duse să caute prin vecini, spunând cu cine a isprăvit tortul.

— Fugi, fă, că aia e Înătoarea și vrea să te opărească pe tine în hârdău și să te mănânce.

Ea nu se încredință, până nu-i spuseră toate vecinele în același chip.

— Păi dar, zise femeia, cum să scap ?

— Pune scara la spatele casei, sui-te sus pe coș și cântă *cocoșește* de trei ori, pe coș : «Cucurigu-gagu!...» Că ea, cum o auzi cocoșul, o și șterge la sănătoasa. Pe urmă intră 'n casă și stinge focul să nu mai vază lumină, că, dacă-o vedeă, vine iar la tine!

A făcut femeia cum au învățat-o vecinele și a scăpat de Înătoarea.

AJUNUL CRĂCIUNULUI ori MOȘ AJUNUL — 24 Decembrie.

Moș ajun a fost *baciu*, în slujbă la Moș Crăciun, stăpânul staulului, în care Maica Domnului a născut pe Mântuitorul.

Pe Ajun îl pusese Moș Crăciun să omoare pe Cristos.

Obiceiuri și credințe. 1) În noaptea spre Moș Ajun și în dimineața Ajunului, umblă copiii cu *Colindășul* (*Colindețele*). Noaptea colindă cei mari, iar dimineața și ziua cei mărunți.

De cum se înserează, se strâng la câte o casă, bagă lăutari ori pe vreunul care știe să zică din fluier ori din caval, beau și cântă. Mai stau de *zberguială*, de răs, de glume și de joc, până pe la miezul nopții, când pornesc dela capul satului, din casă în casă, strigând : Bună dimineața la Moș-Ajun !

Oamenii le împart la poartă *colindețe* : covrigi, nuci, mere, colăcei de făină copti în sobă, ba, cari au, le dau și câte un paharel de vin.

La unele case, îi bagă în curte, ba și în casă ; și după ce omul îi pune să *scorocească cu ciomegele 'n foc, ca să aibă noroc de pui mulți la cloști*, îi pune să strige de trei ori, în cor : «Bună dimineața la Ajun», apoi le împarte colindețe.

Același lucru îl fac și cu copiii mai mici dimineața în ziua de Ajun.

În ziua de Ajun e bine să *ajunezi*, adică să nu mănânci nimic toată ziua, că vei fi sănătos și vei avea noroc.

2) În ziua de Ajun țârcovnicii umblă cu «Crăciunul», icoană care închipuește Nașterea Mântuitorului, cântând cunoscutul imn : «Nașterea ta Cristoase, Dumnezeuul nostru», iar cei din casă sărută toți la rând icoana. Li se dau bani, covrigi și colindețe.

CRĂCIUNUL (Nașterea Domnului nostru Is. Hs.) 25 Decembrie.

1) Moș Crăciun eră stăpânul păstorilor și staulului unde s'a născut Mântuitorul.

Pe mătușa (nevasta) lui o chemă baba Iova. Și ci-că baba Iova a moșit pe Maica Domnului. Iată cum s'a întâmplat minunea asta :

Fecioara Maria și cu Iosif au intrat în târlă fără să știe cinevă. Iar când s'a născut pruncul, baba Iova a văzut deodată o lumină orbitoare, acolo în târla unde se născuse Mântuitorul.

Inspăimântată și socotind că a luat foc staulul, baba a dat fuga și, gășind pruncul și pe mama lui, i s'a făcut milă și l-a moșit, că bun suflet mai eră biată baba Iova !

Uncheașul babei Iova, Moș Crăciun, eră dus încolo departe. El însă eră fire rea de «rumân» și tare mult îi mai știă de frică baba Iova ! De teama uriciosului de unchiaș, biată baba Iova nici n'a îndrăznit să bage în casă pe mamă și pe copil, după moșire, ci i-a lăsat tot în târlă.

Când a venit Moș Crăciun acasă și a auzit țipete de copil, a dat fuga 'n staul ; dar el n'a priceput minunea, ci socotind că Fecioara Maria e vreo fată d'alea cu purtări rele, care-i necinstește staulul născând copilul acolo, ci-că ar fi răcnit la ea :

— Ii, putoare, mi-ai făcut staulul de răs !

Apoi a dat poruncă baciului *Ajun* să omoare pruncul ; dar când a auzit cântări cerești și a văzut lumină orbitoare, s'a mai potolit unchiașul din furia lui și a lăsat pruncu 'n pace.

Intrând în casă însă a început iarăș a sbieră la baba Iova : N'oiu află eu p'a care a moșit-o ? Că să nu-mi zică pe nume, de nu i-oi ciopărți mâinile !

Iar baba Iova tăceă ca peștele și umblă pe lângă moșneag ca pe lângă o bubă coaptă, doar doar s'o mai domoli.

2) In noaptea de Crăciun, când Fecioara Maria a născut pe Mântuitorul, cea dintâi vietate de prin împrejurimi care a făcut sgomot să vestească sfânta Naștere a lui Isus, a fost o *broască*, care a început a orăcăi.

Când a auzit o Maica Precista, a binecuvântat-o, «să fie blagolovită, și de lume băgată în seamă. Să fie trâmbițașul ploilor și ea să trăească și cu trupul, în vecii vecilor».

D'aia, broasca când moare, nu se 'mpute niciodată și nici viermi nu face, ci se usucă și se pomăiește. Iar dacă omori o broască, se mânie D-zeu, care se pornește pe ploii și pe potoape, de nu se mai oprește. Ba se crede că acelaia care va omori o broască, îi va muri o vită.

3) Dacă în ziua de Crăciun e nor, ploaie ori ninsoare, e semn că anul care s'o pune va fi bun.

Dacă dimpotrivă ar fi senin ori vânt, vom avea an rău.

4) *Colindele*. In seara spre Crăciun, unii copii, în cărduri de 4-5, pleacă pe la casele oamenilor mai cu dare de mână și cântă următorul colind :

Andante

Scu-lați scu lați mari bo - ieri Flo-ri- le dal- be de măr

Andante

De v'a-prin-deți lu- mă nări Flo-ri- le dal- be de măr

Sculați, sculați, mari boieri,
 Florile dalbe de măr,
 De v'aprindeți lumânări,
 Florile dalbe de măr (se repeta),
 Că vă vin colindători
 Noaptea pe la cântători ¹⁾
 Și nu v'aduc nici un rău,
 Ci v'aduc pe Dumnezeu,
 Să vă mântue de rău.
 Că ni s'a născut Domn sfânt
 In noaptea-asta pe pamânt.
 In iesle ca l-a culcat,
 In scutițe l-a 'nfașat
 Și i-a pus scufiță 'n cap,

Scufiță de mătase,
 Pentru Dumnezeu aleasă
 Și c'o piatră nestimată
 Ce platește lumea toată
 Și Moldova 'n jumătate,
 Țarigradu-a treia parte.

* * *
 Ia sculați, nu mai dormiți
 Și pe noi ne dăruiți,
 C'un colac de grâu curat,
 Pe-o vadră de vin tăiat,
 Și la anu' să trăiți,
 Să vă găsim fericiți
 Și de Domnul dăruiți !

Mai înainte vreme, se cântă pe o melodie recitativă, la ferestrele oamenilor cari aveau *cai*, următorul *colind*, ²⁾ tot în seara Nașterii Domnului :

1) Cântecul cocoșilor.

2) Auzit dela Maria lui Costache (de 58 de ani) din Goleștii-Badii.

De-ai umblă cât ai umblă,
 Domnu-âl bun (refren),
 Mai frumoși cai n'ai află
 Ca la (... cutare) Fat-frumos.

Frumos cal că mi-și aveă,
 Că el calu-mi haraniă
 Cu floarea *ghizdeiului*,
 Cu fână' costreiiului.
 Fânișor din fânărie,
 Orzișor din orzărie
 Și-i da apă din găleată,
 Ca să facă spată lata,
 Spată lata, coada 'nvoalta,
 Să se mire lumea toată!
 Așă cal nimeni n'aveă,
 Nimeni din toată țară.
 Vestea de el se ducea,
 Și la Vodă mi-ajungeă.
 Iar Vodă dac'auiză,
 Vodă carte că-mi scriă,
 Trei argați că-mi trimeteă
 La... (cutare) că-mi sosia,
 Cartea 'n mână că i-o da
 Și... cutare mi-o cetia.
 La grajd el că se ducea,
 Calu că mi-l țesală,
 Cu pământu-fu-ștergeă,
 Cu peria-l peria.
 Cu untdelemn îl ungeă,
 Șaua pe el aruncă,
 Calu-apoi încalică,
 Cruce cu dreapta-și făcea,
 Iatagan din cuiu că-și lua
 Și la Vodă că-mi pornia.
 Sări ici, sări coleă,
 O săritură lupească,
 Cotitură iepurească,
 La Domn să se pomenească.
 La palat dac'ajungeă,
 Înăuntru că-mi intră,
 Murgulețu-mi necheză,

Veste lui Vodă că da.
 Domnu'n cerdac că ieșiă.
 La... (cutare) că priviă,
 Murgu' cum mi și-l plimbă.

Mi-l plimbă și mi-l jucă,
 Mi-l plimbă tot rânduri-rânduri,
 De se luă Vodă de gânduri!
 Pe gând Domnu' rămăneă
 Și din gură cuvântă :
 — Hei! tu... (cutare) Fat-Frumos!
 De ți-e calul de vânzare,
 Eu ți-oiu da bune parale;
 Iar de ți este de schimbare,
 Să-ți dau pentru unu doi,
 De nu vrei, ți-oiu da și trei.
 Iar de n'ai vrea nici așa,
 Eu cu *jaPCA* 1) ți-l oiu lua.

Iar... (cutare) cuvântă :
 — Calu nu mi-e de vânzare,
 Ca să-mi dai bune parale,
 Și nu mi-e nici de schimbare,
 Să-mi dai pentru unu doi,
 De n'oiu vrea, să-mi dai și trei.
 Nici cu *jaPCA* nu mi-l iei,
 Că eu nu ți-l oiu lăsă,
 Ci cu tine m'oiu luptă,
 M'oiu luptă, cât oiu puteă!
 De m'ai, Doamne, birui,
 Calul ți-l-oiu darui;
 Iar eu de te-oiu birui,
 Luă-ți-oiu Doamna și Domnia
 Și toată împărăția,
 Și-oiu fi Domn în locul tau,
 Și tu rob în locul meu.

Mulți ani... (cutare) să trăească
 Și țara s'o stăpânească.
 Dumnezeu să-l dăruiească
 Cu noroc și sănătate,
 De ea s'avem și noi parte,
 Că-i mai bună decât toate.

Steaua. Obiceiu prea cunoscut, care se practică pretutindeni.

1) Sila, forța.

De aceea nu vom aminti decât ceea ce ni s'a părut mai interesant.

Steaua e făcută dintr'o văcălie, ca cea de ciur, făcută din scândurele de lemn, iar pe văcălie sunt lipite niște cornuri (8 sau 12) făcute tot din blănițe de lemn. Pe văcălia cea rotundă e zugrăvită Nașterea Mântuitorului; pe turn (cornul cel mai mare, care e în sus) e desemnat Adam și Eva, mâncând din pomul oprit; iar pe celelalte cornuri, îngeri și stele, soarele și luna. Steaua are și un clopoțel. Stelarii se aleg așa cum se scrie în «Cartea de stea», care-i atât de răspândită în popor.

Cântecele, cum și întrebările ce-și pun ei la sfârșit, sunt luate tot din Cartea de stea.

Melodiile cântecelor însă ni s'au părut necunoscute, frumoase și interesante, de aceea le reproducem.

Steaua spre răsărit strălucește.

Lento

Steaua spre ră - să - rit stră - lu - ce - ște Steaua 'mpăra - tu - lui se I - ve - ște

...cresc.

Steaua cu ra - ze lu - mi - nea - ză Stănta na-ște-re a - de - ve - rea - ză.

Steaua sus răsare.

Lento

Steaua sus ră sa - re Ca - o tai - nă ma - re

...cresc.

Steaua lu - mi - nea - ză Și - a de - ve - rea - ză

Trei erai dela răsărit.

Are melodie la fel cu cea din caietul No. 2 al D-lui D. G. Chiriac, cu prea puține și neînsemnate variațiuni.

In orașul Vitelem.

Moderato

In O - ra - șul Vi - te - em Ve-niți bo-ieri să ve - dem

Moderato

Că as - tă - zi ni s'a năs - cut Dom-nul făr'de 'n - ce - put

Nunta din Cana-Galilea.

Larghetto

La nun - ta ce s'a 'n - tîm plat 'n Ca - na Ga - le - liii Fos - ta

și I - sus che - mat 'n Ca - na Ga - le - liii

Adam dacă a greșit. (Izgonirea lui Adam din rai).

I.

Allegro vivace

A-dam da-că a gre - șit Dom-nul din raiu l-a go - nit Din ra - iul cel

din E - dem o - sîn - dit cu greu bles - ten.

II.

Larghetto

A-dam da-că a gre - șit Dom - nui din raiu l-a go - nit Din ra - iul cel
Iar A-dam da-

din E - dem o sîn - dit cu greu bles - ten

c'a - vâ - zut Că n - gre - șea - lă a că - zut

O pricină minunată.

Andante

O pri-ci - nă mi-nu - na - tă Din 'ce-put din lu-mea loa - tă

Andante

Din 'ce-put și din ve-ci - e Pre-cum ia car - te ne scri - e

O, amar și grea durere!

Moderato con forco

Oa-mar și grea du re-re Ja-le făr' de mân gă ie-e-re

Ș'o plân-ge re ne cur- ma-tă Lacrămi pă- ra - ie'n - fo ca-a-te

Abia ani patrusprezece ¹⁾ (Iosif și frații lui).

Andantino

A- bi-ă ani pa-tru spre ze ce Nu-mă ram în vâr- sta mea

Când din fra - ții un-spre-ze- ce Cei ze ce mă pis-mu-iau

O, prea frumoasă pustie!

Largello

Acel fiu de 'mpă-rat ma - re O prea fru-moa să pu - sti - e

Dom-nul dăn-du-i lu-mi na re O prea fru-moa să pu - sti - e

După aceste cântece, urmează întrebările și răspunsurile luate din cartea de stea, și mai adăogându-se p'ci-colea înflorituri ca d'alde astea :

¹⁾ Melodia e aceeaș ca la «Plugușorul».

Gaspar (După răspunsul lui Irod: «Eu sunt Irod împărat, etc.):

A mai fost un împărat ca tine,
 Anume *Tartacot*,
 Cu barba d'un cot.
 Avea'n loc de sabie,
 O jumătat' de albie;
 In loc de fes,
 Un dovleac turcesc;
 In loc de chipiu,
 Un dovleac portocaliu;
 In loc de ipingeă,
 O piele de căteă,
 De râdeă și dracu de ea!

Irod:

— O, harap negru și buzat,
 Cu solzi negri după cap,
 Cu solzi de pește,
     La dește,
 Cu solzi de știucă
     Pe burta,
 Cu râtul ca de purcel,
 De râde și dracu de el!

O, tu, harap negru și buzat, cu-ale tele 24 de limbi, te vei împotrivi tu mie?

Gaspar: — Mă voiu împotrivi!

Irod: — Prin ce:

Gaspar: — Prin cântece!

Ei cântă împreună:

O, firoade, să trăești!

Vivace

O I - roa - de să tră - ești   Și mulți ani să'm - pă - ră - tești (1.)

Apoi urmează cu răspunsurile, după cum sunt în carte, până la sfârșit. Pe urmă, unul din stelari rostește cunoscuta:

1) S. a. m. d. cântec din cartea de stea.

Prorocie.

Așa ne graește Domnul,
Să ascultăm cu tot omul,
Că în Jume este moarte
Rea, nemilostiva, foarte, etc.

Inchinarea stelei. E mare întrecere între stelari, atunci când pe drum, sau la vreo aceeaș casă, s'au întâlnit două stele, ca o partidă dintre stelari să închine steaua lor celeilalte stele.

De obicei, închină steaua cei mai mărunți sau cei cari sunt din vreun sat mai de departe.

Una dintre cele 2 partide, *trebuie* să se supună și să *închine* steaua :

Altfel se încing păruei și ciumăgeli strașnice !

Steaua se închină astfel : Cel care o ține în mână, și anume Irod, vătafu lor, ingenuche 'n fața celeilalte stele, pe care o ține în mână celălalt Irod.

Apoi o pleacă cu turnul (din vârful) ușor, de trei ori spre pământ.

Pe urmă se despart. Nu merg cu toții în aceeaș direcție. Steaua biruitoare pleacă încotro voește, iar cea «închinată» trebuie s'apuce în direcția opusă.

Cu steaua umblă copiii până 'n ajunul Sfântului Vasile.

Tăiatul porcilor. Am spus când eră vorba de Ignat, că unii săteni taie porcii la Ignat; puțini din ei îi taie la Ajunul Crăciunului. Pe aici, cea mai mare parte din săteni taie porcii în zilele dintre Crăciun și Sfântul Vasile.

La tăiatul porcilor, sătenii au multe credințe.

1) Nu e bine să tai porcul Lunia or Vineria, mai ales dacă-ți rămâne prăsilă în urmă.

2) Nu e bine sa iei bășica porcului și s'o umfli, spre a o face *teșilă* de tutun, decât numai în cazul când nu-ți rămâne prăsilă în urmă. Altfel se îmbolnăvesc și se umflă porcii sau purceii ce-ți rămân.

3) Unii sateni *obriciti*, nu taie porcii decât după Sf. Vasile; altfel zac de lingoare.

4) Porcul se taie și se *cinătuește* ¹⁾ ast-fel :

După ce s'a înjunghiat, i se smulge coama. Părul jumulit se

¹⁾ Ciopătește, peciază.

leagă în mănunchi, *se moaie mănuchiul cu cotorul în sânge*, pentru ca să nu se stingă neamul porcilor, apoi se pune bine, pentru a se face bidinele din el.

Apoi se așează porcul pe niște bușteni, între cari se află foc bun, îl tăvălesc prin vâlvoare, și-l rad ceilalți cu țândările.

Pe urmă-l spală cu apă fiartă și-l rad cu cuțitele, până rămâne șoriciumul alb.

Ii taie apoi picioarele și l-așează pe pânțec; iar cu cuțitul îi face după ceafă, în dreptul șirii spinării o tăietură în formă de cruce, în timp ce unul presară sare peste tăietură și urează: «să mâncați porcii sănătoși!»

I se taie căpățina, pe care o duce în casă *cu râtul în urmă*, pentru ca să nu ți se spargă oalele.

Il despică apoi pe șira spinării, îi scoate greabănul, muschii, «muschiuleții porcarului», «iepurele», toate măruntaiele, coastele, etc., iar untura o taie în plăci.

Intrând în casă, aleg osânza de o parte, *pecia* (carnea slabă) de altă parte, și untura de alta.

Apoi se așează într'un hârdău, tron, ori albie și i se dă sare.

După ce «și-a luat sare», se ridică în pod și i se dă fum, pentru ca să se afume.

4) Copiii să nu mănânce *splina* de porc, căci li se pune splina când or da fuga, ori când or fi luați la oaste.

5) Splina porcului poate arăta dacă iarna grea va mai dura multă vreme d'aci înainte, ori nu, și anume:

Dacă splina va fi subțire mai mult de jumătate, iar groasă mai puțin de jumătate, însemnează că iarna grea e cam pe sfârșite. Contrar însemnează că iarna grea d'aci încolo «are de furcă».

6) Din felul cum se arată o bucată de carne așezată în osânză, unii săteni cunosc dacă în viitor nevasta le va naște fete, ori băieți.

7) Dacă în inimă se va găsi mult sânge încheșat, acesta însemnează *bani*; adică stăpânul va avea noroc de mulți bani; fie că va găsi vreo comoară, fie că-i va câștiga în vreo afacere.

8) După ce s'a gătit porcul, se face: *Pomana Porcului*, cu mâncare, băutura și urări de: «să-l mâncați sănătoși, spor și berechet», «la mulți ani», etc. între ai casei, rude și vecinii cu cari ți-ai ajutat să tai porcii.

Uneori se întâmplă ca câte un porc să fie spurcat.

Porc spurcat este acela, care are prin carne și slănină niște bășicuțe albe ca mazăricea, cari plesnesc când carnea se frige pe foc.

Spurcăciunea porcului e socotită ca o pedeapsă dela Dumnezeu, ca un păcat de ispășit.

În asemenea caz, se chiamă preotul pentru ca să facă sfeștanie și se stropește carnea cu aiasmă.

Numai după aceea se mănâncă carnea spurcată.

Porcul capătă «spurcăciune», când apucă de bea lături (de ru-fe) spurcate.

Zilele de 28, 29, 30 și 31 Decembrie, cari sunt cuprinse între Crăciun și Sfântu-Vasile, sunt toate sărbători, în cari nu se lucrează nimic în casă, fiindcă e rău de gălci, de friguri, ori de lingoare.

Tot ca sărbători sunt socotite și zilele de 2, 3, 4 și 5 *Januarie*, în cari nu se lucrează în casă, fiindcă e rău de lingoare și de friguri.

OBICEIURI ȘI CREDINȚE ÎN ZILELE DE PESTE SĂPTĂMÂNĂ

DUMINICA.

E socotită ca cea mai de seamă dintre sărbătorile anului. «In altă sărbătoare mai îndrăznești să pui o chiotoare, să dai cu sapa, ori să înjuți un bou. Duminica însă, ferit-a sfântul, că e mare păcat!».

LUNIA.

1) Mulți postesc, anume cei obriciți, că ci-că fac buboaie și anume : 9 buboaie. Ca să scapi de buboaie, fă p'un *băț de alun* atâtea creștături, că pe răboj, câte buboaie ai făcut. Acest băț se descântă și se lapădă în drum. Cel ce l-o găsi, va face el buboaiele celuiilalt.

2) Lunia nu se dă în dator, și nu se dă nimic din casă: foc, mălaiu, sare, etc., că așa vei împărți toată săptămâna, și e rău de pagubă.

Foc și sare nu se dă, deasemenea, cu nici un chip, atunci când ai *cloșcă pe ouă*, că «e rău de luat uliul puii».

Și cât timp îi aveă cloșcă pe ouă, să nu ți se stingă focul în vatră. Iar dacă s'o întâmplă ca în acest timp să vină vreun vecin să-ți ceară foc, îi poți da numai atunci, când ți-a-duce în schimb o mână de iarbă verde; alt fel, îți vor muri puii în găoace.

Cel care ar dori ca cloșca să-i scoată mai mulți cocoșei decât puiculițe, să pună cloșca pe ouă: Lunia, Miercuria sau Vineria. Iar dac'ar vrea să aibă mai multe puiculițe, s'o pună Marția, Joia sau Sâmbăta.

Cloșca se pune astfel pe ouă: Mai întâiu să potrivești așa, ca să nu-ți iasă puii *lumatici*,¹⁾ că nu-ți trăesc, ci să apuce barem o zi și din luna următoare.

1) Când sunt scoși în cursul aceleiaș luni, în care au fost puse ouale.

Ouăle se pun într'o căciulă; apoi un copil, acela care se crede că e mai norocos, prinde cloșca într'o mână, iar în cealaltă iea căciula cu ouăle.

Acolo răstoarnă binișor ouăle, toate deodată în cuib, în care timp el e întors cu capul într'o parte, fără a vedea ouăle, și zice: «Cum nu văd eu acolo ouăle, așa să nu vadă uliul puii mei; și cum pun eu ouăle cu grămada, așa și cloșca să-mi scoată puii toți odată.

«Odată să ciocnească, odată să-i scoată, nu rânduri, rânduri.»

Cât e cloșca pe ouă, să nu mănânce mămăligă, căci se lipesc puii în găoace și nu mai pot ieși.

După ce cloșca a scos puii, găocile se strâng la un loc și nu se lapadă, că atunci uliul va mânca puii, ori ei se vor prăpădi; ci să le înșiri p'un băț și să le pui bine. Aceste găoci sunt bune și de leac.

Se ard, iar scrumul lor se prăfuește și s'amestecă cu unt alb de vacă, făcându-se niște alife neagră, bună pentru bube dulci, pe-cingini și buboaie.

Puii scoși e bine să-i pui într'un ciur, și tot în ciur, la un loc cu puii, să pui tot pe atâtea așchii (sărute din secure) câți pui sunt la număr.

Ciurul să-l cerni pe vatră, deasupra focului și să zici de trei ori vorbele: «puii mei să aibă parte de cuțit, de oală și de foc». Apoi cerni deasupra pragului și zici tot așa.

După asta iei un cuțit în mână și aschiile, una câte una.

Și închipuindu-ți că surcelele sunt pui, te uiți aiurea, iar cu mâinile te faci că tai gâtul puiului cu cuțitul, aruncând surceaua încolo. Așa faci cu toate aschiile. La fiecare «puiu tăiat», zici vorbele: «puii mei să aibă parte de cuțit, de oală și de foc».

Iar la urmă închei: «Cum nu văd eu puii, așa să nu-i vază uliul» și răstorni jos toți puii din ciur.

3) Cine-o posti Lunia, are noroc; iar de n'o mânca ceapă și usturoiu trei ani dearândul, va vedea *comoara vânturilor*.

4) Dacă moare un om Dumineca și e să-l îngroape Luni, nu-l îngroapă Lunia, ca să nu înceapă a'ngropă de Luni și să tragă rău pentru toată săptămâna.

5) Lunia nu se dă împrumut, nu se iea ouă din cuib și nu se dă nimic în dator.

De altfel *mocanii cu oi*, seara, după asfințitul soarelui, în orice zi, nu mai vând nimic din produsele oilor, că atunci oile mor; adică *sfințesc* tot ca soarele.

6) Tot Luni se umblă după un anumit fel de descântece și ape aducătoare de leacuri.

MARȚIA.

1) Nu se pune porumb în pământ Marția, pentrucă «Marția e cu pieze rele».

2) Marția nu se urzește pânză, pentrucă Marția a urzit Dumnezeu pământul și Sâmbăta l-a isprăvit.

Pân'a-l isprăvi, ci-că Moșu Dumnezeu eră în mare încurcătură, că isprăvise urzeala și-i rămăsese bătătură multă, multă... ditai mormanul de pământ. Ce să-i facă? Sta pe gânduri Sfântulețul și nu se pricepea, cum să dea s'o nemerească.

— Ce-o fi, o fi, zise Dumnezeu, într'o zi o să mă duc, într'un noroc, să întreb pe *ariciu*. O fi mai cu cap și m'o păvățui ce să fac!

N'apucă însă să sfârșească aceste vorbe, că o *albină* îl și aude și, cum îi e felul ei, cotelitoare și bătătarinică, dă fuga la ariciu.

— Măi cumetre ariciu, vrei să-ți spui eu acum o veste?

— Spune, dec!

Și-i spune albina despre gândul Sfântulețului și pe urmă îl întreabă:

— Și tu ce i-ai spune, măi cumetre, dacă te-o întreabă?

— Aolică! zise ariciul, — și-a găsit și Dumnezeu să întrebe p'un *ghimotoc* ca mine!.. Ce să facă? Iacă ce: să facă munți, dealuri, movile,... așa să facă.

Atât i-a trebuit albinei, că a și dus ștafeta la Dumnezeu. Se bucură mult Sfântulețul, când aude și glăsuește:

— Blagoslovită să fii tu, albină! Ceara ta să se ardă în biserică, în sfeșnice și în policandre și de ea să aibă parte omu' și la moarte. Din gură să-ți cure miere, tot ce-i mai dulce pe pământ, iar de vrăjmași să te aperi cu acul pe care nimeni să nu ți-l vadă.... Iar *ariciul*, fiindcă mi-a dat sfat bun, «ghimotoc» să rămâie, așa cum a zis el, și ghimotoc să se facă. Ori de câte ori o fi în nevoie, el să poată scăpa de pericol. Iar cel care-o ndrăzni să-l omoare, să se treacă la răboj ca făptuitor al unui greu păcat.

Și a sfârșit Dumnezeu bătătura, făcând munții și dealurile,

după povata ariciului.... iar d'atunci, ci-că a rămas ariciul și albina cum sunt și «e mare păcat să omori un ariciu».

3) Tot Marția nu se leagă gura pânzii, nu se croește gura cămășii, nu se croește cămașă din nou, nu se pune urzeală pe sul. De altfel, când pui pe sul, în orice zi ar fi, să asvârli *guritorul* (bățul cu care învârtești sulul pe care se învoalbe pânza) să-l asvârli departe și să zici: «tât să țas eu de mult cât am asvârli guritorul de departe»! Pe urmă una din cele două femei cari pun pânza pe sul, să dea fuga să ia guritorul de unde l-a aruncat.

Când treci pe lângă niscai femei ce urzesc, în loc de «bună ziua» să zici «aște zău!»¹⁾ și ele-ți vor răspunde: «mulțumim dumitale!»

Acî socotim nemerit să mai adaogem următoarele obiceiuri și credințe:

Când femeile isprăvesc de țasut, lasă sulul în laț cu o sfoară. Atunci trebuie să țasă cu o iuțeală îndoită, pentrucă, decând lasă în laț și până isprăvește, «stă Maica Domnului în genunchi și e păcat mare să ții pe Fecioara în genunchi din pricina țasutului încet». Fecioara mai stă în genunchi și în timpul cât e femeia în *cașun de naștere* și în timpul după ce se scoală oamenii dela masă până se mătură în urma mesei, și d'aia e bine ca fetele să măture curând.

«Să nu mănânci în sfințitul soarelui, că în timpul ăsta prânzește și *soarele*, mănâcând un corn de prescură și bând un pahar cu vin, și d'aia, de mănânci în timpul asfințitului, *te doare capul*».

3) Marția e bine să umbli după descânțece de *babîțe*, că Marția e *de dulce* (se mănâncă de fruct) și le mai îndulcești pe *babîțe*.

4) Pomenile de sufletele morților se fac Marția, Joia și Sâmbăta.

Tot în zilele astea, acei cari n'au pe cine să le facă «de suflet» după ce-or muri, obișnuesc să facă *capete* la biserică de sufletul lor (un cap constând din nouă colaci și o pâine cu colivă pe ea) și-și *cară apă* (adică duc diminețile apă dela puț pe la vecini sau pe la săraci). Apa se cară în câte trele aceste zile, așa ca, dela Sâmbăta morților până la Moși, să îplinească șase săptămâni de *cărat* pentru sufletul omului (unui singur) *viu*. Iar capetele cei mai mulți le fac Sâmbăta, adică cel viu *își poartă Sâmbetele*, că n'are cine să i le mai poarte după ce-o muri.

Când dau de pomană unui Țigan, unii săteni au obiceiul să

1) Prescurtare din «ajute Dumnezeu».

dea cu piciorul în pământ; să fie pământul martur la pomană făcută, *pentru că Țiganul îi iea mirul și botezul și-l aruncă 'n iad*. Iar dacă pământul e martur, se zice că «i-a făcut ca la un creștin». Țiganul (ursarul or zavrăgiul), când vede că cel ce-l miluește dă cu piciorul în pământ, refuză a-i lua din mână, nu se știe de ce.

MERCURIA.

1) E ziua în care se fac cele mai multe treburi. Doar atât că și în ziua asta nu se spală rufe cu leșie, nu se opărește prin casă, că «e rău de bube, de *sugiuri*, ș. a.»

2) Tot Miercuria e bine să-ți descânti și să te uzi cu ape vindecătoare și buruieni.

3) «Sfânta Miercuri» e o femeie bătrână care stă în pustietăți, în case cu pereți de aramă, iar Făt-frumos se duce și-i răpește fata. Așa spun unele povești. În altă poveste se spune că Sfânta asta avea casele sus, sus aproape de cer pe cracul unui arbore al cărui vârf era tocma 'n casa sfântului Aranghel și de acolo arată calea voinicilor cari se suiău pe pom să împlinească câte o poruncă împărătească.

4) Miercuria și Vineria se fac pomenile de cari am vorbit pentru *sfintele* cari umblă prin sat, când sunt boale molipsitoare.

JOIA.

Se fac, după cum am mai spus, pomeni la răposați.

Dacă fată o vacă Joia, i se pune numele Joiana. Din asta apoi s'a luat obiceiul ca, de o fată Lunia să-i zică Lunaia ori Lunel; Martia: Mărțana ori Mărțan; Miercurea: Miercana ori Mercan; Vineri Vinerean ori Vinerica; Sâmbăta: Sâmbotina ori Sâmbotin; Duminecă Dumana ori Duman.

Când fată vaca cuivă și lapădă «câmașa» în urmă, săteanul, de i-e voia ca a două oară vaca să-i facă tot vițel, dă câmașa (casa în care a stat vițelul) la un *câine* s'o mănânce; iar de i-e voia să-i facă în viitor vițea, dă câmașa la o *căteă*. În locul unde a fâtat vaca, se bate un *băț de alun* ca de o palmă până intră tot în pământ. Iar la căpătâiul bățului, după ce a crăpat, se pune linică, tămâie, ș. a. Se bate țărșul și se zic vorbele următoare: «când s'o face târg aici, atunci să se deoache Bălaia mea (oricum o chemă-o).

VINERIA

E socotită ca mare sărbătoare între zilele săptămânii. Multe se tem de «Sfânta Vineri» mai rău ca de «Sfânta Duminică». Nu se spală, nu se coase, «că rămâi orb și zaci de brâncă», nu se opărește, nu se dă gunoiul afară; nu se dă foc din casă, nu se dă sare, împrumut, ș. a., pentrucă *Sfânta Vineri* nu rabdă ca alte sfinte și «să te păzească Sfântulețul să-i pici în ghiară. Nu știi cum a prefăcut pe una în *nevăstuică*?»

—Cum? (întrebă femeile ce ascultă la câte una mai bătrână).

—Vă spun acum. Dar p'aia n'a prefăcut-o că lucrase Vineria, ci pentrucă eră prea leneșă, nu munciă în nici o zi, și rea, rea de mama focului.

Ascultați:

În vremea de demult eră o nevastă tânără și frumoasă, fată de popă, naltă și mlădioasă, iar de subțire îi coprindeai mijlocu 'n palme. Dar vezi dumneta, aveă și ea două *madele*¹⁾: eră *leneșă* de-i păsă pământului, și *rea* de se făcea foc și otravă pentru nimica toată și... să nu te fi cărat păcatul să-i zici atunci vr'o vorbă, că se făcea moarte de om. Incai bărbatu-său, vai de pielea lui, ce-i păția sufletul! De surda munciă, că, din pricina leneșei, nu legă două 'n teiu: cămașa hartapale pe el; *ițarii* cu douăzeci de petece și patruzeci de găuri; iar *minteanul* șofile.

De surda încercase el s'o mai dea pe brazdă cu vorba, cu spusul la alții, cu restel... că dacă văzû «că-i mai rea decât o viespe», începû să-i iea și el frica. Dar tot trăgeă nădejde că s'o mai îndreptă și d'aia, cu gândul că s'o puteă odată îmbracă și el mai de Doamne ajută, puneă în fiecare primăvară câte un petec de *cânipă*. Dar fără folos o puneă. Că o culegeă omul cu mânușițele lui, o topiă tot el, dar d'aci încolo nu puteă sta tot de cânipă, nu se pricepeă în ale muieresti și mai aveă și el treburi. Apoi socotiă că s'o luă de lucru nevastă-sa. Degeaba, că pe cânipă o apucă de multe ori zăpada în grădină și *nemelițată*, de-și făceau câni culcuș în ea. Alteori o și *meliță* tot omul, dar o aruncă în pod unde slujîă cuib șoarecilor. Ședeau în pod fuioarele și niște caiere rămase dela răposati și leneșă, învățată ca tot bărbatu-său să-i facă d'a gata ce i-o trebuî, tot ziceă furcii:

¹⁾ Cusururi.

Toarce furca caierul,
Toarce-te-ar pârdaľnicul!

Da furca n'auziã. Incotro te uitai : prin pod, prin tindã, prin pat, pe sub pat..., tot maldãre de fuioare, Ńtimi Ńi zgrebeni :

Pãn' Ńi 'n fundu' pimniŃii
Gasii tãrna cu cãľtii,
NiŃte cãľti afurisiŃi,
De cinci ani nedãraciŃi!

AŃã iŃi lãudã bietu' creŃtin scula de nevastã!

Fugiã femeia de furcã Ńi de caier mai rãu ca de dracu.

Cãnd vãzũ omul cã nu mai e nãdejde de ñdreptare, cã slãbise de atãta amar Ńi rãmãsesse ca o umbrã, se hotãri sã facã ce-o face Ńi sã se cotoroseascã de leneŃã.

IŃi luã trãiŃtioara cu merinde la spinare Ńi plecã ñn lume. Cãnd osteni de mers, dete, ñn mijlocul unui codru neumblat, peste o femeie bãtrãnã, bãtrãnã cu pãrul alb ca felia caŃului Ńi cu faŃa sbãrcitã ca o prunã opãritã.

Biata bãtrãnã, cãnd l-a vãzut aŃã de slab Ńi de trenŃãros, a cuprins-o jalea.

— Ce vânt te-aduce pe-aici, creŃtine ?

— Ţi-oiu spune, bãtrãnico, cã dup'aia umblu, da ñntãiu spune-mi cine eŃti d-ta ?

— Eu sunt *Sfãnta Vineri*.

— Maicã Sfãntã Vineri, scapã-mã de focul ce e pe mine! zice omul Ńi-i spune de-a fir a pãr traiul ce-l duceã cu leneŃã Ńi scorpia.

Odatã se fãcũ foc Sfãnta Vineri, fãcũ niŃte semne cu mãinile Ńi-i zise :

— Ascultã, omule : Te-am scãpat. Cãnd te-i duce acasã, n'ai sã mai gãseŃti nevastã, ci o dihanie ñn patru picioare, *Ńuiatã* ¹⁾ Ńi frumoaŃã. AŃã dihanie a rãmãs din *nevastã-ta* Ńi, d'aci ñncolo, ñi zice lumea *nãvãstuicã*. Am fãcut-o aŃã pentru faptele ei cu lumea Ńi cu tine, dar *rãutãŃii* celei mari ce-o are ñn suflet nici eu n'am ce-i face. *D'aia Ńi nevãstuica o sã fie tot rea Ńi ñnveninatã, iar vita muŃcatã de ea moare, de nu te-i folosi de un singur leac : sã dai vilei sã bea apã trecutã printr'un burduf ce-a fost fãcut tot din piele de nevãstuicã».*

— Bine, maicã Sfãntã Vineri, dacã e tot rea Ńi ñnveninatã, ce-o sã mã fac eu sãracul? Cãnd oiu ñnrã la ea, n'o sã sarã sã mã muŃce ?

1) SubŃire.

Fă cum te-oiu învăță eu și scapi.

— Cum ?

— Nu intră în casă, să nu te vază până nu te-i suî în pod. D'acolo să iei un caier, să înfigi fusu'n el și să-l legi la o furcă de tors și așa să intri în casă, că de te-o vedeă cu furca, are să facă băști... pe ușă și n'ai s'o mai vezi prin casă cât lumea ; că *nevăstuica și acum și cât o fi neam de neamul ei pe pământ, are să se sperie mai rău ca de orice și are să fugă de furcă și de caier*. Tot așa să faci și când îi simți vreo nevăstuică pe lângă casă : să înfigi furca cu caierul aproape de culcușul ei, că se duce și îndărăt nu mai vine.

Și a făcut omul cum l-a învățat *Sfânta Vineri* și a scăpat de beleă. Și ci-că d'atunci, din femeia rea și leneșă se trage *nevăstuica*, iar sfaturile date de *Sfânta Vineri* sunt folosite și azi, ca să scapi de nevăstuică.

2) *Sfânta Vineri*, tot ca *Sfânta Miercuri* — spun poveștile — locuște prin codri ori aproape de cer prin arbori înalți, ori prin pustietăți în case și curți de argint și are fete frumoase, pe cari le fură voinicii...

Sătencele mai cunosc, mai mari ca toate *Vinerile*, încă douăsprezece *Vineri de peste an*, pe cari le țin mai abitir ca pe celelalte *Vineri*: Mănâncă post chiar de-ar pică *Vineria* în săptămână de *harti*.

4) Tot *Vineria* se udă cu ape vindecătoare, cu descântece și burueni și se fac *moșmondii*.

SĂMBĂTA.

Nu se urzește, nu se croește... nimic dela în ceput, pentrucă, după cum am arătat, *Martia* a urzit *Dumnezeu* pământul și *Sămbătă* l-a sfârșit.

2) Tot *Sămbăta* se fac cele mai multe *pomeni și căpețele*: ori de *sufletul celor morți de curând*: la 3 zile, la 9 zile, la 3 săptămâni, la 6 săptămâni, la 9 săptămâni, la trei luni, la șase luni, de nouă luni și de an, să fie nouă pomeni într'un an. Se mai face și *la țărănană* (atunci când moare și i se dau 9 sau 24 pomneți ca să treacă 24 de vămi); ori pentru *sufletul viilor*, cari n'au pe cine să le poarte *Sămbetele* după moarte; ori *toamna*, în toate *Sămbetele*, pentru sufletul tuturor morților din neam: părinți, rude, binefăcatori, etc.

3) Ca și *Sfânta Miercuri* și *Sfânta Vineri*, *Sfânta Sămbăta* și

Sfânta Duminică locuiesc în pustiuri și codri, în case cu porți și curți de aur.

* * *

Obiceiurile și credințele acestea în privința tinerii zilelor de peste săptămâni nu se mai păstrează azi cu așa sfințenie ca în vechime. Ba cei tineri *muncesc în toate zilele* și-și bat joc de bătrâni ori de cei cari din *lene* fac pe *obriciții*, cu vorbe pișcatoare ori cu cântece d'al de astea :

I.

Lunia, Marția n'am lucrat,

Mai de când m'am măritat.

Casa nu mi-am măturat.

Mi-a fost frică de păcat.

Miercuria e zi de post

Și eu obricită-am fost.

Joile le țin pe toate,

Că mi-e frică de păcate.

Vinerile-s sfinte Vineri.

Toate sărbători cu țineri.

Sâmbăta dracu-a lucrat ?

Știi c'a fost pomană 'n sat.

Am baut m'am îmbătat,

Mai pe seară m'am culcat.

Duminică m'am sculat

Și la popă am plecat,

Să vad : Când e de lucrat ?

II.

Lunia, Marția n'am lucrat,

Mai de când m'am măritat.

Miercuria e zi de post,

Joia obricită-am fost.

Vineri este Vineri

Și Sâmbăta, Sâmbotei,

Duminică oi u lucră,

Da : 'o lucră și popa.

III.

Luni, Alunei,

Marți, Macovei,

Miercuri, Miercurana,

Joi om târguî,
 Vineri om veni (acasă),
 Sâmbătă ne-om odini,
 Duminică om lucră
 Dacă-o lucră și popa.

IV.

Luni, măicuță, am cernut,
 Marți rufili le am muiat
 Și Miercuria le-am spălat,
 Iară Joia le-am uscat,
 Vineri eu mi-le-am călcat,
 Sâmbătă mi le-am cârpit.
Azi, Duminică-o fi bine
Să torc un caier de lână?

NOTĂ. — Pentru a încheia această lucrare, poate ar fi de trebuință să trecem aci ca în orice calendar și: *semnele de ploaie, de ninsoare, vreme bună, moină*, etc... cari se observă în tot cursul anului, cum și obiceiurile și credințele poporului în meșteșugul de a opri ploile, grindinile, zăpezile.

Acestea însă, nădăduim, vor apărea într'o altă lucrare sub titlul : „Obiceiuri și credințe din viața Românilor“. În acea lucrare se va trece și tot ce, din întâmplare, nu s'a trecut în acest volum.

Săptămîna nouă și Săptămîna Treisprezece (Săptămîna)	1
Trifonul vierinilor și al înestelor, tradiții	2
Străzile, obiceiuri, credințe, tradiții	3
Moș Sinaur	4
Halașampic, obiceiuri, credințe, tradiții	5
Sâmbăta morților	6
Săptămîna brînzii	7
Marța cocilor	8
Joia firuleilor, turta furnicilor	9
Întîia Sâmbăta a lui Lazăr	10
„Anul secunzi“ de brînză	11
Miercuria străzii sau Miercuria Trancoș	12
Joia iepalor	13
Săa Toader, obiceiuri, credințe, tradiții	14
Dochia, tradiții	15
Bașele	16
Dreagănele sau Dobrovete, obiceiuri, credințe, tradiții	17
Măcinell, obiceiuri, credințe, tradiții	18
Născătorii sau ouălelor sau Mășii, credințe	19
Blagovestitul	20
Stăpîni Blagovestimilor	21
Săptămîna Florilor, obiceiuri, credințe, tradiții	22
A doua Sâmbăta a lui Lazăr, obiceiuri, credințe, tradiții	23

	Pag.
Floriile, obiceiuri și credințe	42
Săptămâna mare	44
Joimarii, obiceiuri și credințe, ...	»
Joimărița	45
Vinerea seacă, a ouălelor	47
Sămbăta Paștelui, încondeierea, împietrirea și roșirea ouălelor	48
Paștele, obiceiuri, credințe, tradiții, ș. a.	51
Săptămâna luminată	55
Joi după Paști	»
Izvorul tămăduirii, obiceiuri și credințe	»
Maria Viteanca	56
Marțile după Paști. Săptămâna Negrilor	»
Ropotinul țeștelor, obiceiuri, ș. a.	»
Joile după Paști.	57
Joia verde	»
Mânicătoarea, obiceiuri, credințe, tradiții	58
Sfântul Gheorghe, obiceiuri și credințe, șinjurul	62
Vanghelistu Marcu	63
Străt de Rusalii, legătura steagului călușarilor	64
Hurdubăeala Paștelui	»
Ispășul, obiceiuri, credințe, ș. a.	»
Lunia răătăcită	65
Vanghelistu Ion	»
Gheormanul	»
Costandin Graur	65
Aflarea capului Sfântului Ion	»
Sămbăta moșilor, obiceiuri, credințe, tradiții	68
Rusaliiile, obiceiuri și credințe, verii, verisoarele, suratele	68
Jocul călușarilor	70
Aliseiu.	73
Timoteiu	»
Iuda	»
Vârfolomeiu	»
Drăgaica, obiceiuri, credințe, ș. a.	»
Sâmpietru, obiceiuri, tradiții, ș. a.	74
Stoborul Sâmpietrului	78
Precupul	79
Ciurica	»
Circovul Mărinii ăl dintâiu	»
Mărina, obiceiuri și credințe	»
Circovul Mărinii ăl din urmă	»
Circovul lui Sfântu-Ilie ăl dintâiu	»
Sfântu-Ilie, obiceiuri, credințe, tradiții, ș. a.	80
Circovul lui Sfântu-Ilie ăl din urmă	»
Maria Magdalena	»
Opârliia, tradiții	»
Adormirea Sfintei Ane	81

	Pag.
Pantelimonul, obiceiuri și credințe	81
Ziua crucii	82
Probejenile, obiceiuri și credințe	»
Sântă-Măria mare, obiceiuri, tradiții	83
Tăierea capului Sfântului Ion, ziua crucii	84
Sântă-Măria mică	»
Stoborul Sântă-Măriei mici	»
Cristovul viilor, obiceiuri	85
Măcinica Foca	»
Zâmslirea	»
Teclele	»
Adormirea	»
Vineria-mare	86
Sfântul Dumitru, tradiții, obiceiuri, credințe. Focul lui Sumedru	»
Sfântul Dumitru al nou	88
Sfântul Aranghel	»
Pilipii	89
Lăsată secului de dulcele toamnei	»
Ovidenia sau Pilipu-ăl șchiop	»
Sfânta Ecaterina	90
Sfântul Andrei, obiceiuri și credințe	»
Barbura, Sava, tradiții	»
Sfântu Nicolae	91
Sf. Filoftea	»
Simicoară (Sim-Nicoara)	92
Sf. Spiridon, tradiții	»
Ignatul sau Inătoarea, tradiții	93
Ajunul Crăciunului, tradiții, obiceiuri	95
Crăciunul, obiceiuri, credințe, tradiții, colinde, ș. a.	96
Duminica	105
Lania, obiceiuri, credințe, closcele	»
Mărția, obiceiuri, credințe, tradiții, urzirea pământului	107
Miercuria	109
Joia	103
Vineria, tradiții, nevăstuica	110
Sămbăta	112

I N D R E P T Ă R I

Pag. 10. In notele *colindului 1, de voinic*, este a se face următoarea îndreptare : In măsura 6 cele trei note trebuiesc legate. Cu textul ei, această melodie se prezintă astfel :

Andante religioso

Sus pe a - pa Ji - u - lu - i Domn din cer Vin co - conî d'ai

Di - iu - lu - i Domn din cer

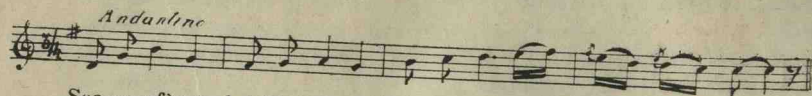
ș. a. m. d.

Pag. 11. In locul melodiei *Colindului 2, de fată*, s'a tipărit din greșeală melodia *Plugușorului*. Melodia colindului de fată este astfel :

Andante

Pag. 13. Melodia *Plugușorul*, după cele arătate la îndreptarea dela pag. 11, se prezintă astfel :

Sea-ra sfân-tu-lui Va-si-le Fi-e-vă bo- ieri de bi- ne

Sea-ra sfân-tu- lui Va-si-le — De mul-ti- oel a'n-se-rat.

Pag. 14. Rândul 13 de jos : în loc de *Buhăzul*, a se ceti *Buhazul*.

Pag. 21. Rândul 8 de jos : în loc de *Strefelitele* a se ceti *Strefetițele*.

Pag. 27. Rândul 13 de jos : în loc de *storistea*, a se ceti *storiștea*.

Pag. 31. Rândul 16 de jos : în loc de *hălăciuda* a se ceti *hălăciuga*.

